

Fatmir Alispahić
ZATOČENIK SLIKE
Mixmedijalni roman

Tehnička urednica
Adela Bajrić

Strip nacrtao
Fadil Jahić

Glumci u knjizi
Ferhat, Raska i Kenan Mehmedović

Autori tv priloga
Džemal Šabić (FTV) i Arijana Čulina (RTL)

Kamermani
Dragan Lovrenović i Mustafa Mustafić

Urednik fotografije
Damir Šehović

Nastupaju u tv prilogima
Dino P., Muhamed Dž., Munir I., Zijad M., Ernesa M., Suadin S.

Mentor za pitanja života i smrti
Grof Enes Spahić, izumitelj i autolimar

Šef marketinga
Muhamed Džananović Dony

Kontakt / informacije
e-mail: fatmiralispahic@yahoo.com
www.alispahic.net

Izdaje i šampa: OFF-SET d.o.o. Tuzla
Za izdavača i štampariju: Sadika Murić, direktor

Recenzenti
Prof. dr. Pavo Živković
Indira Kučuk Sorguč

Tiraž: 500

Fatmir Alispahić

Zatočenik slike

Mixmedijalni roman

Batva, 2010.

I

- Osamnaest minuta pedeset i osam sekundi. Osamnaest minuta pedeset i devet sekundi. Devetnaest minuta.

Nuraga prekri ljekovitu sliku kuhinjskom krpom i zagleda se u Lebibu. Kao da joj se lice provedrilo i zateglo, pa je s njega nestalo mrtvačke memle.

- Je li ti štogod bolje?

- Rado bih kahvu popila.

Je li je čuo? Nisu kahve popili ihahaj. U nevjerici otreperi do kuhinje i pristavi njihovu džezvu. Stojao je i đedao iza vrata. Plašio se povratka u sobu, u strahu da bi ga mogle zaskočiti stare slike.

- Hoćeš li s mlijekom?

- Crnu ću.

To je! O`prave je! Crnu će. A da ju je opet zaboljelo, ne bi crnu. Bijelu bi. Da ne pokvari utisak. Njegovo radovanje. Pretrpila bi se i nazor popila bijelu. A, čim će crnu, znači, bolje je, posve bolje, dobro je.

- Elmedine, hajdi s babom i mamom da šećer u kahvu umočiš!

Otkud mu naumpade da zovne sina? Nije ni smislio, a zovnuo ga je. Haman, da učvrsti ovo stanje, jer kad su tu njih dvojica, koji je najviše vole, valjda će bol imati manje snage da se vrati.

Elmedin se pojavi niotkud. Zagleda se u mater. I ona je u njega gledala, kao prije. Kao da će sad ustati da mu prinese nešto, parče zeljanice, mančmalou, ma šta. Očeva fotelja, pored njezine postelje, bila je prazna. A posljednjih mjeseci, kad god bi ušao u sobu, ista je slika. Mati leži, i gleda u plafon. Otac sjedi, zagledan u materine zagledane oči. I tako

*Zahvaljujem se
Fikretu Jahiću Vršaninu
(sa adrese: B&H, 75.000 Tuzla, Slavinovići, do 101)
Na dozvoli za korištenje javnog imena i lika
Fikreta Jahića Vršanina
U svrhu književnog predstavljanja
Fikreta Jahića Vršanina*

povazan. Zagušljiva slika je iščezla. Kao tuda. Nije više bilo ni teškog zraka u sobi. Mirisalo mu je na majčin zagrljaj. Na vrijeme bezgranično.

- Šta je bilo?

- Sad će kahva.

Elmedin pride majci i sjede pored nje. Nije više smio ništa da pita, jer je naslutio neki sudbinski zaokret, koji bi odgovorom mogao biti razbrkan, vraćen u realnost. Šuteći je gledao u mater, pokušavajući u tim sekundama iz njenih očiju pročitati šta se zbilo. A u očima njenim su se znavljale žeravice, palila su se dva crna ugarka, kao da se u tom času i ona sama uplašila čarolije koja bi mogla nestati. Nije se plašila bolesti, na nju je svikla, ali se plašila da ne iščezne ovaj prostor bez bola, koji je zaboravila i u čiji povratak je prestala vjerovati.

U šutnji su se odomaćili, jer su uglavnom šutjeli posljednjih nekoliko mjeseci. Ali ova šutnja koja je zavladała nakon prve seanse sa ljekovitom slikom, bila je bremenitija od svih riječi, jer je bolesničku sobu ispunila značenjima, koja je bilo nemoguće brzo pohvatati i iščitati. Valjda niko od njih nije do kraja vjerovao, već se samo do kraja nadao da bi ljekovita slika mogla liječiti. U svakome od njih bio je čošak sumnje u taj očajnički pokušaj da se ljekovitom slikom zastavi opaka Lebibina bolest. Ali kad se uzmu u obzir televizijski izvještaji o ljudima koje su izliječile ljekovite slike, o onom što je mokrio krv pa je više ne mokri, o onom što je imao kostobolje a više ih nema, sve to im je dalo za pravo da zanove nadu u izlječenje. Kako se ne bi razočarali, ostavili su u svojim željama prostora za sumnju, koju će lako izbrišati ako Bog dadne da su te ljekovite slike stvarno ljekovite kako se po televizorima priča.

- Elmedine, sine, digni ovu posteljinu i sklopi kauč, ja odoh do kupatila.

- Možeš li?

Lebiba s lakoćom ustade, iz ormara izdvadi zelenu trenirku i ode u kupatilo. Elmedin je koju sekundu stojao ukopan, strahujući da se ne probudi. Pa, njegova mati posljednjih mjesec dana nije sama otišla u kupatilo! Jedva je hodala, s ogromnom težinom pomijerala jednu pa drugu nogu, a sad je gotovo normalnim korakom otišla do kupatila. I, ponijela je sa sobom zelenu trenirku, koju je nosila kad su išli na more u Zaostrog.

- Gdje ti je mati?

- U kupatilu.

- Što si je pustio?!

- Otišla. Sama. Nogama.

- Elmedine, pobogu si, pa ne može sama, hoćeš da se strovali! Lebiba! Lebiba! – Nuraga spusti tablju s kahvom i krenu prema vratima kupatila.

- Nuraga, 'ajde o'ladi! – podviknu mu kroz vrata kupatila u svom starom pjevačkom stilu, kao što mu je govorila prije, kad god bi u nečemu pretjerivao.

Ovog časa Nuraga se posve uvjerio u čudotvornost ljekovite slike. Nakon samo jedne seanse, tih devetnaest minuta gledanja, ne samo da se Lebibi vratio kuvet, u tijelo, u noge, već joj je kuvet preplavio i glavu, čim je odmah počela goniti cirkus kao nekad.

- Rekla je mati da dignem posteljinu i sklopim kauč.

- Brzo, brzo, dok se nije predomisliła... Jal ona, jal ta njena bolest.

Na sklopljenom i zategnutom kauču sjedili su njih dvojica, koji je najviše vole, a njoj su namijenili fotelju. ...Ako je već takva situacija da će obući trenirku i da će se šaliti, onda joj fotelja i pristaje. Nuraga je iznasipao kahve, pa je svaki čas pomijerao findžane sad tamo sad vamo, kako bi napravio najljepši raspored tih rekvizita.

Utom se pojavila Lebiba, uspravna k'o vila, u zelenoj trenirci, sa kosom zamotanom u peškir, kao sa reklama za kozmetičke proizvode.

II

Nuraga je prvo stavio rozu kravatu, da bude savremeniji, jer roze kravate sad nose političari, ali se očas predomislio, jer on ne ide pred političara, ili pred direktora, već pred jednog poštenog i misterioznog čovjeka, koji ima lijek za njegovu ženu Lebibu. Staviti će zelenu kravatu! Zelena je boja muslimana, a slikar Vršanin upravo surama iz Kur'ana usmjerava svoje slike. Bit će to izraz poštovanja prema Vršaninu, da on vidi kako Nuraga dolazi uniformisan pred njega, jer vjeruje u ljekovitost tih slika. Zato je došao, da zaište sliku za izlječenje svoje žene Lebibe, da zamoli slikara Vršanina, šta košta da košta, nek' nanijeti jednu sliku za njeno žensko oboljenje onih dol' organa. Nuraga je, evo, gazda jedne šupe, „Salona polovne robe“, u kojem po cijeli dan prodaje polovnu robu iz Njemačke, nađe se tu svega, od kožnih namještaja i seksi filmova, do rozih i zelenih kravata, pa nek' slikar Vršanin dođe sa svojom suprugom i izabere nešto što mu treba: bujrum. Ne misli on nikome ostati dužan! Spreman je počastiti, ljudski! Ma, prepisao bi on slikaru Vršaninu i komplet šupu, ako bi bilo kakve fajde od te njegove ljekovite slike. A bit će, ako Bog da, jer ne bi džaba televizija izvještavala o ljekovitom slikaru Vršaninu. Televizija izvijesti kad se otkrije vakcina za svinjsku gripu, pa tako izvještava i da su se otkrile ljekovite slike. Pola sata je televizija pričala o ljekovitosti Vršaninovih slika. Bili su mu u kući, slikali galone sa ljekovitim bajama, pričao je slikar Vršanin kako ostavi sliku u šumi, a onda dođe melek pa hoda po toj slici, a bili su i ljudi koje su slike izliječile, bio je baš jedan što živi u nekakvoj brvnari a mokrio je krv, doočim, kad je odgledao sliku po devetnaest minuta, krva-

renje se zaustavilo, kao da je flaster na mokraćni mjehur zalijepio. Ne bi se država digla da priča o ljekovitim slikama, da te slike nisu najnovije dostignuće medicine!

Nuragu je tištalo strah da neće stići ugrabiti sliku za svoju Lebibu. I drugi svijet ima televizor. I drugi je svijet ugledao Vršanina. I drugi je svijest bolestan. Sad će svi nagrnuti da traže svoju ljekovitu sliku, a nema slikar Vršanin sto ruku pa da toliko slika! ...Bezbeli nema ni toliko meleka da vijentaju po šumi i da zdravlje proizvode k'o u fabrici. Mora neko i bolestan biti! Ne mogu svi ozdravljati! Zato je ovo sad jagma, a on se barem hodajući po Njemačkoj, kao izbjeglica, naučio jagmiti, i za posao i za hranu, a zdravlje ti je k'o i hrana. Zato već danima, otkad je bila emisija o Vršaninu na televiziji, evo, smišlja kako da dođe do te jedne ljekovite slike. Sva je sreća - ili je nesreća - pa su najavili da će biti izložba Vršaninovih slika, pa da se narod lično uvjeri kako te slike pozitivno djeluju čak i na fikuse.

Vidio je tekst u novinama u kojima piše da će Vršanin na izložbu doći u bijelim kočijama, sa bijelim konjima, da će frizuru ofarbati u ljubičasto, da će mu prostrijeti tepih, da ne hoda po betonu, da se ne prehladi, dok bude ulazio u galeriju gdje će se održavati ta ljekovita izložba. Nisu tako pazili ni Papu Vojtilu kad je dolazio u Sarajevo, kao što će paziti slikara Vršanina – da mu steru tepihe i prave frizure – a to znači da je Vršanin sa svojim ljekovitim slikama važan za Planetu.

Izložba je najbolje mjesto da ga saleti, jer mu pred svijetom, i pred kamerama, neće moći odbiti molbu da mu slikom izliječi ženu. Računao je, nema smisla da mu ode na vrata, jer je Vršanin poznat i zauzet, čovjek daje intervju i slika se, i kao da je njemu sad do jednog Nurage, podrinjskog prognanika, koji je po zanimanju ništa, i od prije i od poslije rata.

Saletit ću ja njega pred svjedocima, ispričat mu svoju tužnu priču, a on neće imati srca da moju tugu odbije, mislio je Nuraga dok se spremao na izložbu i na plavu kariranu košulju vezivao zelenu muslimansku kravatu, da i on bude u slikarskim bojama, što bliži Vršaninovim slikama.

- Kakav sam?

- Rano si se počeo dotjerivati.

- Nemoj, bona... Dotjerujem se da ostavim utisak. Pa i sama znaš da sam u radnom kombinezonu od jutra do sutra.

- Ma, šalim se, dragi moj Nuraga. Nek' si se ti dotjerao, ne bi li ta slika prije ušla u našu kuću.

- A kad slika u kuću uđe, tako će bolest da iz kuće izađe, s Božijom pomoći – reče Nuraga i ode u galeriju.

III

 Danas u Sarajevu ne radi tramvajski saobraćaj, stali su trojebusi, otkazani avionski letovi, taksisti ne voze, svi čekaju, ništa ne radi, jer – Dobri je došao u Sarajevo! Vi ste na talasima Omladinskog radija a naš gost je čovjek misterija, čovjek galerija, čovjek slika, čovjek prilika, on koji je izazvao medijsku pometnju širom Bosne i Hercegovine, ali i izvan granica naše zemlje, jer se za njega pročulo ono što se nikad ni za koga nije pročulo, što nije pošlo za rukom, nogom i glavom nikome od nas, a šta je to – pogađajte... Još koji čas neizvjesnosti, dok ide pozdravna muzička numera! – rekao je u mikrofonski Marlon Kamberović, omladinska medijska zvijezda, prepoznatljiv po crnoj gusarskoj marami koju je i pred kamerama i bez kamera pronosio na glavi.

Dok je na talasima Omladinskog radija štektao AC-DC, Fikreta Vršanina su iz jedne sobice povelili prema studiju, kao što se vode bokseri u ring. Marlon je otvorio golema, sefovska vrata od studija i izišao na hodnik da dočeka Vršanina. Slikar je televizijskim hodnicima kročio kao svjetska zvijezda, ili je takav utisak stvarala njegova dugačka kosa, koja je poskakivala kao neki neobični ekstremitet, dio tijela, zakrčljali sijamski blizanac, ruka, noga, šta li.

- Heeej, pa tebe sam ja vidio u televizoru! Jesi li ti sad ovo govorio za mene, da sam misterija i galerija? – upita Vršanin pred vratima studija Marlona Kamberovića.

- Jesam. Da nisam šta pogriješio?

- Ma kakvi pogriješio! Sve si vrlo rekao. Nego mi žao što narod ne može da vidi da baš ti koji si sa televizije tako govoriš o meni na radiju.

- Ma biće prilike i za slikanje. Evo telefoni su počeli zvoniti, pa ja predlažem da odmah idemo u program. Slikar Vršanin je uz Marlonovu pomoć stavio slušalice na glavu, čime je njegova rokerska pojava dobila estradnu historijsku dimenziju, jer je nalikovalo da je to neki primjerak iz svjetske enciklopedije rock'n'rolla sletio u studio da nas podsjeti na vrijeme hipija.

Marlon Kamberović je nanovo nahajcao najavu o dugo očekivanom dolasku Dobrog u Sarajevo, koji je konačno stigao, ali, prvo i ekskluzivno u Omladinski program, da slušaocima dadne priliku da ga pitaju šta god žele.

 A šta će uopće Dobri u Sarajevu? Možda je najbolje da nam on sam objasni. Šta Vi radite večeras u Sarajevu?

 Ja sam došao galantno i ekstravagantno, jer je Sarajevo grad u kojem se rađaju umjetnici, a i ja sam umjetnik. Pravim ljekovite slike, koje će večeras biti izložene u Galeriji Novi hram, koja pripada Židovima, i meni je drago gdje će baš kod Židova biti izložene moje slike, jer su Židovi jedna velika gospoda.

 Dakle, večeras u 20 sati, u Galeriji Novi hram, jedinstvena prilika da Sarajlije uživo vide ljekovite slike koje pravi misteriozni tuzlanski slikar Fikret Vršanin! Izložbu će otvoriti doajen sevdalinke Omer Pobrić, jer je sevdalinke k'o i ljekovita slika, prijeki lijek za mnoge bolesti. Dolazak na izložbu najavile su mnoge ugledne ličnosti, među kojima ima i generala i ambasadora. Uistinu nevjеровatan i nezabilježen događaj!

U nastavku je Vršanin predstavio kako pravi ljekovite slike i kako osluškuje kuda hodaju meleki, a Marlon Kamberović je pozvao slušaocima da se uključe u program sa pitanjima.

 Da li vaše slike mogu zamijeniti Viagru? – bilo je jedno od pitanja.

Šta?! Mijagru? Kakvu Mijagru?

Nije Mijagru! Vijagru!

Aaaaa. Moje slike mogu sve zamijeniti. Toliko je ljepote oko nas da samo treba pogledati u cvijet, jabuku, šljivu.

Neko je pitao nešto oko čira na želucu, neko oko kostobolje, a slikar Vršanin bi uvijek odgovarao da je potrebno oboljelo mjesto okrenuti devetnaest minuta prema slici, ujutro i uvečer, i tako četrdeset dana, nakon čega treba očekivati rezultate.

Ali, ne smijete preskočiti ni jedan dan, jer ako preskočite onda nema ništa, šćeri moja, valjda ti sve Jovo ponovo.

Evo imamo još nekoga na liniji. U programu ste.

Mene zanima da li njegove slike mogu uticati na ljepotu i da li mogu zamijeniti plastičnu hirurgiju?

Da budemo načisto, ja na svojim slikama ne koristim nikakvu plastiku! Sve su to prirodne farbe, kao sok od duda, špinat ili spinać, kako se sad kulturnije kaže, i tako to. Plastika ne dolazi u obzir. A što se tiče ljepote, toga ima, jer moje slike pošto su lijepe utiču na ljepotu.

Mislim da je slušalac htio upitati da li vaše slike, recimo, mogu brisati bore i zatezati lice, povećavati grudi i slično? – umiješao se Marlon.

Naravno! Naravno! Pa evo pogledajte mene, nikako ne starim, i sad se na drvo popnem k'o majmun. To je zato što stalno gledam u svoje slike.

Dakle, vi tvrdite da žene koje daju ogromne novce da im se povećaju grudi, to ne moraju više činiti, dovoljno je da grudi okrenu prema vašim slikama po devetnaest minuta ujutro i navečer, i grudi će bit povećane. A šta ako

te grudi s vašom slikom budu u dužem kontaktu od devetnaest minuta?

E, to ne bih preporučio, jer može doći do neželjenih posljedica, pošto bi te grudi, odnosno sise, mogle previše narast i, nedobog, eksplodirati. A isto važi i za neke druge organe, recimo, kod muškaraca, među nogama, da sad ne imenujemo te bezobrazne stvari.

IV

Znatno prije otvaranja izložbe novinarske ekipe su opkolile Galeriju Novi hram u iščekivanju najavljenog dolaska bijele kočije i ljubičaste frizure Fikreta Vršanina. Već mjesec dana sarajevski magazini „Ljiljan“ i „Walter“ najavljuju „dolazak Dobrog u Sarajevo“ i izložbu ekscentričnog slikara za kojeg postoje dokazi da pravi ljekovite slike. Dva su momenta koja uozbiljavaju ovu nesvakidašnju pojavu, prvo, da o čudotvornim izlječenjima za medije svjedoče ljudi koji su izliječeni Vršaninovim slikama, drugo, da iza Vršaninovog slikarstva stoje imena poznatih historičara umjetnosti i književnika. Izložba u renomiranoj Galeriji Novi hram je medijska kruna ove pojave koja se zakotrljala sa emisijom o Fikretu Vršaninu koju je za Federalnu televiziju snimio Džemal Šabić.

Nikada ni pred jednom sarajevskom galerijom nije se dogodilo da publika i novinari dođu znatno prije otvaranja izložbe, kao da se radi o koncertu U2, a ne izložbi jednog osobenog amatera. Niko nije postavljao pitanje Vršaninove slikarske naobrazbe, jer su same slike stavljene u drugi plan u odnosu na njihovu ljekovitost. Otud je ova izložba bila samo okvir za vanestetske sadržaje koji su s njome putovali. Osjetila je to masa znatiželjnika koji su došli ranije, kako ne bi propustili ništa od ovog nevidenog performansa. Među njima vjerovatno ima i poneko ko je došao zbog nužde, u traganju za izgubljenim zdravljem.

Nuraga je došao među prvima i zauzeo mjesto pored vrata galerije, da mu Vršanin ne maši kad bude ulazio. Njegova plava karirana košulja i zelena kravata odudarale su od uobičajenih stilova u ljudi koji obilaze gradske događaje, pa

dolaze i na izložbe. U odnosu na druge, Nuraga je mogao biti neko kome je granata pobila cijelu familiju pa se rastavio sa standardima oblačenja i ponašanja. Ličio je i na zastarjelog gasterbajtera, koji je potrošio njemačke pare, a od stare slave mu je ostala samo ta šarena odjeća. Bilo je u njemu nečega zalutalog u vrijeme i prostor. Odjeven u garderobu starih, umrlih Nijemaca, koju su oni nosili 1970-tih godina, da bi nakon njihove smrti, 2000-tih godina, hladnokrvne švapske familije taj emotivni otpad poizbacivale na ulicu, na štrase i gase. Tuda bi baš prolazio Nuraga, bosanski sakupljač njemačkog smeća, koji bi to demodirano šarenilo dovezio u Bosnu i prodavao takvim kakav je on, ljudima koje je izbjeglička sudbina dovela u gradske sredine, gdje i dalje ne prave razliku između ovakve i onakve kragne, pošto je košulja samo košulja – a šta bi drugo bila. Budući da familije žrtava genocida ne dolaze na izložbe, kao što ne dolaze ni izbjeglice odjevene u njemački sekndhend iz 70-tih godina, najprije je ličilo da je takav, ušaranjen, Nuraga dio same predstave koja slijedi. Jednostavno, nije se moglo pristići na izložbu a da se ne spazi Nuraga, dotjeran, zalizan, nervozan.

- Jesi li ti zadužen za kočije? – upita policajac Nuragu.

- Ja samo tu stojim.

- Pa jesi li ti iz organizacije ove izložbe? Najavljeno nam je da će doći kočije, pa treba da znamo kad, kako bismo regulirali saobraćaj.

- Nisam, nisam. Ja samo tu stojim.

- Pa nemoj da stojiš! Hodaj malo, stani malo tamo, malo vamo, nemoj tu da stojiš bezveze! – ljutnu se na njega policajac, kojemu je odjednom Nuraga počeo ličiti na nekog problematičnog klošara, pедера ili narkomana, a maločas mu je ličio na ekstravagantnog umjetnika koji ima šarenu košulju i kravatu na sebi, te je mislio da nema ko drugi do on biti uključen u tu nekakvu izložbu sa kočijama.

- Dobro, ali ja čekam slikara – dosjeti se Nuraga.

- Pa to te i pitam! Čekaš slikara?! Pa i mi čekamo slikara. Kad će mu te kočije doći?

- Svaki čas će doći – skonta Nuraga da se ne mora uvijek istina govoriti, već može kao po Njemačkoj smustafiti policajca.

Policajci odoše sebi, a Nuraga ode u sebe...

...Ovaj svijet što oko mene hoda ne zna da ga iza sutra, iza prekosutra, čeka što je mene snašlo. Baška je samo kad će belaj da iskoči, u ovaj ili u onaj sat. A belaj iskočiti mora. Nije se rodio ko oči nije iskolačio. Dotad, on hoda kao što sam i ja hodao, pamet na pašu, glavu u flašu, navij pjesmu i udri u veselje. Otkad sam zglajz'o sa životom, sve se pitam ko je u pravu, čije je istinito, je li ovo moje sad, ili ono moje jučer?! Eno, i oni što leže po mezarjima nekad su bili k'o i mi što smo, gledali su da nabave lijepa mesa, da bace na roštilj, da zamiri, pa da zapjevaju sevdalinku, pjesmu najmiliju, da sve bude čilo i veselo, a vidi došta su dogurali, da leže i šute, k'o i svaki komad zemlje. O tome nisam mislio dok se Lebiba nije razboljela. Šta sam mislio? Da samo drugi boluju i umiru? Kad mi kažeš da su Jusufu odsjekli nogu, to je isto kao da si mi rekao da je u Jusufovog „fiata“ otp'o točak, pa je svejedno da li Jusuf neće moći hodati bez noge, ili Jusuf neće moći voziti na tri točka. Ljude sam gledao kao neku vrstu auta, a ljudske organe kao auto-dijelove: dobio kataraktu – otišla mu letva volana, dobio cirozu – crk'o mu karburator, dobio moždani – crk'o mu alternator pa nema struje, što u kolima, što u glavi. Batali su stvoreni za druge, a ne za nas.

Lebiba i bolest? Lebiba i smrt? Ja, Nuraga, pa udovac? Moj Elmedin, pa siročić, bez matere? A sad se sve to nadvilo nad nas, kao da će stvarno biti. Vjerovao bih da neće, ali kad pogledam u Lebibu, čini mi se da hoće. Ona se za pola godine prepolovila, ufitiljila, više je nema, nego što je ima. Ako

može moja Lebiba umrijeti, i ja mogu umrijeti. I umrijet ću, za njom. Zato je važno da mi ona oživi. Kad bi mi ona ozdravila, ja bih se vratio na stare staze veselja i rahatluka. Ne bi mi više po glavi hodale crne baje. Stalno mislim o smrti. Prije nisam ni znao, ni mislio, da se sastojim od godine po godine, od mjeseca po mjeseca, a sad sam se sav pretvorio u brojanje i čuvanje dana. Kao da su dani pare, pa da se broje?! Prije sam mislio, ako bi me ko pitao, da se ja sastojim od krvi, mesa, kostiju, k'o i svaki vo što se od toga sastoji. Ali, volu nije žao kad mu odvedu kravu, jer je vo hajvan i ništa ne zna, a meni je žao što ostajem bez svoje Lebibe. I, malo je reći - žao! Meni je propast i svijeta i vijeka ako ostanem bez svoje Lebibe. Oca nemam, majke nemam, zavičaja više nemam, protjeran sam iz svoga djetinjstva, evo, sad me tjeraju i iz života, i jedina soba u kojoj stanujem je ova soba moje Lebibe, koja mi je sve što nemam zamijenila, jer me je sve ove godine pazila i mazila skroz.

- Jeste li vi iz galerije? – upita ga gospođa pod crvenim šeširom.

- Ja sam privremeno u Ilijašu. Ali sam iz Podrinja. Trenutno sam ispred galerije.

- Mislila sam da ste u organizaciji izložbe. Jeste li i vi došli zbog zdravstvenih problema?

- Jesam. Ali nisam. Došao sam za ženu, ona je teško bolesna.

- Zna li hoće li u galeriji biti ordinacija za pregled?

- Ordinacija? Ali moja žena jedva do zahoda dođe.

- Mislim da biste u tom slučaju morali sanitetom sprugu dovesti u galeriju na pregled. Ipak, pitajte gospodina ljekovitog slikara.

- A vi stanite iza mene, jer sam ja prvi došao, pa da napravimo jedan poseban red zdravstvenih posjetilaca. Jer ako bude zbrda-zdola, drugi će nas preteći.

Gospođa pod crvenim šeširom ozbiljno shvati Nuraginu preporuku i obrati se ljudima koji su stajali na platou ispred galerije.

- Dame i gospodo, ja sam Jevrosima Stefić iz organizacije pregleda pacijenata...

Policajci koji su stajali na trotoaru, iščekujući neki znak o dolasku bijele kočije, prenuše se na ovaj povišeni ton, jer je to značilo da se nešto konačno događa.

- Rekoste, gospodo, da ste iz organizacije!? – prekide gospođu Jevrosimu onaj špicastiji policajac kojemu je crveni šešir djelovao kao pečat vjerodostojnosti, jer, pobogu, ko bi nosio takve šešire ako nema veze sa klavirima, akvarijumima i salvetama.

- Da, da, ja organizujem ove koji su za pregled.

- A nas zanima dolazak bijele kočije, sa bijelim konjem.

- Tja! Pa to stvarno nema smisla! Ljudi i konji zajedno!?

Pa nije gospodin Vršanin veterinar, molim vas lijepo! Šta zna konj o slikarstvu, pa da gleda u ljekovite slike?! Ko je dao takvo odobrenje?

- Gospodo, nemojte vikati na nas, mi samo izvršavamo naređenja. I mi mislimo da nije u redu petljati konje i tramvaje.

- Ajmeeee! Pa ne mislite valjda tramvaj... Ajmeeee! Kako da tramvaj gleda u ljekovitu sliku?! Isuse Hriste! Pa nije gospodin Vršanin mehaničar! On je renomirani umjetnik! Sve je to izraz neobrazovanosti! ...Ne mislim vaš, drugovi policajci, ali vjerovatno nekog iznad vas. A tom nekome poručite - ako misli da ću ja ući u ordinaciju sa konjem, grdno se vara! A sa tramvajem, pogotovo! To ne bi dopustio ni gospodin Vršanin, sigurna sam!

- Gospodo, mi se ne želimo u to petljati, naša je obaveza da konja, a i tog gospodina slikara, uspješno uparkiramo pred galeriju, a ko će kog pregledati, konj njega ili on vas,

e, to nije naša nadležnost – reče policajac, a gospođa Jevrosima elegantnim, dirigentskim pokretom glave pokazala ignoranciju prema policajcima, i nastavi svoje prekinuto obraćanje prisutnima.

- Dakle, ko želi da ga gospodin Vršanin pregleda, i ko je došao zbog svoje ili nečije bolesti, neka se izvoli pridružiti ovdje u redu!

Nekoliko ljudi, stidljivo, valjajući korake, primakoše se gospođi Jevrosimi i stadoše iza nje, a Nuragi se ote blagi osmijeh, što je prvi na čelu kolone, pa ga ljekovita slika garant neće mašiti. Eh, kad večeras sliku donese kući, kad izmami rumenilo na licu svoje Lebibe, pa kad sutra, s jutra, okače sliku i zajme gledati, sve će krenuti na bolje!

Suhomesnati proizvodi
ISMET GONDŽO

Sve osim krmelina

Proizvedeno podno bosanskih piramida
Sunca, Mjeseca i Zmaja
Bez holesterola
Suho meso sa okusom istorije
Direktno iz Visokog

Petkom u Simin Hanu
Subotom u Tojšićima
Nedjeljom u Memićima

Moguće su i porudžbe
na telefon: 061 196 697

DOĐITE – DOGOVOR KUĆU GRADI

Remza Halvedija

Kilogram 7 KM

Light TAHHAN HALVA

Slobodno jedi – ne deblja!

Bombone, muštike, orašnice, lizala, bijela halva
Halvice, ciglice, šliferi
Zdravo za zube!
Zdravo za bolesnike!

Garantuju nene sa šećerom u krvi
koje Remzine slatkiše koriste kad piju kahvu

Dobro slatko ide glatko
na relaciji Simin Han – Tojšići - Memići

Magična krema
Uklanja bibe sa vašeg tijela

Narudžbe na telefon: 069 229 922
Kontakt persona: Dr. Bulbul Bibić

Magična krema na bazi topljenja sala

+

=

ŠTO JE BIBALO BIBALO JE SA BIBALOM ODBIBALO JE

NEZANOSANE TORBE

10,00 KM

Robna kuća
Đovani

Specijalna ponuda

SVE PO 1 KM

EROTSKI MASAZER

CHUN-CHUNI

Zuji tiho
Nema buke
Nema bruke
Nema žeganja
Nema švaleranja
Nema laži i prevare
I vuk sit i ovce na broju

Samo u Tojšićima!

V

Eh, da sam mogao ovo što je sad vidjeti 1983. godine, uoči Olimpijade, kad sam na kartonu prenoćio na gradilištu Holidej Ina! Umačem gulaš, pijem pivo, okrenem se sad lijevo, sad desno, i sam sebi kažem: vidi Fikro dokle si stigao, da usred Sarajeva zjale prodaješ i gledaš uživo tramvaje! A sad će ovi tramvaji, u koje sam tada blehnuo kao u metalne stonoge, zbog mene lično da se zastave, da kočije moje prođu, kao da sam car Franjo.

- Molim vas jednu galantnu i ekstravagantnu frizuru za izložbu slika u Sarajevu – reče Vršanin čuvenom frizeru Dini Pekariću, kod kojega su ga producenti izložbe maksuz naručili da ga uredi prije sjedanja u kočiju.

Dino je počeo izvoditi bravure sa dugokosim materijalom, koji je slikara Vršanina uobličavao u estradnu figuru, za koju ne moramo znati ko je i šta je, ali ćemo biti sigurni da

je – nešto - čim nosi takvu frizuru, natapiranu i protkanu ljubačistim svjetlosnim kuglicama. Dok se Dino Pekarić, poput dirigenta na Novogodišnjem koncertu Bečke filharmonije, bravurozno nadnosio nad Vršaninovom glavom, i dok su dlake zaplesale u ritmovima svih svjetskih plesova, u Vršaninovoj se glavi premotavao film burnog dana u kojem je dijelio intervju, susreo brojne bradate i filozofične ličnosti, te evo na koncu došao na startnu liniju tog ključnog događaja, dikerisanja za izložbu slika.

U zgusnutom danu prvu je pauzu napravio nakon emisije na radiju. Producenti izložbe su ga smjestili da malo ohane u kafani „Sirano“, gdje je imao priliku i čast da sjedi sa pravim sarajevskim bradama i umjetnicima. Iz svoga crnog fonda koji je ušćuvao za izložbu u Sarajevu, džometno je turama alkoholnog pića čašćavao sarajevske brade. Zapisivao je njihove telefone, govorio da će im se javiti kad opet bude dolazio u Sarajevu, oni su mu govorili: ma, može, može!, i lokali brže nego uobičajeno, pri spoznaji da treba iskoristiti ovu rijetku priliku da ti slikar iz provincije plaća piće zbog tvoje privilegije da si Sarajlija.

- Bi li ja mogao kurje oko metnuti na tu tvoju sliku, pa da mi prođe? – upita ga bradoliki urednik kulture sa državnoj televiziji, dok su ostali grohotom podržali to petljanje kurjih očiju u umjetnost.

- Može, naravno da može, kad mogu hemoroidi, mogu i kurije oči – odgovori Vršanin.

- A možda bi ti trebao te svoje ljekovite slike da prodaješ u formi toalet papira, kao praktičan lijek za hemoroide – dodade neki drugi umjetnik, a kafana se zatrese od smijeha.

- Može, naravno da može – staloženo produži Vršanin – ali bi onda morao da guzicu brišeš devetnaest minuta ujutro i uveče. A to ne bi ni auspuh izdržao. Pije li se ovdje šta, ili se zabušava?! Ne dolazim ja svaki dan u Sarajevo i ne sjedim

ja svaki dan sa ovakvim uzvišenim ličnostima. Konobare, care, vidi fali li ovdje nešto, da vas ratni vojni invalid od svoje penzije počasti!

Utom nastade natezanje oko plaćanja. Brade i umjetnici kao ne žele da oštete Vršanina, a on im veli da ne da obraza za šaku maraka, da je štedio i uštedio za ovaj mubareć dan, kada se lično prikazuje u Sarajevu košto se niko njegov dosad nije prikazivao.

- Ima da se pije i da se smije, jer nije svaki dan petak, doš'o ti tetak dao ti gusku da ideš u Tursku! – reče Vršanin i na opće zadovoljstvo prekide teatar oko plaćanja računa.

Bravurozni frizer Dino Pekarić nije bio baš džometan na riječima, više je šutio, nego pričao. A i kako bi pričao kad se satirao oko zavijanja i previjanja Vršaninovih dlaka. Čuo je Vršanin da ga neko nešto pita oko Božijih Poslanika, a da mu Dino odgovara kako je lično putovao tragom Božijih Poslanika, po Saudijskoj Arabiji, Izraelu, Turskoj... Otkud li da se o Božijim Poslanicama priča u frizeraju – zamisli se Vršanin – jer on pamti da su brice po Slavinovićima uglavnom pričale o rakiji i mezetu. Ali, brale, ovo je Sarajevo, i ovdje ima što nigdje nema! Najbolje će biti da zažmirim i razmislim otkud ja ovdje.

- Oduvijek sam imao telefonsku liniju sa natprirodnim silama. Jedne prilike me poslovođa u Fabrici poliuretana, jedan Obrad, odredio da istovaram kamion, iako sam već bio uznapredovao do olovke, da popisujem iznesene vreće, a ne da ih nosam i da se vraćam u prošlost. Samo sam ga špicasto pogledao i pomislio sam u sebi – e, dabogda se ukočio do akšama! Neće proći ni sat vremena, a povikaše ljudi da dođemo i virimo u hangar, ima čudo neviđeno, koprcaju se po podu Obrad i Mileva. Što će se koprcati iz čista mira? - nikom nije jasno. A oni radili - ono. A neko naiš'o. A u Mileve se zgrčila. ...Ona. Ni tam ni vam. Prišlo je nas dvadesetak zi-

dovima hangara, pa virimo. U Mileve se guzovi umastili od kolomasti s poda, dok su se valjali prema vratima. Sad stoje zgureni u čošku, i dahću, k'o neka životinja sa četiri guza i sa dvije glave. Šta da radimo? – upita neko. Nezgodno gledati, još nezgodnije pomagati – odgovori drugi neko. Dok smo blehnuli u tu prestrašenu životinju, začu se sirena, neko već pozvao sanitet, a mi ti se brže bolje prebacismo na ulaz hangara da gledamo kako će ih iznijeti. Iznesoše njih dvoje na jednim nosilima, a i kako bi drugačije, kad su ugrčeni, prekrili ih jednim čebetom, vire im glave, a i pokoja ruka i noga. Nisam mogao a da ne podviknem Obradu: Šefe, eno sam istovario kamion! A mislim u sebi – rekoh ja tebi da ćeš se do akšama ukočiti. Eto, i u ovakvim situacijama sam se uvjeravao u svoje natprirodne moći – rekao je slikar Vršanin novinarki „Jutarnjih novina“.

- A kako se konkretno realizira ta Vaša veza sa Dobrima, mislim, kada je riječ o slikama?

- A o slikama kad se radi, njih ja odnosim na čvorove pozitivne energije u šumama, gdje prolaze Dobri, odnosno, meleki. Mene je moj rahmetli djed, koji je bio travar i narodni hećim, podučio gdje se nalaze ti čvorovi. Tu Dobri fermentiraju proces na platnima, a onda ja ta platna doslikam i nanijetim za određenu bolest. Nema tu nikakve filozofije, sve je posve prirodno, bez konzervansa, limuntosa i esencije.

Vidio je Vršanin kroz poluotvorene oči kako se nad njim nadnosi kamera državne televizije, kako ga griju reflektor kojeg onaj guzavi momak nosa tamte-vamte, a neko se u pozadini kikoće, hoće da se uguši od smijeha, valjda mu smiješno to što s njega rade u ovom frizeraju. Smijao bi se i on da je u boljoj situaciji, ali njemu nije do smijanja. Neka svako, brate lijepi, radi svoj posao. Zažmirit će, da ne bude da gleda u kameru k'o krava u emisiji za poljoprivrednike.

- Produval se kad? – upitao ga je studentski aktivista Rijad Zirdum koji mu je ujutru pomagao da polijepi plakate po centru Sarajevu.

- Šta ću duvat?

- Pa, travu.

- Zašto da duvam u travu? Ko je to vidio?! Ja travu pokosim dvaput godišnje. Pa znaš koliki bi ventilator trebao da počupa i otpuše travu?! Nema to ni Amerika.

Zirdum je razumio da ga Vršanin kuša, jer je logično da ne može odmah imati povjerenje u nekoga koga ne poznaje najbolje. On se vrtio oko redakcije „Waltera“, volio je da upozna poznate ličnosti, a kako je bio student, volio je i da se privali nekoj situaciji u kojoj ima džabalame. Procijenio je da Vršanin nije sklon sjedenju u sarajevskim kafe-slastičarnama, gdje bi se od njega mogao ogrebat i za neku split-bananu ili kapučino, jer takve filozofske pojave sve svoje potrebe zadovoljavaju džointima. Ne bi Vršanin imao takav hipi stajling, kakav nije viđen još od Morisona i Hendriksa, da travu ne meće i u zeljanicu. A šta bi drugo radio po tim šumama gdje se susreće sa Dobrim, nego sadio, njegovao, obilazio i rezao indijsku konoplju? To što mu se kobejagi prikazuju Dobri nije ni od kakvih čvorova pozitivne enegrije, već od napušenosti. Na očima mu se vidi da je napušten i kad spava. Hašoman sa dna kace! Samo, kako da ga omekša, pa da Vršanin izvadi te čokolade, da se malo zaslade? Objesiš ovo lijepljenje plakata ako neće zadimiti jedan džiont.

- Oprostite, o čemu se radi? – upita slučajni sarajevski prolaznik.

- O meni se radi – odgovori Vršanin.

- A o čemu se radi?

- Pa o meni se radi! Vidiš da sam ovo ja.

- Pa vidim. A o čemu se radi?

- Gospodin je slikar, a večeras je njegova izložba slika, u Galeriji Novi hram – upade Zirdum.

- A, krasno. Ali, to nigdje ne piše. Plakat je krasan, ali niko neće znati ni šta se dešava, ni gdje se dešava.

- Kakav je majstor bez olovke! Evo, olovke, pa ćemo fino napisati – reče Vršanin i počeo lijevom rukom i herlavim rukopisom po zalijepljenim plakatima dopisivati: **DODŽITE VEČERAS NA MOJU IZLOŽBU U NOVI HRAM U SEDAM UVEČE.**

Kad je Vršanin dovršio dopisivanje na plakatima, i kad su krenuli prema novom zidu, studentski aktivista Rijad Zirdum je procijenio da je baš sad pravi momenat da Vršanina priupita za džoint.

- I šta kažeš, koliko imaš trave da je kosiš?

- Toliko imam da Šabanove krave mogu mjesec dana žvakati.

- Auu, čovječe, kravlje ludilo! Kakve li su te drogirane krave!?

- Nigdje nema mlijeka k'o od Šabanovih krava.

- Auu, čovječe, pa mogu misliti kakvo je to mlijeko! Ima da te pukne!

- Ima, vala. Još kad zeljanicu zaliješ, ne možeš se ustaviti pred tepsijom.

- Šta je tebi draže, direkt trava ili to mlijeko od trave, ha? Hajde, priznaj?

- Ja sam ti veliki ljubitelj zeljanice, a zeljanica kad je suha, suha je.

- Pravo si progresivan. A produva li se kada?

- Produva? Šabanovo mlijeko protjera u sekundi, k'o kad je masno, pa se očistiš do kraja.

- Nirvana je to.

Studentski aktivista Zirdum sačeka da pored njih prođe tramvaj, kako se njegovo završno pitanje ne bi zagubilo u klepetanju metalnih točkova, ali ga Vršanin preduhitri.

- E, što bih volio ovo čudo naopačke okrenuti da vidim šta je ispod!

- Jednom kad sam se naduvao i mene je spucala slična furka.

- Hoće to od promahe. Eno, u mom komšiluku ima jedan Bumar što sve vidi duplo otkad ga je produvalo. Dva oka dvije slike. Poljev'o se kantama iz bunara i stao na propuh. Išao je on i pravim i seoskim doktorima, a jedan mu

rekao da zažmiri na jedno oko pa će vidjeti jednoduplo. Sad mu ja pravim dvije ljekovite slike, jednu za jedno, a drugu za drugo oko. To se zove diptih.

- Čovječe, pa jedna kanta je dosta da te razvali, a više kanti ne bi mogao produvati ni King-Kong.

- Mjera je vjera. Pripazi se. Od propuha se može i umrijeti.

- Ma ja to ponekad.

- Ma i ja. A zimi rijetko. Ložimo samo u jednoj sobi. Hladno kupatilo – odgovori mu Vršanin, a studentski aktivista Zirdum pretrnu od nagovještaja moralisanja i uvođenja mjere i vjere.

Pogotovo mu je bilo nejasno zašto Vršanin spominje nekakvo kupatilo u kojem uništava džointe. Možda je to neka uzvišena metafora, a možda umjetnik voli da se drogira u kupatilu, kao što i on voli da čita Ničea kad kenja. Ipak, osjetio je da se stvari otežu i izmiču kontroli, da se približavaju galeriji, pa je zadnji voz da ga upita za jedan džoint.

- Jesi li donio hašiša u Sarajevo?

- Šiša? Ma, jok, ja ako šta popijem, pivu popijem.

- Ma nije pivo, nije šiša, već hašiš, kontaš, hašiš! – podviknu Zirdum, unezvjeren od otezanja, a Vršanin zakoči svoj brzi hod i presiječe Zirduma pogledom iz kojeg se nije moglo pročitati hoće li sijevnuti bokser, ili će sijevnuti tabla hašiša.

- Kakva je sad to priča? Našta ti ja ličim?

- Na hašišara. Majke mi. Ko je vidio nosati takvu kosu, a ne biti hašišar?! – pokuša Zirdum da krežavam osmijehom odmrzne ovu nejasnu situaciju.

- Što se tiče kose, ona je jedan moj imidž, da izgledam ljekovitije i prirodnije, kao svaka roba bez hemije i konzervansa. A što se tiče hašišara, ja bih njih na prinudni rad, na njiivu, na utovar-istovar, pa da vidiš majčin sine hoćeš li se

drogirat! Sve je to od bjesluka! Da li moraju zaraditi sebi za hljeb, ne bi njima bilo do tih padavica. A nije valjda da se i ti drogiraš, bogteneubio?!

Čuveni frizer Dino Pekarić je uključio točkove na frizerskoj fotelji u kojoj je sjedio Vršanin, kao na aerodromskoj pisti, te odvezao njegovu figuru do nekog aparata iz kojeg je zračila ljubičasta svjetlost. Slikar Vršanin se malo prepaao, jer mu je ovo friziranje počelo ličiti na neki medicinski pregled, namjesto da kao kod svakog brice bude češalj, budu makaze i to je to. Mora biti na visini situacije, jer se od njega očekuje da bude egal tom ljubičastom aparatu koji ljudima s televizije proizvodi televizijske frizure. Jest da mu je došlo zlo, stislo mu se u stomaku, kao onda kad je ostvario dječjački san i od prve plate kupio kilu govedih kobasica, da se ljudski najede, te je dva dana i tri noći ćučao i povraćao u poljskom zahodu na minus deset stepeni. Sada nije smio ništa reći da ne ispadne kako nije dorastao estradnoj situaciji. Zažmirio je.

Kada je sinoć iznosio ljekovite slike iz Šabanovog kombija, pred njega je iz Galerije Novi hram izišao jedan mršavi čovjek u žutom džemperu, i rekao mu kako pretpostavlja da je on Vršanin.

- A ja pretpostavljam da ste vi Židov! I posebno mi je drago da mogu uživo da upoznam jednog Židova, jer Židovi su precizni ljudi.

- Ma, ne, ja samo tu pomožem. Ja sam student medicine, Drakče Dragojlović, drago mi je – i pruži mu svoju bibavu i mokru studentsku rukicu.

- I meni je, vazdan – otpozdravi mu, a onu rukicu s kojom se rukovao osjeti kao komad kuhane i rashlađene slanine. - E, pa onda smo kolege, kolega, ja pravim ljekovite slike, a ti propisuješ lijekove, to ti je kao autolimar i autoelektričar, je li tako Šabane?

- Brumdr, drumbr – odgovori Šaban, unezgođen što ga iko išta pita usred Sarajeva, on je tu da vozi i pomogne svom amidžiću, koji se upetljao u te nekakve umjetničke vode pa je dogurao dokle nije dogurao niko njihov.

Kad su pounosili slike, pozdraviše se familijarno sa studentom medicine Drakčetom Dragojlovićem, i odoše na konak kod nečije stare sarajevske tetke, kod koje mogu prenoćiti, ali moraju odmah ujutro izaći, jer tetka ide na terapije. Međutim, stara tetka ih nije pustila u stan. Rečeno joj je da će doći dva muškarca, a njoj se kroz špijunku, od njih dvojice, pričinilo da su joj na vrata došli - neki ružan čovjek i neka ružna žena.

- ...Svega mi, a što ih ne bi pustila kad smo se tako dogovorili, ali sam ja dobro vidjela da je to bila žena sa frizurom, ružna žena, nalik na onu našu rodicu, Mukasemu, što je proljetos upala u šaht – pravdala se tetka sutradan u telefonsku slušalicu.

Vršanin i Šaban su te noći zalud zvonili k'o mutavi, virili kroz špijunku naopačke, ali ta mutava tetka čiji su se koraci čuli oko vrata očito nije htjela da im otvori.

- Grljumb, sjekirica, frljubm – predloži Šaban.

- Ma, ni govora! Da nije žena unutra, hajde i nekako. Dala bi se ujutro vrata popraviti. Nismo jednoć štošta razvaljivali! Ali, ovako može ispasti da smo je htjeli ubiti – odbi Vršanin Šabanov prijedlog o razvaljivanju vrata.

Neko su vrijeme posjedili pred vratima ovog sarajevskog stana. Šaban je potegao oštar gutljaj iz čuture i zapalio jednu. Nekakav cvikeraš, očito komšija, očito i student, čim nosa naočale, tuda je prolazio uz basamke, a njih je zaobišao u širokom luku, kao da su svježja govna ili šugavi psi. Poslije ovog Vršanin je shvatio da nema ništa od te ideje koja mu se zaleгла, u primisli, da legitimno prenoće tu pred vratima i da se pokriju čebadima za krompir iz Šabanovog kombija.

- E, Šabane, Šabane! Ne gine nam ili da se tri sata vozi-mo nazad do Tuzle, ili da poravnimo u tvom kombiju.

- Brumdr, drumbr – odgovori Šaban.

Odvezli su se na parking olimpijskog stadiona, jer su zaključili da je taj ogromni i prazni parking sigurno bes-platan. Ako bi bilo kakvog belaja, Šaban ima sjekiricu, bez koje nikud ne ide, a i ubio je već jednom nekakvog čovjeka, pa ima iskustva u tim stvarima. Tu je i pajser, ako zatreba. A Šaban je brz na pajseru. Ispostavilo se da nije on zalud razmišljao o tome da bi ih neko mogao napasti. Sarajevo je ovo, brale! Ako je glavni grad u politici, mora biti i u lopovluku. U neko doba noći, dok je Šaban pijan hrkao, a on se preturao po podu kombija, začuše se škrife guma i ona muzika što te od nje glava zaboli. Došli su sarajevski drogeraši da vratolomije s kolima izvode. Ako ih Šaban čuje, biće ortopedija! Sva sreća, ubrzo odoše, a on se još dugo premetao s lijeva na desno, tonuo u plicak sna i ponovo se vraćao pod limeni svod Šabanovog kombija, čekajući taj veliki dan.

A dan, kao i svaki, što bi Šaban rekao, treba početi pišanjem. Dok je on tražio mjesto gdje bi usred grada, a na skrovitom mjestu, obavio i veliku nuždu, Šaban je otišao do obližnjeg grila i zbavio im dvije kahve u plastičnim čašama. Sjedili su u ustima kombija, pili kahvu i prebiralali otpočeti dan.

- Brumdr, drumbr, šeelkoza zvingal žena ti i djeca.

- Lijepo sam im rek'o, ja vam neću braniti da dođete. Ako vam se gleda moje prikazivanje po Sarajevu, bujrum, sjedite na autobus. Ali mi se nećete, majčin sine, vraćati autobusom i trošiti pare! Povaljat ćemo se po Šabanovom kombiju k'o ovce, pa ćemo nekako stići do kuće.

- Žvelke krljak zilba turbal.

Osjetio je Vršanin kako ga neka pederska vodica pršće po licu, a miriše mu na komšiju Zejnila, koji se noću oblačio u ženske haljine i hodao oko kasarne ne bi li kakvog ćoravog vojnika uvjerio da je žensko pa da se ljube i fataju kroz ogradu. Otkad je čuo da Zejnil zejtinom maže gujcu i plaća manijacima da ga jebu, otad je zamrzio mirisove, jer ga svaki miris podsjeća na Zejnilovo pederisanje. On se volio ljudski okupati safunom za veš, kabašom, a poslije brijanja namazati lice rakijom, da ga žacne, da sprži nečist, a da ne zasmrdi košto zasmrde oni mirisovi. Ali, šta sad da radi? U ovoj estradnoj situaciji ne može sikterisati ovog kulturnog frizera, koji da mu ugodni, da ga učini još ljepšim, eto, šprica ga i nekakvim mirisom.

- Da li Vam je dovoljno ekstravagantna i galantna frizura za izložbu slika u Sarajevu? – upitao je Dino Pekarić.

- Da, dovoljno sam galantno ekstravagantan za Sarajevo – odgovorio je Vršanin dok su kamere državne televizije snimale svaki pokret u ovom frizeraju, jer je neko izračunao da je važno, ko zna zašto, valjda za kulturnu historiju Bosne i Hercegovine, kada Vršanin pravi frizuru. Napose, ako su u kulturnoj historiji svijeta ostale zabilježene raznobojne

frizure Endija Vorhola ili antenski brkovi Salvadora Dalija, zašto i ova seansa u frizeraju Dine Pekarića ne bi bila od historijskog značaja?! Možda će ovi prizori nekada ispunjavati studije i udžbenike iz historije umjetnosti.

Vršanin je napustio frizeraj sa frizurom koja je duplo nadmašivala obim njegove glave i koja je bila uistinu reprezentativan primjerak frizerskog i likovnog umijeća. Nakon što je obišao krug u pratnji kamera koje su iz različitih uglova slikale njegovu galantnu estradnu pojavu, sa akcentom na frizuru, Vršanin se vrati pred vrata frizeraja i u maniru pravih zvijezda, a i državnika, o čijem hodanju odlučuju drugi, upita:

- A gdje sad idemo?

- Sad ćemo u kočije – odgovori televizijski reditelj Džemal Šabić i pogura Vršanina nazad, sa vrata frizeraja.

- Stani malo mali balo! Hoću da se zahvalim ovom velikom gospodinu, Dini Pekariću, svjetskom čovjeku, jednom vedeti i ministru.

- Nema na čemu, bilo mi je zadovoljstvo, imate baš zahvalnu kosu za sve vrste frizura.

- Nema na čemu, takođe. Blago državi koja ima takve brice!

VI

Lijepo nam je krenulo sa tom polovnom robom iz Njemačke. Evo smo uspjeli ispod kuće i šupu skovati, a u šupi dva salona napraviti, jedan za polovne televizore i radijone, jedan za ostalu robu. Ode Nuraga tri-četiri put godišnje do Njemačke, natovari kamion i svašta nam doveze. Švabo jednom mjesečno izbaci nove stvari na ulicu, a moj ti Nuraga, ne bi mu mrsko, sve to pokupi i doveze u Bosnu i Hercegovinu. Tam pokupi džabe, a ovdje sve po deset i po sto maraka prodaje. Znali smo nekad i po dvije nečije plate za mjesec okrenuti. A evo smo i ovu kuću iznad šupe započeli. Jedan sprat nama, a drugi mom Elmedinu kad se nekad oženi. Kad se uzme odšta smo krenuli i dokle smo došli – pravi smo šampioni života. To što smo imali kad je rat krenuo, kad smo pred pokoljima izbjegli u Njemačku, bilo je manje od nule, jer i nula stanuje u nekom računu, a mi nismo bili ni u kakvom. Ne znaš jezik, ne znaš hodat po Njemačkoj, ne znaš šta smiješ a šta ne smiješ, već sjedi mjesecima k'o kokoš u šupi po tim izbjegličkim centrima. A onda i ne osjetiš kako život navire u tebe i ti u njega, kako se javi želja da se vratiš u Bosnu, pa makar kuće svoje nikad ne vidio, jer shvatiš da ti je kuća tamo gdje je jezik kojim govoriš. San po san, dan po dan, Nuraga i ja krenusmo, jedno prema drugom, pa prema Bosni, pa prema gradilištu da vidimo pošto je materijal za kuće, pa prema porodilištu, da Elmedina na svijet donesemo, i dogurasmo, evo, do trgovine polovnom robom iz Njemačke. Jest da radimo na crno, bez papira, ali i ova država radi bez papira. Naide poneki inspektor, Nuraga mu dadne jal radijon, jal stolnu lampu, da nam kroz prste progloda, i on progloda, tako da nismo imavali nikakvih problema.

Mnogi su nas važni ljudi upoznali otkad radimo sa robom iz Njemačke. Dođe doktora, advokata, političara, direktora. Znaju oni da u Njemačkoj ima što kod nas nema. Imali smo prilike razgovarati s tim velikim ljudima. Jedne smo prilike preko jednog doktora sredili da Elmedin ima sve petice u đačkoj knjižici. On je Elmedinovo učiteljici zamijenio bubrege, a učiteljica je Elmedinu upisala sve petice. ...Da i mi imamo dijete odlikaša! Nuraga mu poklonio barsku stolicu, crvenom kožom presvučenu, i rekao mu: Saradnja će se nastaviti. A jedne je prilike uvratio nam i onaj poznati političar Svenser Mrzina, tražio je njemačku rešetku za sušenje veša, sjećam se baš, žena ga poslala, i vidjela sam ga uživo, na razdaljini od pola metra, niži je u prirodi nego što izgleda, pa ga je Nuraga moj upitao kad će pohapsiti lopove u vlasti, a on mu je rekao da u Bosni ima toliko lopova da bi trebalo pola države pohapsiti, a drugo pola da budu čuvari. Simpatičan jedan čovjek. Biznis je taj naš dobar, jer džabe kupiš, dobro prodaš, sjediš po cijeli dan u šupi ili pred šupom, kad je lijepo vrijeme, susrećeš se s narodom, čuješ svakakvih priča, i dok se okreneš padne mrak, a moj ti Nuraga voli uveče jedno do dva piva popiti, malo se izlafiti, i tako nam je život proticao. Najvažnije nam je bilo da nam naš Elmedin apetitli jede i razrede završava. Dobro se živjelo, nema šta.

A otkad sam se razboljela, razbolio se i moj Nuraga. Čini mi se da je više on bolestan, nego ja, jer ja znam i da nisam pravo bolesna, već moraju bakterije da odrade svoje, da same sebe pojedu, pa ću ja opet biti k'o stara. Tako mi je rekla Igbala, njena kćer Lala studira medicinu, pa joj je pričala o ovom mom slučaju, našta je ona kazala da to nije ništa, već se bakterije upale, uzjogune, pa zaganjuje bolesna zdravu a zdrava bolesnu, i nema lijeka dok zadnja bakterija zadnju ne ubije. A za to vrijeme ću i smršati, i onemoćati, možda malo da padnem i u nesvijest, obalijestim se, ali, da se ništa ne

brinem, jer ako ko zna onda zna Igbalina kćerka, doktorica u majke. Izborit ću se ja sa tim bakterijama protiv bakterija! Kad sam mogla po Njemačkoj stubište prati na minus deset, mogu i bakterije nadurati. Ali, meni je briga šta ću sa svoga Nurage. Kakav je on brzac bio! Vozi brzo, jede brzo, priča brzo, smije se brzo, sve brzo, a sad se savio k'o jufka, sjedi, hudi, ne govori. Digao je ruke i od našeg salona njemačke robe. Sve više sjedi u ovoj fotelji pored mene i sve češće šalje Elmedina da umjesto njega trguje polovnim televizorima.

- Nuraga, maco, idi za poslom.
- Neka. Neće posao pobjeći.
- Neću ti ni ja pobjeći. Ne mogu, i da hoću.
- Šta ja znam!

Pokušavala je da Nuragu odragovolji, da se vrati u život, ali, nije išlo. Uvijek bi se priča završavala na svome početku. Nuraga je postao njojzi bolesnoj veći teret, nego ona njemu zdravom. Ne bi ni znala da je bolesna da pored nje ne sjedi i ne boluje njen Nuraga. Sjedio bi u šupi, farbao ljude, ona bi deveralala i sebe ubjeđivala kako je to samo malo prilegla, poslije krompiruše, da se odmori. Ovako, kad god otvori oči, vidi Nuragu u sevdahu, nalik na onu ciganiju iz indijskih filmova, koji haman i ne znaju doživjeti ništa lijepo, već sve što je lijepo pretvaraju u plakanje i kukumakanje. Nuraga, takav plaćan, počeo ju je nervirati. Dugačko je kad i seksi filmove gledaš dva-tri sata, a kamo li da ti se po čitave dane neko razvlači, hudi i izmotava! A nije mu ništa, mogao bi umjesto traktora raditi!

- Nuraga, maco, kad si mislio tepihe isklofati? – reče mu, ne bi li ga otrgnula od fotelje i tuge, da malo dahne dušom.

- Neka. Neće tepisi pobjeći. A imamo i onaj njemački usisivač, što je bolji od klofera.

- Mogao bi kupus pokiseliti, eto zime.
- Neka. Sutra ću. Da još malo posjedimo.
- Nuraga, maco, ja bih bila bolje kad bi ti bio bolje volje. Evo, počela sam i pjesmice da ti pišem... Bolje–volje–bolje...
- Evo, evo, ustat ću, prohodat ću, tepihe klofat ću, sve ću! Ali, nek znaš da nije ni meni lahko kad tebi nije lahko. A nekako mi je lakše kad sam s tobom.

- Volim i ja da si sa mnom, a više volim kad si s polovnim televizorima. Ako meni bude lakše i tebi će. I otišao bi Nuraga dan-dva do šupe, odmijenio bi Elmedina u salonu, ali bi u mislima sve bio sa svojom Lebibom. Toliko je bio odsustan od posla da je sve davao u pola cijene. Ljudi su ga mustafilu košto je i on njih godinama mustafio. Prije bi on znao od marke napraviti pet, od pet deset - taj nije popuštao i praštao.

- Pošto ti košta ova kosilica za travu?
- Stoja. Njemačka je to roba. Švabo ima najbolju travu, jer ima najbolje kosilice.
- Može li za sedamdeset?
- Jučer sam ja imao devedeset, ali nisam dao.
- Može li osamdeset?
- Devedeset i nosi. Tebe znam, a i dobar si čovjek.

U ove dane kada bi Lebiba otjerala Nuragu u šupu, pazara je bilo k'o nikad, jer su kupci skontali da im svako cjenkanje ide od ruke, pa su kupovali i što im ne treba.

- Pošto su patike?
- Pedeset.
- Može li za dvadeset i pet?
- Nosi.
- A ako ti ostavim ove svoje patike, može li za dvadeset?
- Može. Ali nosi i te svoje, da mi ne smrde pod nosom.

Nuraga bi se poslije dan-dva došunjao do fotelje, kao mačak kome ne daju u kuću, pa računa da su domaćini zaboravili

kako su ga tjerali, tiho bi se spustio, tiho disao, nastojeći da uhvati Lebibin ritam umiranja. Činilo mu se da ne može udisati drugi zrak do onaj što ga Lebiba udiše, jer svaki drugi zrak ne bi mu mogao nahraniti pluća. Disao je on pred šupom, u šupi, okolo, na svježem zraku, ali, uvijek do pola pluća, kao da mu je stavljena neka gumifufna u stomak, od koje dalje ne prolazi zrak, pa ga samoća guši.

Taj osjećaj manjka zraka prvi put mu se uselio u pluća kad je kao dječak ostao bez majke, pa je sebe ubijedio kako je majka živjela u toj polovici stomaka, u koju više nije mogao udahnuti. Tek kada bi na dosadnim školskim časovima zamišljao da majka nije umrla, da ga čeka kod kuće, pa će ga s vrata dočekati miris njenog sataraša, tek tad bi nakratko nestajala ta pregrada. Ponekad bi, kada ne bi bilo oca i maćehe u kući, sa tavana vadio i grlio skriveni majčin jastuk, u koji bi tonuo kao u oblak. Zrak bi mu se vraćao u stomak, a boje ispod spuštenih kapaka zadobijale šare sa majčine šamije. I djetinjstvo, i mladost, i momkovanje, živio je s manjkom zraka. Navikao se da je normalno da brzo diše, brzo hoda, brzo jede, da bi jednog jutra, kad su Lebiba i on otišli na izlet kao momak i cura, nestalo te pregrade u stomaku. Znao je on da mu je Lebiba uklonila taj teret - jer mu je prvi put nakon toliko godina neko dao batkove sa pileta. Tako bi njegova rahmetli mati prvo njega namirila ljepšim komadima mesa, a njoj šta ostane, i tako je Lebiba sada nastojala da sve najljepše prvo stigne do Nurage, a njoj šta bude. To pile što su ga pojeli na Guberu, poviš Srebrenice, bilo je za Nuragu presudno da donese životnu odluku i da Lebibu upita bi li pošla za njega. Kakve su današnje cure, sve prvo sebi grabe, pa bi svaka prvo poletjela za batkovima. A ova Lebiba, čim se susrela sa prvim pečenim piletom u njihovoj vezi, odmah je odvalila batkove i stavila pred Nuragu.

- Ti se zasлади batkovima, a ja ću šta ostane.

- Sladim se ja rađe pravim batkovima, pa da mi ne bude previše – našali se šeretski Nuraga i raščavrlji prvi batak zumbima, a Lebiba pritisnu dugme kasetofona na baterije i pusti Omera Pobrića.

Kad je Nuraga smirio batkove, a uz batkove i jedno Nikšičko pivo, pa kad je zapalio cigaretu Filterpedesetsedam i otpuhnuo dim prema zalasku sunca, zagledao se u Lebibu, zauzeo pozu i pošao da je upita hoće li se udati za njega, ali mu se riječi otkotrljaše u pogrešnom pravcu:

- Ti si meni sve, ti mi daješ sve i kad tebe nema teško mi je.

- Misliš da ne znam? To pjeva Plavi orkestar.

- Pa hoćeš li se onda udati za mene?

Lebiba je vidjela i drugih i ljepših momaka, ali ni jedan kao Nuraga nije bio stasit, brz i precizan. Gledala je ona kako Nuraga naručuje u kafani ražnjiće i salatu – konobaru daj mi ovo i ono - kako zna da se svjetski ponaša, kao da je iz Beograda, pa je i njoj godilo kad sa sobom ima muškaraca koji se ne stidi ništa pitati i tražiti. Momci koje je dosad imala bili su, brate, nekakvi guzavi, sa rumenim i otrombošenim obrazima, a kad bi pričali, pljuvačka im se slijevala niz gubice. Sa izuzetkom rahmetli Ferida, doduše, s kojim se nije zabavljala ali je ponekad samo ‘nako pričala. U garnituri gledajući, ona nije znala za bolje, to sada vidi, kad uzme Nuragu za primjer ljepote i sposobnosti, pa s te uzvisine pogleda svoje prijašnje momke. Jest da joj je malo dosađivala Nuragina osjetljivost i nježnost, ali joj je zato godila njegova sposobnost. Nikako nije htjela ispustiti Nuragu iz ruku, jer je teško naći takvog momka, koji s milicionerima razgovara kao sa sebi ravnima, pa se i našali s njima, oni mu se nasmiju, a on jednog od njih potapše po ramenu, kao da su ovce zajedno čuvali, a što se dogodilo na onom pravcu kod Kalesije, kad ih je milicija zaustavila jer je Nuraga, po običaju,

svog crvenog „stojadina“ vozio sto kilometara na sat, sve u četvrtoj brzini.

- Nuraga, dragi, a gdje ćemo živjeti ako se uzmemo?

- Ja ću u tvom srcu, a ti, bujrum, živi u mom srcu.

- Ma, hoću, Nuraga, hoću, udat ću se za tebe, ali, ne možemo pod ovom bukvom... – reče Lebiba i spontano mu pade u zagrljaj, dok je on izbjegavao da je stisne prstima masnim od piletine, da joj ne ostanu masne trake na bijeloj bluzi, a i dole niže.

Nije prošlo malo, a izbio je rat. Na dan kad su zakazali porodičnu svečanost zaruka, stizale su vijesti o pokolju muslimana u Bijeljini. Radio-aparat je u Lebibinoj kući ugašen kad su na vrata pozvonili prosci, na čelu sa Nuragom u bijeloj košulji. Kao da su na zidovima ostali poput slika prikovani glasovi spikera koji govore o situaciji u Bijeljini. A svi oni, ponaosob, znali su više i tragičnije od samih spikera, jer su od rođaka i prijatelja iz Bijeljine saznavali kakav se pokolj bošnjačkih domaćina tamo dogodio. Istinu su donosili oni koji su iz Bijeljine pobjegli tokom noći i oni koji su se telefonom javljali familiji. Svud po napirlitanoj sobi, oko čaša, escajga i uštirkanih salveta, lebdjele su te vijesti, te glasine, koje su se poput loze obmotavale oko svake izgovorene riječi. Kad kažeš „dobro nam došli“, oko prve, druge, treće riječi sapletu se riječi „Bijeljina“, „klanje“, „pljačkanje“. Te riječi niko nije izgovorio, a svako ima osjećaj da ih je namjesto izgovorenih riječi čuo. Prosci gotovo da su bili prestrašeni tim isparavanjem izgovorenih riječi. Dotad su svi vjerovali da izgovorena riječ znači sebe, a ne nešto drugo. Nespremni na takvu mogućnost, prvi put su osjetili da to što je rečeno može odzvučati kao neko drugo značenje. Njihove misli bile su sve pod pritiskom jedne slike i nekoliko riječi, što su se cijeli dan presovale u misao i osjećaje. Svaki drugi sadržaj, pa i onaj formalni, bio je označen tim gustim talo-

gom panike. Otud niko nije smio spomenuti datum svadbe, jer se nije znalo kakav će dan osvanuti. Kroz čaršiju su prolazili pijani četnici i pucali po munarama. Zato su pokušaji njihovih rođaka da otope strah, kroz stalno nazdravljanje, ostajali jalovi. Neko je i zapjevao, dva-tri glasa su prihvatila, a onda je pjesma ispuhala kao probušena guma na starom autobusu. Zavladao bi teška tišina, pet-deset sekundi, a onda bi se neko opet dosjetio da viče: Živeli!!!!, a to vikanje bi nestajalo u blijedim pogledima i usporenim pokretima zvanica. Neko bi se potom sjetio da je bolje slavlje prizemniti, u realnost, nego ga uzalud uzdizati.

- Neće ovo Amerika dozvoliti. A neće ni Turska. Ima da im bombarduju Beograd u roku dvadeset i četiri sata.

- E, kad je tako, onda – živeeeeliiii! – podviknu onaj najveseliji.

Pamtili su i Lebib i Nuraga kako su te njihove zaruke prošle u torturi teške i guste tišine, koju ništa nije moglo olakšati i razblažiti. Zima se uvukla u sobu, iako su gorjele proljetne vatre, hladno je bilo u glasu, po očima i po potiljku. Šta god da je neko uradio, ta zima i ta tišina ostale bi apsolutne vladarice svečanosti. Čin zaruka kojim je trebalo da se ka budućnosti odveže i pusti jedan brod, pred kojim su godine i godine plovidbe, svedena je na sate, možda i minute, u kojima se može očekivati da četnici otvore i ova vrata, pa da svi slavljenci, koji se, dakako, smatraju vlasnicima svojih života, budu poslagani na pod, kao debla, prerezanih vratova i upucanih potiljaka.

Tek godinama poslije, kada je u njihov tek uspravljeni dom ušla bolest, Lebib i Nuraga će ponovo osjetiti tu nestvarnu blizinu života i smrti, tog nevjerovatnog jedinstva u okviru kojeg ravnopravno možeš slaviti budućnost, a da ne znaš hoćeš li dočekati jutro, kao što možeš planirati postavljanje parketa u sobi na spratu u istom danu kad ideš na kemote-

rapiju od koje će ti se mantati i povraćati. Lebibina bolest je ipak bivala protkana nadom u ozdravljenje, u koju se uzdizala i tonula poput kakvog letećeg zmaja prepuštenog nepredvidljivom vjetru. Ta samrtna svečanost na zarukama bila je koncentrat dodira života i smrti, koji su se izmiješali, poistovijetili u perspektivama, budući da su bili posve ravnopravni u mogućim dometima: kao što je bila opipljiva optimistička nada da će Amerika i Turska bombardovati Beograd i spriječiti genocid nad Bošnjacima, tako je bila opipljiva realnost u kojoj su bošnjački civili prepušteni beogradskim hordama ubica, pljačkaša i silovatelja. Da nije bilo svečanog povoda, koji je podrazumijevao nasmijana lica, uzdignute obrve i čaše, možda ne bi bila tako osvijetljena, razgolićena, zastrašujuća realnost, koju je bolno bilo uzeti za ozbiljno.

Do prije mjesec-dva niko nije vjerovao da u Bosni može pasti krv, jer se nije znalo ko bi koga ubijao. Srbi nam nisu bili tek komšije, kako se poslije govorilo, već su bili dijelovi naših porodica, jer se sa Srbima živjelo kao sa najrođenijim. Kako se onda moglo dogoditi – a to se Nuragi nikad nije razbistrilo – da oni nas gledaju drugim očima od onih očiju kojima smo mi gledali njih?! Mi smo njih voljeli, kao braću i kao sestre, a oni su lagali da vole nas. Dovraga, možda nisu ni lagali, možda se nama od naše ljubavi i dobrote samo činilo da i oni to isto osjećaju! Ali, valjalo je sve te godine bratstva i jedinstva skrivati mržnju, koja je preko noći izbila, svirepa i divlja, nakazna i prljava, obestidena u namjeri da se pokazuje. Kao da nam Srbi sad hoće kazati – mrzimo vas do dna, toliko da vas javno ubijamo, da vam žene i kćerke silujemo, kuće pljačkamo i palimo, da za sva vremena upamtite kako s nama više živjeti nećete. A zašto? - pitao se Nuraga u toj vlažnoj i hladnoj noći pred zaruke sa Lebibom, i to ga pitanje nikad nije napustilo.

U te dane vijesti su prestizale jedna drugu, plazale su poput raspuštenih zmija njihovom mahalom. Najčešće se govorilo o kurvinskom ponašanju, ali i o učešću u zločinima srpskih komšija. Osjetili su to i Lebiba i Nuraga, jer im na zaruke nisu došli ni njena drugarica Milica, a ni njegov pajdoš iz djetinjstva Cvijetin. Njihov izostanak je dodatno ohladio svečanost, jer su svi odgađali početak slavlja i zdravice, ne bi li se na vratima pojavili Milica i Cvijetin.

- Ma, njima su njihovi zabranili da dođu. A koga nema, bez njega se može – reče Lebibin otac i ufati za flašu, a Lebibina mati oval sa svinjetinom skloni sa stola.

Imali su sreću da se izvuku. Svako svojim putem. Nuraga preko koncentracionog logora, a Lebiba preko Tuzle. Kako su okupatorske vlasti Nuragu deportovale preko Srbije u Mađarsku, pa u Njemačku, i Lebiba je jednim od posljednjih autobusa prije ratne blokade uspjela prebjeći za Hrvatsku, pa dalje do Njemačke. U Njemačkoj su postali porodica.

Predratni dani vratit će im se u život kad su saznali da Lebiba boluje od teške bolesti, koja može a i ne mora trajati. Tako je bilo i kada su jedno drugom stavili zaručničke burme na ruke: života je bilo i nije ga bilo. A sve što može a ne mora biti, prije da nije nego što jeste. Tako se i njihov život podvukao pod kapu upitnika, uzdrman i nesiguran, kao kuća poslije grdno zemljotresa. Po takvom se životu, kao po toj rastrešenoj kući, sad moralo hodati pipavo, da ne otpadne sprat na sprat, da se godina pred nama ne uvuče u godinu pod nama, jer je vrijeme sve što nam je ostalo. A to se ne može znati dokle god se nečim, a najčešće bolešću, ne oiviči naše trajanje.

VII

Dugo se Lebiba opirala. K'o i svako razboljen što se opire duže od očekivanja. Ali, Lebibino je opiranje bilo tersli i dersli, jer je zadugo osjećala huju na bolest i potrebu da se svojoj bolesti naruga, da je unizi i izvrijeđa pred svjedocima. U tom nadmenom poniživanju ozbiljne dijagnoze i preporuka ljekara, Lebiba je dosegla samouvjerenost da joj nije ništa, već se ta bolest dogodila onoj smotanoj Lebibi u njenoj glavi, koju je čitav život prezirala. Znao bi se strefiti dan da ni jednog časa ne pomisli na bolest, ili joj se tako to činilo, jer je sebe tjerala da misli na lijepo, da se kreće, smije, pjeva uz radio-aparat, zivka telefonom koga i treba i ne treba. Nije željela priznati kako se usljed bolova u krstima sve češće odmarala, polijegala, pa i veći dio dana provodila u krevetu. Danima je još ujutro oblačila trenirku, da bude mobilna, kao prije, da može u papučama skoknuti do prodavnice, kupiti crvenu papriku kad joj usfali, a i sebi jedan kokos za zasladu, ali, po cijeli dan ne bi makla iz kreveta. Onda je počela dane provoditi u spavačici, a trenirku je držala na stolici pored kreveta, ako joj zatreba da začas obavi nešto. Trenirka je bila uz nju i kad je već podobro zglajzala s kilažom, kad su joj obrazi ispuhali a oči zaskočile i začinile glavu. Sve je planirala da će sutra minuti bol u krstima, a i u nogama, pa će ustati, presvući se i razliti razljevjak za svog sina Elmedina, a i Nuragu, bogami.

Bolesnik je postala onog dana kada je Zulejhin mali, Sember, ušao u kuću da joj dadne činiju punu ljekovitog sirupa od cvekle. Komšinica Zulejha, prognanica iz Semberije, veli da je sirup od ukuhane cvekle ljude vraćao s onog svijeta, pa joj je predložila da joj, 'nako, od sebe, pripravi to čudo. A

malog Sembera Lebiba nije vidjela ima i mjesec dana, i baš joj je bilo drago kad je Zulejha javila da će Sember donijeti taj sirup. Sjeća ga se kad ga je Zulejha donijela, iz bolnice, malehnog k'o kahveni mlin. U Nuraginim kamionima iz Njemačke uvijek bi bio neki zevzevat za Sembera, ili meded što žmiga, ili lutka što plače: Ueeee, ueeee!, pa bi se ona uvijek radovala da Sembera obraduje. A i Sember bi njoj naberi i donesi cvijeća sa poljane, a i ona bi njemu jal pola marke za sladoled, jal jednu kokos čokoladicu iz kredenca. I sada je spremila dvije marke ispod jastuka, da mu dadne, jer dugo ga nije vidjela.

- Teta Bibo! – poviknu Sember s kućnih vrata.

- Hajde ljepoto moja semberska!

Onog časa kad je mali Sember zakročio u sobu, zaledilo je vrijeme i kretanje. Sekundu, dvije, ili više, trajala je Semberova skipljenost, ali i Lebibin šok zbog njegovog šoka. Sember je razgoračio oči, otvorio usta, zakovao. Vratio bi se, ali, šta će materi reći. Pitat će ga. A da napravi korak naprijed, ne može - prepao se. Nije to više bila njegova teta Biba! Bila je to prikaza, kao iz filma „Groblje kućnih ljubimaca“, što ga je gledao na dividiju, pa se te noći dvaput upiškió u krevet. Sad je on razumio zašto mati kaže ocu: „Ma ona ti je jednom nogom u grobu“. Nije da je jednom nogom... Teta Biba je skroz u grobu!

- Nemoj se prepadati – reče Lebiba više u nastojanju da prekine šutnju, iako je bila do kosti pogođena spoznajom da se neko, a pogotovo mali Sember, uplašio njenog izgleda. Sember je zavrteo glavom, dok su mu se oči i usta krenuli skupljati u grč, kao da će zaplakati. Lebiba je osjetila majčinski nagon da zaštiti nesretno dijete, da ga prigrli, da mu kaže kako će ona koja je velika otjerati tu baju koja ga je prepala. U toj lomljivini između ranjenosti svojim ogledalom, i nagona da zaštiti dijete, kazala je šta joj je naumpalo:

- Dođi svojoj teti Bibi, dođi – pružila je suhonjavu ruku prema Semberu i otvorila svoja ljubičasta usta, u znak povjerenja i bliskosti.

Dječak zajeca, zatrese se kao da ga je neko u struju uključio, a posuda sa cveklom poče preko njegovih ruku, po zelenom tepihu i Lebibinoj posteljini, preljevati krvavu tečnost, koja se na podu miješala sa mokraćom, što je curila kroz Semberove nogavice. Lebiba je prvi put u životu ostala isključena od riječi i od misli. Zurila je u dječakov šok, prestrašena njegovim strahom, kojemu je ona uzrok, prestrašena sobom, za koju nije znala, blokirana tom nevjerovatnom scenom u kojoj se sirup od cvekle sasipa po njenom njemačkom tepihu i miješa sa Semberovim pišanjem kroz nogavice. Šta god da kaže, ništa ne može popraviti. A nema više šta ni pokvariti. Prekrila je dlanovima oči, bez ikakve namjere, refleksno. Sember je ovu zavjesu preko očiju tete Bibe doživio kao šansu da pobjegne, pa je poput upišanog pingvina odbobao prema vratima. Zulejha joj se više nije javljala, a ni ona Zulejhi. Nuraga je ribao njemački tepih, promijenio posteljinu, u uvjerenju da je Lebibi ispala činija sa cveklom, koja, sigurno zbog zaprašivanja hemikalijama - pas im mater! - sad smrdi i na pišaču.

Narednih dana Lebiba se borila sa svojim bolesničkim izgledom. Zagledala se u ogledalo, nalazila razloge za i razloge protiv da je nakaza i prikaza koja straši djecu. Pitala se – da li je se počeo plašiti i njen sin Elmedin, ali samo iz ljubavi prema njoj, gdje mu je majka, to neće da pokaže. Ufatila bi mu oči kad ih izmiče u stranu. Jedino je Nuraga u njoj vidio onu staru Lebibu, i to joj je davalo snage i utjehe. Ali, Nuraga je u nju zaljubljen k'o blećak, i on je po tim pitanjima izgubljen slučaj. Ona zna šta joj je, kako joj je, kakva je i dokle je, pa ako tu bolest ne može sprčiti, makar će joj parirati do kraja, sa visine - nek' vidi bolest ko je u nje-

nom životu gazda! Koga ne možeš pobijediti, pridruži mu se - davno su rekli u lektirama, pa će tako i ona da razmatra ljepšu budućnost.

...Moja će me raja sačekati. Pola korza je rasuto po masovnim grobnicama. A i ono pola čaršije što je raseljeno, po Bosni i po svijetu, tamo će se sabirati. Kao što ja dolazim, doći će i drugi, raseljeni. Tako se sabiru maturanti poslije dvadeset i trideset godina, da se prisjete školskih tantavica. A mi se sakupljamo da se prisjetimo života. Nama, bošnjačkim izbjeglicama, i uspomene su otete. Mature, igranke, prvi poljupci, vjenčanja i rođenja, sabirat će se samo na Drugom svijetu. Ali, s okusom bola. Na tom korzu smo sanjali lijepu budućnost, a dočekali ili smrt ili progon. Izbjeglice smo i u smrti. Kad ugledam bosanske šehide, Hajrudina i Nermina, Huseina i Merima, Haruna i Damira, kad susretnem Sanelu koju su četnici živu na smrt izrezali, pred očima babe Halila, kad ih vidim dotjerane, za korzo uštificane - kako da od njih sakrijem, i kako oni od mene da sakriju, istinu koja nas čeka?! Tamo su, valjda, kompletni naši životi, pa jedna godina drugoj godini ništa ne može slagati. Zato više ne možemo rahat korzirati ni u sjećanjima, na Drugom svijetu, jer naše duše nose dange i biljege. Nemamo kuće, nemamo avlije, nemamo mladost, nemamo osmijeh, više ni u šta se ne možemo vratiti, prognani, pobijeni, poniženi. Mi, bosanski prognanici, ni na Drugi svijet ne možemo ići u nadi da ćemo sresti ljepši dio svoga života. Možemo se naći na stepeništu, ispred škole, zapaliti cigaru, navit' Radio-Šabac, pjevušiti Halidove hitove, sve kao nekad. Ali, naše duše znaju šta je bilo. Prići će mi Ferid, zalizan kao Džon Travolta, zovnut će me da se idemo ljubiti i fatati iza škole, i ja ću krenuti, jer je Ferid imao usta kao mušmulu, pogled kao mačak, sav zanosan i plah, ali...

- Feride, bolan, pa znaš li ti da će tebe zaklati četnici?

- Smiri se, bona! Neće, neće...

- Kako neće?! Bilo na vijestima da si ekshumiran iz masovne grobnice. Bila ti mati, i sestra ti bila. Ti ležiš sav rasklopljen, u kostima, jedna ti ruka nije nađena, prepoznali te po tom zlatnom zubu.

- Oni su ti mene već zaklali... Ne mogu me zaklanog klati.

- ...Pa je li te boljelo, Feride? – reče i pomilova ga po vratu.

- Više se ništa ne može dogoditi. Možemo ašikovati sto godina, jer više ničega nema.

- Hajde onda da zapalimo po jednu. Ili ćeš prvo da se malo pofatamo?

- Vala, svejedno je, i onako sve može trajati koliko te bose noge nose – reče Ferid.

Tamo nema sata. Ne mora hićeti kući. Sve se dešava u onom satu u kome se i desilo. A ako može sa Feridom biti u nedogled, onda svaki dio svog života može živjeti u nedogled. Može se i porađati u nedogled. Najljepše joj je bilo kad je Elmedina, mrgavog i slipavog, na prsa privila. Sve traje u nizu i pojedinačno. Može ući u svaku godinu svog života. Kuršluz je jedino što će uvijek znati za kraj priče. Zato će tada živjeti za sada. Gdje god uđe, tu će biti. Isto kao i sad. Šta ona ima od toga što zna kako će život završiti? Doći će Hitna, dati infuzije, dati morfijum, kao što su Sadetinoj materi davali kad se od bolova raspadala, oko nje će plakati, u susjednoj sobi šaptati, kad izdahne neko će prići i učiti, metat će joj ogledalo na usta da vide diše li, usta će joj zavezati mahramom da ne ostane zinuta, prekrit će joj glavu čaršafom, i sve će ići kao što ide i kod ostalog svijeta koji ne umre u bolnici. Onda će Nuraga otići u općinu, kod onog Fatmira, što izdaje potvrde o smrti, kao što je i ona išla sa Sadetom za njenu mater, da dobije muhur da je mrtva.

Sve ja znam kako će biti. I je li sada trebam zbog toga što znam kako će biti na kraju da kvarim svaki dan koji mi je preostao do kraja? Eno tamo fikusa, nuto mu liske, eno, kroz prozor oblaka, liči na kurjaka, eno mi ovog velikog prsta na lijevoj nozi, nalik na mladi krompir!

- Elmedine, sine, šta imaš za zadaću, reci mami? – upita ga što ga nije pitala ni kad je bila zdrava, da ne dangubi vrijeme, da bude prava mati koja se za dječije zadaće zanima. Elmedin, koji više nije znao šta radi iz potrebe, a šta da olakša materinu bolest, bez pogovora donese torbak, izvadi knjige i poče nizati riječi koje nije čuo ni on koji ih je izgovarao, a još manje njegova mati.

Ja možda imam nekakvog puta, ali, kakvog puta ima ovaj moj Elmedin, zlato materino blumbavo?! Ja znam, ja vjerujem, da me tamo čeka život kroz koji sam prošla, pa kakav je takav je, ali, kako Elmedinu objasniti gdje mu je mati otišla?! Za njega ću ja prvo biti tupa, nesnošljiva bol, koju znaju oni što su bez roditelja ostajali. Kao da ti fali jedno oko, pola usta, bubreg. Sve pođeš da gledaš na to oko, a oka nema! A onda ću se Elmedinu mome pretvarati u sjećanje, koje blijedi, i mezar koji se za Bajrame obilazi. Vratit će mu se vid, pročepit će se bubreg, naučit će hodati sam po životu. Ali, kako će izdeverati ove godine u kojima svako dijete ima mater, a on nema mater? Daleko je on od godina kada će vjerovati da ćemo se opet sresti, u svim godinama do ove godine, u kojoj se rastajemo.

Jednom je bilo da ga je kamenom u glavu udario onaj mali krmak, Sijalica što ga zovu, pa sam ti ja otišla i svašta se nagovorila Sijalicinoj materi. Zaprijetila sam, košto samo ja znam! „Ja ću ti tvog Sijalicu razbiti pred svom djecom, nek' mi samo još jednom na dijete udari!“ – podviknula sam. Drugi put je opet bilo da ga je udario taj Sijalica, ali to je bilo sad, kad nisam u kuvetu da odem i da se nagovorim. Svaki

treći put mog ti Elmedina može svako izudarati, jer neće imati matere da ga zaštiti. Nuraga je tanak po tim pitanjima, jer sve okrene na – lahko ćemo. Zato mi je najteže kad se sjetim tih Elmedinovih pustih godina, u kojima će ulaziti u kuću bez zidova i riječi, bez šporeta i šerpe, u pustinju za oči i dušu.

- Babo, sutra je materi pet godina.

- Elmedine, sutra je materi deset godina.

- Babo, htio bih prije maturalne večeri da odem majci na mezar.

- Sine, ima u mom životu jedna žena, gospođa, izbjeglica, takođe, iz Podrinja, takođe, bez ćojka, takođe, košto sam i ja bez žene, takođe, pa sam mislio da ne bude iza leđa, ne bih se ženio, ali bih kahvenisao, ako nemaš ništa protiv.

- Nuraga, Nuraga! Misliš da ja ništa ne znam?! – kazat će mu kad ga prvi put vidi. – Mislio si da možeš krivine fatati a da te tvoja Biba ne ufati?!

- Bibo, ljubavi, ništa tu nije bilo. Jesmo se malo poljubili, ali je ona jela ćevape, smrdila na luk, pa se više nismo ljubili. A i prošlo je petnaest godina otkad si otišla.

- Pa nije svaki dan jela ćevape da ti na luk smrdi! Nemoj mi samo reći da joj nisi gaće skinuo košto si i meni gaće skidao?

- Ma, stare smo mi drtine bili za one stvari. Meni je prostata, da prostiš, počela popuštati čim si otišla, tako da mi je halat bio skroz u unfalu. A i ona je imala šum na srcu pa se nije smjela uzbuđivati.

- Baš bi se uzbudila od tvog ćevapa! Zaradila bi sevapa.

- Ejhs, nemoj da me provaljuješ pred narodom!

- Ma šalim se, Nuraga moj dragi.

- Gdje bih ja Bibo moja tebe i s kojom zamijenio!? – reče Nuraga i pade joj u zagrljaj, kao da je on žensko, a ona muško.

Utom se pojavi Nuraga, siv k'o radnik u fabrici cementa, samo mu oči vire, nalik na fildžane u noći, kad ih zaboravi unijeti iz avlije. Upali mu obrazi, ufitiljile usne, kao da ga nešto iznutra isumpava. Gleda u Lebibu, reklo bi se da je hipnotizer, a nije, zna ona ponajbolje.

- Šta ti je, bolan, Nuraga, šta si te oči u mene uperio?

- Dva je iza pola noći, a u ponoć si trebala one bijele tablete da popiješ. San nas oboje prevario.

VIII

Pred Galerijom Novi hram nakupilo se već nekoliko deseti-
na posjetitelja, od kojih je njih petero stajalo postrojeno u
redu do vrata. Prvi je stajao Nuraga, odvažan i raspršen, što
je na čelu kolone i što će biti u prilici da svojoj Lebibi ugrabi
jednu ljekovitu sliku. Potom, gospođa Jevrosima Stefić, čiji
crveni šešir je ovom redu pacijenata davao poseban akcent.

- Tja, molim vas lijepo, pa nismo u tramvaju da se toliko
stiskate uz mene!

- O,o,o,o... Oproostite, goospođo! Ja sam jedan jadni
Trešnjo da jasniji ne mogu biti. Moje su sve poobili, proot-
jerali, pooopalili, pa sam doošao da vidim ima li lijeka – od-
govori joj sićušan čovjek, u nekim prnjama, koje su zauda-
rale na mem i daljinu, i odmah joj se zgadi što je vidjela taj
negalerijski prizor iza sebe.

- Odmaknite se od mene! Pola metra! Pola metra! Taaa-
ko.

- Aaaa. Mooguu li neešto da piitam?

- Ne može! – presiječe gospođa Jevrosima ovu prljavu
sliku i ton, te se okrenu prema Nuraginom potiljku, koji je
barem izgledao kao i svaki potiljak.

- A mooguu li vas da pitam? – očito se tužni čovječuljak
okrenuo prema ženi koja je stajala iza njega.

- Pitaj.

- Moože li oovaj slikar da mi naaslika mooju kuću, da
u njuu uuđem?

- Može – odgovori miran ženski glas.

Utom, brzim korakom, koji je odavao čovjeka iz organizaci-
je izložbe, na plato galerije stiže student medicine Drakče
Dragojlović, čije se glava, od te sreće i ushićenosti, klatila li-

jevo-desno. Svi su primijetili da čovjek sa takvim klaćenjem
glave mora biti neko veoma blizak centru izložbe. Ljudi su
se okrenuli prema Drakčetoj klatećoj glavi, ali je samo
gospođa Jevrosima imala smjelosti da u ime svih postavi
glavno pitanje.

- Jeste li vi iz organizacije izložbe?

- Pa, da, može se reći.

- E, ako ste vi iz organizacije izložbe, ja sam iz orga-
nizacije pregleda pacijenata. Jevrosima Stefić.

- Ja sam Drakče Dragojlović. Drago mi je.

- Željela sam samo da povedete računa da mi u ovom
redu imamo prioritet u kontaktu sa slikarom Vršaninom, jer
smo ovdje zbog zdravstvenih problema.

- Ja mogu to prenijeti njegovim menadžerima, a oni će
odrediti protokol.

- A šta Vam je to u rukama? Katalog? Molim vas za
jedan! – gospođa Jevrosima gotovo da istrgnu jedan katalog
za sebe, dok su drugi čeznutljivim pogledom popratili hrpu
kataologa koju je Drakče Dragojlović unio u galeriju, a nisu
imali hrabrosti da zatraže jedan za sebe.

Onih nekoliko desetina posjetitelja, koji su se okupili na pla-
toui ispred galerije, krenuše lijenim koracima prema Drakčetu
Dragojloviću, računajući da će on otvoriti vrata galerije i
upustiti ih unutra, ali je on brzinski, klateći glavom tamte-
vamte, uletio u galeriju i ovaj grozd ljudi ostavio skupljen
oko samih vrata. Dobijao se utisak da se nešto važno događa
tik pred vratima, a ljudima je bilo nezgodno da se vraćaju na
pozicije na platou sa kojih su krenuli prema lažnom otvara-
nju galerije. Oni koji su pristizali žurili bi prema ovoj gužvi,
koja je zračila bitnošću trenutka, pa niko nije hito da pro-
pusti nešto važno, a kad bi se primakao ostao bi iznenađen
izlišnošću takve zgomilanosti okupljenih. Kako je vrijeme
izmicalo, na platou je bivalo sve više i više ljudi, kao na

kakvom mitingu. Gospođa Jevrosima nije željela da izgubi predsjedavajuću poziciju ovog skupa, pa je u visini očiju podigla katalog, da se vidi da samo ona ima zvanične papire. Nastojala se udubiti u čitanje teksta likovnog kritičara Aleksandra Adamovića, ali su joj smislovi riječi i misli bježali iz glave kao vrapci kad ih prepadne mačka.

Duhovno sazvučje prirode

Za vijek kome ističu posljednji sati sa sigurnošću možemo reći da je bio vijek slike - civilizacijskog instrumenata sažimanja, artikulacije, promišljanja i poimanja stvarnosti. Sa modrenom umjetnošću postaje upitan i sam pojam stvarnosti. Zapravo, moderna slika i sama postaje bitan činilac jedne nove stvarnosti. Bez uvida u jezik moderne slike, bez suštinskog poznavanja strukture savremene slike, nemoguće je poimanje stvarnosti koja informatičkom revolucijom sve više zaprema prostore virtuelnog. Upravo virtuelna stvarnost, strukturirana elektronskom digitalnom slikom, postaje prostor savremene ljudske egzistencije. Tako ljudsko iskustvo oposredovano sintetičkom iluzijom stvarnosti u koju smo duboko uronjeni svakodnevnim nekritičkim konzumiranjem masovnih medija komunikacije u urbanoj ikonosferi napućenoj agresivno digitalnim zapisima reklamne slike, koja nam obećava jedan novi konzumentski svijet „novog slobodnog tržišta“, koncept slike kao kritičkog instrumenta promišljanja stvarnosti izgubio je svoje djelatno područje. Bitka za sliku koja će bez posredovanja globalne tehnicizirajuće i tržišne mašine donositi ljudsko iskustvo u svom nepatvorenom obliku prebačena je u getoizirane prostore umjetnosti. Tako su umjetnici ostali jedini zastupnici humanog smisla slike. U njihovim radionicama

se svakodnevno odvija proces oduhovljenja materije. Oni su posljednji alhemičari koji u otuđenom svijetu pokušaju pronaći kamen mudrosti. Riječ je zapravo o utopističkom pokušaju razotuđenja slike: procesu odvajanja ljudskog smisla i egzistencije iz okova globalizirajuće tehnicističke mašinerije koja ljudsko iskustvo proizvodi kroz simulakre, slike koje imitiraju stvarnost.

Jednom takvom utopističkom projektu upravo smo svjedoci kroz ovu izložbu. Fikret Jahić pokušava naći arcanum, mistički lijek za civilizacijsku bolest slike. Stoga se neslučajno obraća Prirodi tražeći kroz biljni svijet onaj eliksir koja će slici omogućiti novi život. Radeći sa biljkama kao primarnom strukturom slike ovaj autor pokušava dokučiti onaj iskonski Red duhovnog sazvučja Prirode. Stoga slika nastaje u jednom gotovom apersonalnom procesu: biljke procesom fermentacije ostavljaju neočekivane tragove na podlozi papira i taj svojevrsni floropis predigra je i poticaj slikarske meditacije i promišljanja smisla umjetničkog stvaranja. Umjesto fizičke akcije pravljenja slike (akcije slikanja) nastupa hemijska akcija, odvojena od tijela i misli slikara. Na taj način se materijalizuje iskonska misao neopterećena stvarnošću i njenim zakonitostima i prodi se do dna slike, do njenog metafizičkog sloja. Poput manihejske bogumilske filozofije tijelo se kao drugostepeno u procesu spoznaje smisla isključuje iz procesa nastanka djela. Kako bi u kontekstu filozofije umjetnosti rekli, suprotno Merlo-Pontiju, tijelo nije rodni prostor za dušu, već jedan otuđ život koji našu civilizaciju globalnog sela susreće u trenutku zalaska i prirodnog kraja. Slika je metafora o velikom raspadanju civilizacije i usponu prirode kao jedinog medija kosmosa. Jahić zapravo pokušava iskonsku, „primitivnu“ prirodu čovjeka, povezanu sa vitalnim tokovima kosmosa i prirode,

sačuvati od one otuđene umjetničke. Stoga ove slike svojom pojavnošću više pripadaju prirodnjačkom odjeljenju nekog muzeja, pa čak i etnografskom, nego odjeljenju „visoke kulture“. Poruka autora je nedvosmislena: sliku (umjetnost) treba zaštititi od civilizacijskih bolesti otuđenja i raditi je kao prirodni proizvod u kojem će se čovjek susresti sa svojom prirodnom, ljudskom suštinom.

Aleksandar Adamović, likovni kritičar

IX

Kočije su se uparkirale na platou ispred Narodnog pozorišta u Sarajevu, a ispred njih se parkirao policajac na motoru. Iako su se točkovi na kočijama prestali okretati, hrzanje dva bijela konja, njihovo ispuhivanje bijelog dima kroz moćne nozdrve, i dalje je proizvodilo utisak da nešto ili dolazi ili odlazi, baš kao na željezničkim stanicama u kaubojskim filmovima, kada lokomotiva oblacima dima stavi u pokret svoje stajanje. Tu estetsku dimenziju prvi su osjetili taksisti sa obližnjeg taksi-štanda. Poizlazili su iz automobila u kojima im je svakako bilo dosadno, da vide šta se ima dogoditi. Okupilo se i desetak učenika, sa torbacima, da gledaju u bijele konje. Šetači, koji u prvi sumrak protežu svoje noge, zaustavili su se pored neobičnog prizora, jer je obećavao neki događaj. Kočije su dovedene za nekoga. Treba vidjeti za koga. Jer u kočije usred Sarajeva ne može sjesti regularan lik, to mora biti neko iz priče, za prepričavanja.

Utom se, u pratnji svite od desetak ljudi, iz pravca Bosanskog kulturnog centra, gdje je obavio kostimske i frizerske pripreme, pojavio Fikret Jahić Vršanin, mag, iscjelitelj, slikar, mudrac, što se odmah moglo i razaznati. Svi su se pogledi, momentalno, okrenuli prema njemu, ozareni što ih je Bog pogledao, pa će vidjeti ovo što toliki građani Sarajeva neće vidjeti. Vršanin je bio tako uočljiva, upečatljiva pojava, da bi ga i najmlitavije oko zapazilo. Išao je odvažno, predsjednički, kao Muamer Gadafi i Habib Burgiba odjednom. Koračao je kao lider Nesvrstanog svijeta koji je došao iz Azije i Afrike, iz Indonezije, Zambije i Zaira - baš u Sarajevo - da zijareti muslimane koji tu žive. Došao je da im mahne bijelim dlanom svoje crnačke ruke. ...A jadni li su

crnci, izgiboše u američkim filmovima! Došao je da muslimanskoj djeci Sarajeva pokloni kamilu za zoološki vrt, da izgradi džamiju, siromašnim podijeli hurme, a bogatim svoj osmijeh. Koračao je transparentno, kraljevski po kraljevstvu, kao što nabada po kaljavoj avliji u kojoj se odmara olupina Mitsubishija, a te njegove korake je još koračnijim činila bijela tunika, kao u Sai Babe, takođe filozofa kakav je i sam bio. Natapirana frizura, sa ljubičastim okruglicama u kosi, djelovala mu je kao aura kod kršćanskih svetaca. Kao da je sa freske sišao! Svetac, iscjelitelj, lider, šampion, paša i hadžija, prijatelj iz dalekih muslimanskih zemalja, gdje dolari rastu k'o haluga, pa hi bereš koliko ti treba. Od njegove pojave zastajao je dah, pri svijesti da vidimo nekoga ko je do ovog časa boravio na televizijskim ekranima, u knjigama, na freskama, u društvu sa predsjednikom Titom i predsjednikom Alijom, a koji je baš u ovom iznenađujućem času sišao tu među nas, da nas počasti i obraduje. Zato se na platou ispred Narodnog pozorišta Sarajevo prolomio gromoglasan aplauz, kakav se tu mogao čuti samo kada bi na crveni tepih Sarajevo Film Festivala slijetale svjetske filmske zvijezde. Aplauz su započeli krmeljivi taksisti, koji su bili najviše emotivno pogođeni ovom uzvišenom scenom, samim tim što su najduže pamtili sivilo i pustilo svog taksistskog štanda. Taksisti su se kao djeca iz sirotišta obradovali što im ovaj dan neće biti isti kao mnogi dani u kojima sjede i hude u autima, jer ne događa se u velevakta ovakva tantavica da nekakav čovjek, u bijeloj haljini, sa frizurom k'o točak, hoda pored njih i čini im dan veselijim. Aplauz su prihvatili i učenici koji su se spontano sjatili oko Fikreta Jahića Vršanina, kao da je Djeda Mraz koji nosi poklone, tako da je morao intervenirati menadžment izložbe, da zaštiti velikog slikara od obožavatelja. Djeca mu nisu znala ime pa su počela skandirati: „Čupo! Čupo!“ Aplauzu i graji su se

pridružili i ostali, šetači i slučajni prolaznici, koji su spontano krenuli prema parkiranim kočijama, da vide kako će ova prikaza sjesti u kočije, hoće li kazati koju riječ, na našem ili stranom jeziku, napose, da vide ko je taj čovjek koji ovako budibogsnama hoda posred Sarajeva. Vršanin nije ostao dužan njihovom očekivanju. Gledao je u filmovima i na televiziji kako obožavaoci opsjedaju pjevače, kako djeca istrčavaju pred predsjednike, pa je jedno dijete pogladio po glavi, rukovao se sa jednim garibom što je stajao, mahnuo nekakvoj ženi, a onda je na iznenađenje svoga obezbjeđenja, rahitičnih i nasmijanih tjelohranitelja, prekršio protokol, izašao sa predviđene staze, i otišao do taksista da se s njima ispozdravlja. U pravcu taksista štanda je zaokrenula i kolona njegovih pratilaca, kao i sva ona dječurlija što se okupila i skandirala.

- Hej, pravi si majke mi! – reče mu jedan taksista.

- Jašta sam neg' pravi! Babo me pravim pravog napravio! – odgovori mu.

Kad se uz osmijehe i graju ispozdravljao sa taksistima, Vršanin krenu prema kočijama, a za njim i cjelokupna povorka. Reditelj Džemal Šabić je osjetio dramatičnost trenutka, pa je Vršaninu prišao i na uho šanuo:

- Održi govor?

- O čemu?

- O svemu! - stiže mu reći reditelj Šabić dok ih gomila ne razdvoji pred uzanim ulaskom u kočije.

Vršanin se ispravi i, uistinu, bilo je dramaturški logično da se obrati okupljenima, koji su očekivali uspješan kraj predstave, pa su okružili ulaz u kočije. Vršanin je vidio ono što drugi nisu mogli vidjeti dok se ga gledali - da sa svih strana platoa ispred Narodnog pozorišta ljudi idu prema kočijama, da vide šta se događa, ili pak stoje u mjestu da vide ima li potrebe prilaziti.

- Pridite, slobodno pridite, ovaj konj ne ujeda! Ujeba kobilu, a ovdje, hvala Bogu, nema kobila. Da sačekamo malo da se i ostala publika sakupi – reče mašući rukama prema udaljenim ljudima, našta se okupljeni počеше okretati tamo-vamo, tako da je skup nekoliko trenutaka ličio na baletnu predstavu u kojoj se izvodi neka tačka sa mrdanjem glava.

- Vi se sigurno pitate ko sam ja, a ja se sigurno pitam ko ste vi! Ja znam da ste vi iz Sarajeva, našeg glavnog grada, koji veoma volim. Ljudi su tu da se upoznaju. Selam alejkum. Alejkumu selam. Ja sam taj i taj, ti si taj i taj. Ja sam, konkretno, došao u Sarajevu da vas izliječim. Ako neko ima kakvu bolest, kakav feler, kakav maler, neka se ništa ne brine, jer ja uklanjam sve probleme, od žgaravice do tripera. Ko hoće neka odmah pohiti u Galeriju Novi hram gdje ću i ja stići sa ovim kočijama. Bog vam dao svega da vam život bude šega! – reče Vršanin i predsjednički mahnu prema okupljenoj masi, kao da upravo ulazi u avion koji će ga odvesti na konferenciju u Moskvu, a masa to poprati aplauzom, za koji se odmah moglo znati da nije upućen govoru, već kompletnom dojmu.

Policajac na motoru kresnu mašinu, upali rotaciju, bijeli konji se protegnuše, prohrzaše kao u historiji, kočijaš ih klepi, i čarobna kočija krenu uz Miljacku, kud se onomad vozio i car Franjo, ali za kojim nisu trčkarala djeca i kamermani, kao što sad trče za Vršaninom. Predvečernji šetači uz Miljacku su mahali, vozači su trubili, u ushićenju što se dešava nekakav cirkus gdje jedan čudak s pohajle glavom sjedi i maše, a nije nikakav predsjednik i nije nikakva vlast. Svi su imali potrebu da pozdrave ovo davanje kraljevskih prinadležnosti nekome ko je očito niko i ništa, čim je spao na to da nosa onoliku frizuru posred Sarajeva. Narod kao da je u pozdravljanju Vršaninove kočije ugledao šansu da napakosti odurnim bosanskim vlastima, tako što će baš njega,

nekakvog cirkuzanera, pozdravljati kao da je kralj Bosne i Hercegovine, Kulin Ban Kotromanić. U međuvremenu se za kočiju zakačilo i desetak automobila, čiji su dokoni piloti formirali kolonu i trubili, tako da se činilo kako iza Vršaninovog dolaska kočijom stoji ogromna mašinerija, kao u vrijeme predizbornih kampanja. A većina tih koji su se okupili oko kočije, uopće nisu znali ko je Vršanin, izuzev što se, eto, njegova predstava poklopila sa nagomilanom energijom ogorčenja prema kraljevima postkomunističke tranzicije, tajkunima i robovlasnicima.

X

Mogao sam ja i prije proslukati ove ljekovite slike, ali nije bilo suđeno. Kad sam ikad komšinici Pembi po prozoru meljao kokošija govna. A ona bi psovala, da je svi čuju, kad bi vrelom vodom, po ledenoj zimi, s prozora prala kokošiju sračku.

- Jobolteočinotac koji te napravi! Idi pa po materinim pendžerima razmazuj govna, debilu jedan! – orio bi se Pembin glas po mahali.

A sve uzinad, jer me i sad zaboli gujca, kad se sjetim koliko me je ošinula kad me ufatila na njenoj kruški. Ni katil ne bi tako ošinuo dijete, zbog dvije-tri kruške! Eh, eto joj sad!

Sad kad se uvjerio da slikarstvo nije neki uzvišeni svijet, jer likovni kritičari pišu i o običnim mrljotinama, Vršanin je bio siguran da bi i kokošije govno moglo biti predmet filozofiranja. Ali, pod uslovom da se ne zna da je govno, već da je kombinacija bijele i crne boje. Kritičari bi za to djelo kokošijih crijeva kazali da je forma, ploha, koncept, akcent ili neka druga zafrkana riječ. Prvi put se on uvjerio u to na ličnim slikama, na onom ciklusu što ga je zamastio kolomašću, koju je pokupio u kalaju kad je skinuo lafet sa “mitsubishija”. Tada su veoma ozbiljni kritičari, čak i jedan Srbin, lično, u tim mrljotinama vidjeli neki dublji duhovni smisao. Onaj Bradica, a nikako ime da mu upamti, zanimao se za tehniku kojom je ostvario taj dubinski sjaj boje. Njemu se činilo da nanesena boja sjaji kao dijamant, iznutra. Nije bio red da mu kaže kako je tu radio lafet “mitsubishija”, čiji ga je kvar bacio na trošak od pedeset maraka, pa je gledao makar da iskoristi totmast sa starog dijela. E, evo, isplatio se, jer je njih nekoliko na ovoj zajedničkoj izložbi kan-

tonalnih umjetnika sa velikom pažnjom gledalo u nanose totmasti. A i uštedjelo se. Sigurno bi mu dvadeset maraka otišlo da je na ovo platno nanosio pravu crnu uljanu boju. A, vala, ne bi je ni nanosio u tolikoj količini, niti bi mu uopće naumpalo da melja te crne krugove da mu nije napuk'o lafet i da ga izmjena tog dijela na “mitsubishiju” nije opekla po praznom novčaniku, koji mu je uglavnom služio za držanje lične karte.

- A za koju bolest je namijenjena ova slika – upitala ga je još tada, na početku njegove ljekovite karijere, Mihrunisa Bumbić, koja je posjećivala sve kulturne manifestacije u gradu, čitala sve novine i gledala sve tv kanale, odjednom.

- Ovo može za sve bolesti, a najbolje je za rak.

- Za rak? A koja vrsta raka?

- Brat je mio koje vjere bio. Tako je i sa rakom. Rak je rak, kakve god da je vrste, jer se od svakog umire. Zato su snage dobra po šumama i potocima napravile ove crne krugove, nalik na crne dijamante, da izvuku negativnu energiju.

- Molim Vas, računajte da je ova slika kupljena. Znaite, imamo u familiji jedan slučaj, nedobognikom.

Vršanin je iste noći naplatio i pretplatio troškove ugradnje novog lafeta, i još mu je ostalo para da kupi vreću krompira sijanca. Bilo je to njegovo prvo konkretno iskustvo sa rastezljivošću likovne estetike, koja trpi i totmast i kokošija govna, ali pod uvjetom da su upakovana kako dolikuje životu na visokoj nozi. On je kao najstrožiju tajnu čuvao spoznaju da na sliku možeš staviti šta hoćeš, ali, da nikad ne smiješ ljudima pokvariti uvjerenje da je ta slika nešto posebno, te da boje, ako nisu boje, onda makar moraju biti čajevi, sokovi i razne kapi iz bilja.

Drugi nisu morali znati, ali je on tačno znao kada je i gdje ugledao prvu sliku koja ga je zadivila. Kad je Josip Broz postao predsjednik Tito mnogi su se događaji izmislili,

a mnogi zaboravili. Hem je Rus, hem jedva govori naški jezik, hem ga je rodila mati, a otac ga nije napravio... A sve se to nije znalo dok je trajalo Titinih pet minuta. A ovo je Vršaninovih pet minuta, u kojima priču o njemu ne prave činjenice već potreba da se od slika živi, preživljava, zdravi i ozdravljuje. On zna da mora prihvatiti pravila marketinga. ...Tako se sad kaže kad hoćeš da se plasiraš na pijaci. I u pravu su, jer kako bi prodao kravu na marvenoj pijaci u Tojšićima, ako nećeš reći da joj vimena daju mlijeka k'o česma. To je taj marketing kojemu se i on mora prilagoditi. Biće da je slike slikao od malena, jer je još kao mali imao smisla za umjetnost. Biće i da mu je djed imao veze sa ljekovitim travama i sa Dobrim, jer sve što se ne može provjeriti i što djeluje staro u sebi nosi neku tajnovitost. A zdravlje je najveća tajna. Biće da mora zavrnuti pokoju filozofsku riječ, kao što je ona o pozitivnoj energiji, iako je on dosad pod energijom podrazumijevao monofaznu i dvofaznu struju, koja ga je jedne prilike i ošinula, pa je pao na gujcu k'o pokošen. Sad ljudi vole da kupuju pozitivnu energiju, mada se to prije zvalo veseljem, pjesmom, harmonikom. A ako si ti spao na te grane da kupuješ veselje, od tog veselja nema ništa! Jedan mu je došao da ga pita može li mu napraviti ljekovitu sliku za bolje kurisanje.

- E, takve slike su malo skuplje, jer se u njih ugrađuju plemeniti metali, nešto kao magneti.

- A što će magneti?

- Čuo si da u krvi ima željeza. E pa i u tvojoj ćuni ima željeza. Magneti moraju privući to željezo, kako bi se ćuna ispunila krvlju i nadrkala.

- Pa imam ja jedan magnet kod kuće! Mogao sam ga staviti u gaće?

- Probaj, ali od toga nema ništa – reče mu Vršanin kroz zagonetni osmijeh. - Ovo kod mene su magneti koje donose

Dobri u šumama, a materija bez duha ništa ne znači, kao što tijelo bez glave nema ni tijela ni glave.

Ako mu se pojavi da reklamira sliku, on će mu kazati da nije problem do ljekovite slike, već je problem što on nema dovoljno željeza u krvi, pa bi trebao uzimati cvekle i borovnice dok mu se stanje ne popravi, i onda opet pokušati upraviti karinu prema ljekovitoj slici. Ha ja!, nije kriv "mercedes" kad u njega naliješ vode pa neće da upali, nali ga bezinom pa ćeš vidjeti brale šta je Švabo napravio!

Takve situacije su naprasno, za nekoliko godina, postale Vršaninova svakodnevnica, u kojoj se valjalo dovijati i plivati u vodama u kojima nikad prije nije bio. Sva je sreća pa u tim umjetničkim vodama nisu bile ni te njegove mušterije, kojima je mogao autoritativno tumačiti slikarstvo, filozofiju, religiju i druge pomoćne marektinške discipline.

- Popularni svjetski umjetnik Salvador Dali jedne je prilike rekao kako su njegovi brkovi antene za hvatanje signala koje šalju svemirci. Kod mene je sličan slučaj sa frizurom, jer ja preko svojih dlaka tačno osjetim kada se nađem u zoni meleka, i onda znam gdje ću pohraniti platno četrdeset dana, da ga meleki uz pomoć kiša i vjetrova iscertaju.

- Ja sam sav zdrav, jedino me žgaravica ubi. Šta god pojedem, ili povratim ili s mukom provarim.

- Moja likovna estetika ima za sve to rješenje. Slika u koju ćeš gledati mora biti žuta i crvena, jer su to boje kantariona, koji je dobar za želučane tegobe.

- A je li trebam samo gledati, ili trebam i nešto misliti?

- Mi mislimo da krava samo gleda. A krava i misli, samo mi ne znamo. Vidio si, kad te krava gleda kao da te gleda neko poznat. Ne bi te gledala da nešto ne misli. Šta to znači?

- Pa, ne znam.

- To znači da trebaš misliti. Pozitivna energija! Gledaj u sliku, devetnaest minuta ujutro, deventaest uveče, i misli

na čaj od kantariona, kojega je Bog Dragi spustio na zemlju kako bi bio lijek baš za bolest koja tebe handri. A kad završiš seansu, najbolje bi bilo da jedan čaj od kantariona i popiješ. Lahko je bilo, znao je on, palamuditi mušterijama, koje su mu dolazile odsvakle, ali se osjećao nezgodno kada bi zapao u društvo umjetnika koji su se slikarstvom bavili od plan-dovanja, a ne iz potrebe da prežive. Za vrijeme plandovanja ti su slikari imali kad da načuju mnogo knjiga, a možda da neke i pročitaju, pa da se šicaju raznim izrazima i imenima koje on nikada nije čuo. Jedne se prilike opekao kada je htio da i on upotrijebi neku stranu, umjetničku riječ, pa da parira tom društvu. Došao je Mihro Piplica sa zavezanim šalom oko vrata, a on je mislio da se taj zavezani šal zove – ruku bi u vatru stavio – penjoar. Pa mu je rekao: „Ohohoho, počeli su se penjoari nosati!“ Tu i tamo je nastalo malo gurkanja, malo smijuljenja, a on ti, ne bi mu mrsko, sutradan se raspita kod Žike Srbina šta je penjoar i saznadne da je to kaput što ga po kući nosaju gospoda. Lako je bilo gradskim umjetnicima razumiti se u sve te strane riječi i uvrnuta ponašanja, kad nisu imali preča posla nego kapute i cipele ugursuzne po kući nosati. A on, otkad je za sebe saznao, morao je raditi, donositi i doprinositi, prvo sijeno pred kravu, a onda platu pred ženu, pa ići u rat, pa izaći iz rata, pa se dočepati ono malo njive, da izvuče ljetinu i prehrani porodicu. Nije on imao kad baviti se humanizmima i renesansama, da bi sad ravnopravno izvaljivao strane riječi, u tim prilikama kad se prave kolektivne izložbe i kad kantonalno udruženje priređuje terevenke za umjetnike. A morao je vezati se za njih, jer bi preko njihovog računa uspio ponekad naplatiti prodatu sliku. Bio bi ljubazan sa svima, kad ga neko nešto pita odgovorio bi uljudno i kratko, a kad ga neko nešto nerazumljivo pita, on bi priču okrenuo ka pozitivnoj energiji, uticaju mjeseca, plavetnilu šljive i sočnosti ruže. Naročito je bio oprezan i odmjeren ot-

kako je postao slavan, pa su sad neki od slikara pokušavali da iskušaju njegovo znanje ili recept uspješnosti.

- Na ovoj slici što si je izložio primjećujem ekspresionističke nanose, a to je novo u tvojoj poetici – priđe mu onaj slikar što govori kroz nos, kao da na radiju izvještava o vremenskoj prognozi i stanju na putevima. Kakvi sad ekspres nanosi, kakva poetika? – grozničavo je premotavao film Vršanin, smišljajući šta da odgovori ovom hunjavcu. Ako je nešto ekspres, onda to mora biti nalik ekspres loncu, u kojem se kuhaju škembići, ili ekspres restoranu u kojem je brzo hoda i uzima brza hrana. Ako je nešto poetika, onda je to kao poezija u kojoj se plače i lijepo govori o ljubavi. On jeste od svoje žene Fuade uzeo frcalicu za peglanje veša i špricao boju po ovoj slici, i to su ti ekspres potezi, a pošto je sve svakako lijepo, onda je i poetično. Odlučio je da svoj odgovor počne sa riječju „naravno“, jer se ta riječ često koristi na televiziji, a televizija najbolje zna kako se pravilno govori.

- Naravno. Naravno. Naravno.

- Prije si mi bio nekako čvrst, sputan, uštogljen, a sad si malo dao ruci na volju, jesam li u pravu?

- Naravno. Uzeo sam od Suade frcalicu i ekspresno pofrcao. Onda sam iz ekspres lonca izvadio jedan škembić i dao sam ruci na volju. A, ispala je poezija.

Vršanin se u tom umjetničkom svijetu snalazio ponajviše zahvaljujući svojoj dugoj kosi koja mu je, kako je volio reći svojim ukućanima - davala legitimitet. Žena i kćerke su ga tjerale da se ošiša, da bude kao i sav ostali svijet, a on im je staloženo objašnjavao kako njegovoj frizuri, pored ostalog, trebaju zahvaliti što su poplašani računi za struju i telefon, što je kupljen ćumur za zimu, a kupljeno je i deset ćurki koje će se nakon šopanja pretvoriti u sto kilograma mesa u zamrzivaču.

- Ljekovitu sliku prodaje misterija. Zamisli sad našeg Šabana, s onol'kom kockastom glavom, da radi ovaj posao. Niko mu ne bi vjerovao. Mene kad vide, odmah znaju da nisam regularan.

Imidž koji je nabacio u posljednjih dvije-tri godine, koji proizilazi iz prirode slikarskog, iscjeliteljskog posla kojim se bavi, otvarao mu je mnoga vrata. Nakon nekoliko televizijskih istupa postao je prepoznatljiv, na ulici, na šalteru, kod doktora. Narod voli poznate ljude, pa ih pozdravlja, rukuje se s njima, a on je to najbolje osjećao kad bi zaustavio taksu, a taksista mu kaže: „Hajde, slikar!“ Postao je svjestan svoje poznatosti. Da bi to stanje održavao u životu, morao je kontaktirati sa različitim ljudima. Na jednoj strani je imao mušterije, kojima je s lakoćom filozofirao, pominjao Aristotela i Toma Sojera, s druge strane je kontaktirao nekoliko ljudi na pozicijama, koji su od državnih para, za državne prilike, mogli otkupiti neku njegovu sliku, da se neko isprati u penziju ili da im slika stoji u kancelariji, na kraju, imao je te umjetnike s kojima je bilo najdangubnije i najopasnije kontaktirati, jer od njih nije mogao izvući nikakvu korist osim statusa umjetnika. Jedne mu je prilike, nakon neke od kolektivnih izložbi, umjetnica Veronika predložila da gradi evropsku karijeru, što je smatrala da je i logično nakon erupтивne afirmacije u regionu.

- Čuj, stari, nemoj ti sad nešto da se plašiš te Evrope! Ako smo mi rupa, Evropa ti je malo veća rupa. Ako možeš u jednu rupu, možeš i u drugu. Štos je u tim rupama, kužiš? – reče umjetnica Veronika, i potegnu još konjaka iz flaše zamotane u ukrasni papir.

- Da oni valjaju, oni bi nama pomogli kad je bio rat.

- Ma pusti sad rat, kakav rat, štos je u rupama, kužiš!

- Meni je rat svake noći, kad me zaboje moje rupe od metaka.

- A već si primao metke, ha?

- Ja sam ti izbušen k'o rešet. Dvije rupe imam.

- I ja sam ti izbušena, uzduž i poprijeko! Ali, ja primam u tri rupe – Veronika se zakikota i kikut zaguši novim gutljajem konjaka.

Vršanina naljuti ovo šprdanje sa njegovim ratnim ranama, jednom u koljenu, drugom u ramenu, sa ta dva žiga njegove krvave borbe za Bosnu i Hercegovinu, kad je umalo, u oba ta ranjavanja, iskrvavio i glavu izgubio. Ko bi ga se danas sjećao, osim žene i kćeri? Ko bi mu djeci danas prinio makar kilu brašna, u ime njegove pogibije za slobodu? A ova kuja, ova pijana budala, ta Veronika, kleberi se nad njegovim ranama! Njegove dvije rupe, na koljenu, i u ramenu, ona ismijava i meće u istu ravan sa svojim rupama u kojima nije bio samo onaj koji nije tražio. Da je pljune! Da je nabije bokserom! Da je izvrne sa stolice! Žensko je, ne može ruku dići na žensko. A da joj kaže nešto, ljutito i odlučno...

- Znaš šta je... Ma, znaš šta je... Da su tebe pogodili meci košto su mene, drukčije bi ti pričala!

- A da su tebe pogodili meci košto su mene, drukčije bi ti pričao. A i hodao – i opet se zakikota.

- E, stvarno ti nije fazon.

- Fikrete, dušo, ja se ne šalim. Svijetom vladaju pederi. Da sam ja muško odmah bi postala peder. Ali, ja sam žensko i ni jedan me peder neće. Hoće me samo oni koji nemaju ni jare, ni pare. Pederi imaju sve što meni treba, ali neće mene, već hoće tebe. Imaš ćunu, imaš guzu, imaš tu frizuru. Da mi je samo mjesec dana da se pretvorim u tebe, ja bih Evropu pod noge bacila!

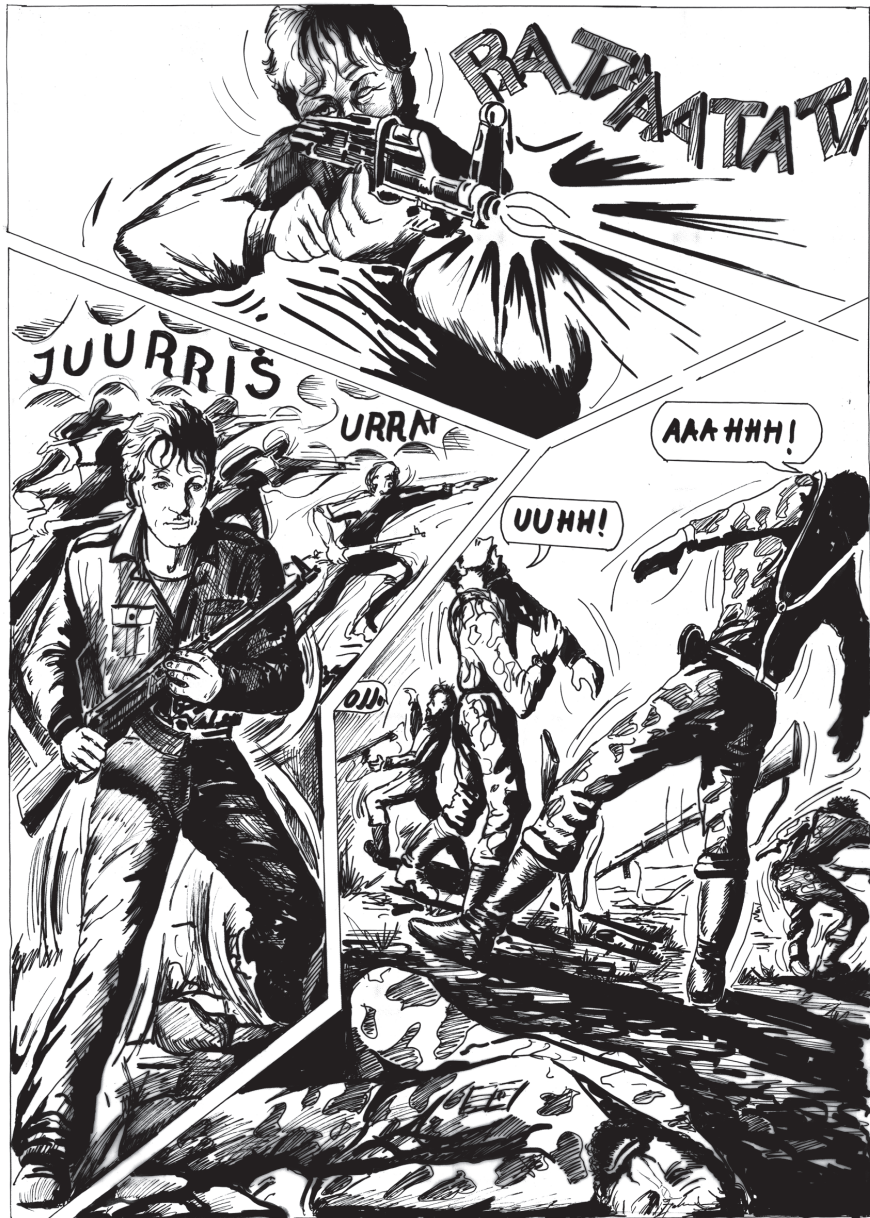
- Znači ti meni savjetuješ da me neko naguzi? ...Pa da sa raščavrljenom gujcom osvajam Evropu?

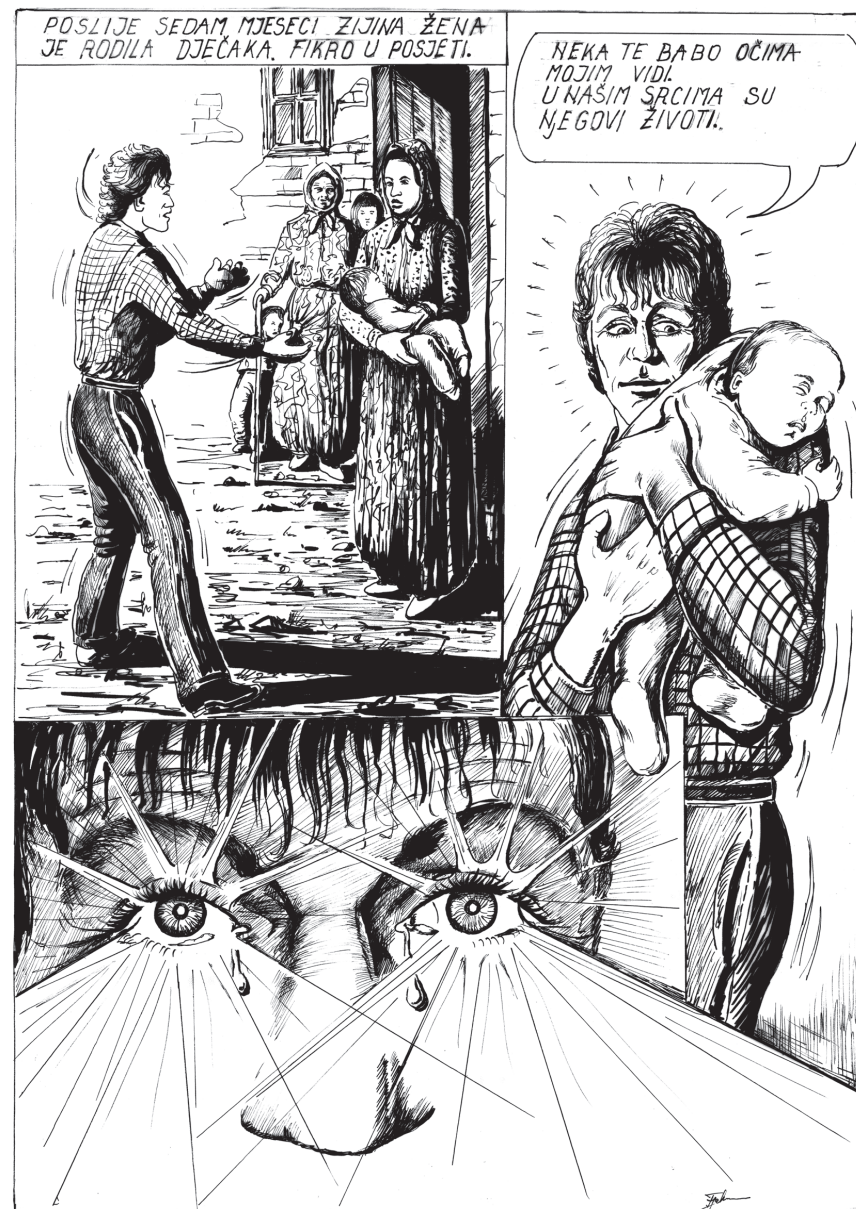
- Šta fali, dušo... Mnogi koji nešto znače u umjetnosti primili su metak. Drukčije ne ide. A ti si mi drag, i stvarno

bih željela da uspiješ. Ti si prevazišao provinciju. Za tebe je Pariz, London, Prag. Hajde, popij, opusti se – Veronika nage konjak i ponudi Vršaninu.

- Slušaj me sad dobro! Osvojit ću ja i Pariz i London bez da zejtinom gujcu mažem! Evo, kurišu se ovi tvoji pajdaši u gujcu, pa ni jedan ne postade poznat kao ja! U mene gujca dihtuje k'o dizna, a ovi tvoji umjetnici moraju pelene nosat, da im govna kroz nogavicu ne ispadaju. I, dovidjenja! Gori sam ja što s tobom pričam! – podviknu Vršanin i napusti taj skup slikara, pisaca i pedera.

XI

- Dva-dva-jedan-prijem. Krenuli su! Dva-dva-jedan-prijem. Kočije sa slikarom su krenule! – odzvanjalo je sa toki-vokija dok se policajac probijao kroz masu prema vratima galerije, a masa se meškoljila kao da i nju, taj glas sa policijskog uređaja, s onu stranu linije, obavezuje na neku akciju.

Policajac se probio do zatvorenih galerijskih vrata, pokušao, a kada se pojavio Drakče Dragojlović, on mu je nešto dugo govorio, te su obojica mrdala glavama i gledala prema ulici iz koje će doći kočije. Nuraga se napinjao da razazna riječi, koje su šuštale i gubile se u disanjima i šaptanjima okupljenih ljudi, pa ga je začudilo kad je gospođa Jevrosima obznanila:

- Krenuli su! Kočije su krenule! Očekuje se da će za deset minuta doći. Molim vas da ne stvaramo gužvu. Prioritet imaju bolesnici!

U Nurage je srce zatreptalo. Ipak je on bio na čelu kolone. Od tolikog svijeta, baš se na njega odnosi ova prednost. ...Svi da stanu, a prvi on da krene da dočeka Vršanina.

- Gospodine Vršanine, moja je žena smrtno bolesna, a ako je tvoje slike ne ozdrave, nek' znaš da ću i ja za njom umrijeti – promišljao je Nuraga rečenicu koju bi odmah rekao Vršaninu, čim se pojavi.

Ta ista rečenica mu je naumpala još one noći kad mu je naumpalo da pomoć traži od Vršanina, a kada je Federalna televizija objavila da su otkrivene ljekovite slike. Lebiba je kunjala, on je šaltao kanale, i najednom je ugledao sudbonosnu televizijsku priču.

Dobar dan, ja se zovem Muhamed Džananović, živim na Međašu, ovaj, neko to zove Stožer, opština Kalesija. Prije upoznavanja, ovaj, Fikreta Jahića iz Vršana, ovaj, imao sam zdravstvenih problema, ovaj, sa bubrežima, tako da sam, da oprostite, ovaj, mokrio krv. Slike koje mi je poklonio, jednu posebnu, ovaj, sam svaki dan, ovaj, poslije sabah namaza, jacije, gledao po, ovaj, devetnaest minuta, ovaj, u trajanju četrdeset dana. Nakon, ovaj, toga, ovaj, postupaka sam se osjećao, ovaj, dosta da kažem izlječenije.

Ja sam profesor Munir Imamović, radim u srednjoj školi. Sjećam se prvih Fikretovih početaka. Još kada je bio mali u naselju su isticali njegove skolonosti i sposobnosti za crtanje. Posmatranjem te slike koju on slika sa tim travama, dolazi se do zaključka da one zrače nekakvom posebnom, pozitivnom energijom.

Imao sam problema sa želudcem, međutim, kada sam unio tu sliku u kuću, znate koliko to utiče, čak i psihološki, čak na sve bolesti, možete zamisliti šta sve to znači. Ona liječi čovjeka, kad samo jednom tu sliku unesete u svoju kuću, u svoju porodicu. Ona zaista liječi.

Moj život jednostavno nije život, on je san. Ljudi, vjerovali ili ne, meni je lijepo živjeti. Nikad u životu bolje nisam živio. Nikad. U vrijeme kada su Nato-snage trebale da bombarduju Beograd, Srbiju i Republiku Srpsku, i sve one tamo skupa, mi smo, normalno, tad bili svi ozlojađeni. A onda je taj moj Avdo hadžija, koga sam jednom prilikom upoznao, koji je bio u logoru, i sveto tako skupa. Dolazi jedan čovjek i kaže: „Neka bombarduju njih tamo, pa makar srušili moju kuću.“ A hadžija će tada reći: „Djeco, nemojte se puno ra-

dovati tuđem belaju.“ To je meni nešto bilo plaho golemo. Znaš, ovaj, u mom životu sam, u svojoj praksi, u ovome svome nekakvom radu, ipak je to dug period, ipak nije čitav život... Život prođe sad pa sad, na jedna vrata uđeš, na druga izađeš. Nekad davno sam o tome i pjesmu napisao. Sretao sam ljude koji najviše sebi prave probleme.

U stvari, znate ko najviše ima problema? Onaj koji nema problema. To su najgori ljudi. Oni sebi proizvode problem. Prije svega, ja pokušavam pomoći onim ljudima koji imaju instrumente za vid, a njima ne vide. O čemu se radi? Kada svoje rukopise Dobri izvrše na mojim djelima, pazite, onda ja dodajem određene biljke ili sastojke od biljaka, recimo, kada je u pitanju ta vrsta bolesti i oboljenja. Međutim, kada je onaj dio u pitanju, ovaj drugi, metafizički, onaj nad kojim ja učim nekim surama, u svakom slučaju, ja bih se tu zadržao na nijetu. Normalno, rat se završio, naš narod nije svatio, odnosno, moj narod bosanski, da više nema humanitarne i Zapada, i ne izlazi sunce sa zapada nego sa istoka. Kad ovo pričam neki mi kažu - ti nešto protiv Amerike. Ne protiv Amerike! ...Jedino što ne pijem koka-kolu.

Devetnaest minuta u današnji vakat, da čovjek gleda i posmatra ono što vidi, on mora, htio ne htio, razmišljati i o sebi. Mora kontakti i promišljati zašto ga to sve skupa strefi. U stvari, našta ja aludiram? Aludiram na jednu strašnu vjeru, vjerovanje. Čovjek je izgubio vjeru, gluho bilo, u samoga

sebe, a da ne idem dalje, pogledajte, a to su sve pogrešne tendencije, jednostavno, treba izvršiti jedan povrat.

Moje umjetničke slika, moja djela, ja prije svega ostavljam rukopisu prirode. Ja ih ostavljam na mjestima gdje postoji pozitivna energija. U ovom slučaju pozitivna energija gdje ja ostavljam svoja umjetnička djela, to su razna mjesta, između ostalog, jedna od tih mjesta jesu stari objekti, stare kuće, putevi, tako da tako ostavljene slike, i takva umjetnička djela, koja odstoje otprilike od sedam do devetnaest dana normalno bivaju prepuštena rukopisu prirode, u ovom slučaju rukopis te prirode jeste sunce, kiša, snijeg, oluje, vjetrovi i drugi vremenski faktori. Nakon toga kad te slike odstoje, i priroda i uticaj meleka ostave svoje tragove, vršim takozvani uticaj oplemenjivanja umjetničkih slika, na taj način što ih obogaćujem surama i dovama. Naravno, ja ih učeći dajem jednu dimenziju pozitivne duhovne energije koja je i te kako potrebna ljudima. Odnosno, zavisi od prilika, nekad u devetnaest dana tako ostavljen papir ili platno, znači, nakon tako, taj isti papir na koje je izvršen rukopis meleka, ja ih uzimam, i onda nosim ih dalje na dalju obradu, da izvršim druge svoje likovne uticaje, da ih nanijetim na određenu osobu.

U svom nekakvom opisu poznajem otprilike nekakvih trideset zanata, otprilike, što bi naš narod kazao,

što oči vide ruke urade. Inače, kupim auto i kad god sam kupovao auto, vozio sam japanska vozila, zato što Japance volim zato što su vrijedni ljudi.

Ovaj kuću koju vidite iza mene to je moja lična kuća koju sam pravio po uzoru na kulu Husein kapetana Gradašćevića iz Gradačca. Normalno, da opšte poznato je, da je to prvi čovjek koji se borio za bosansku autonomiju, i normalno platio to svojom glavom. Kad prođe narod pored ove moje kuće, pa vidi ovako neobičnu kuću, prije svega sam je gradio da ona liči na mene, pa su mnogi aludirali, kažu... Obzirom da su ovdje oko mene Bošnjaci, kažu, da mi napakoste, kažu da je crkva. Neki kažu džamija. Ja kažem, hvala Bogu, nek' asociira na vjerski objekat. A šta se radi u vjerskom objektu? Promoviše ljubav. I kad više niko ništa nema, iscrpe sva ta pitanja, pa kažu, a šta će ti gore okrugli prozor? Ja kažem, gospodo, nije to okrugli prozor, nego dokaz da je život nula. Osim onoga što bar ja mislim uraditi na duhovnom planu i književnom planu.

U stvari, kratko rečeno, moje umjetničke slike znače poruku likovnog slikovitog zapisa. I ta slika ide na zid onog čovjeka koji ima tu vrstu anomalije ili oboljenja. Nestade ove bjele boje, kud baš sad!? I kad je slobodan, on posmatra sliku koja na jedan, ja bih kazao sugestivan način, utiče na oboljelu osobu, tako da, ovaj, uradi svoje, prenese poruku, znači, na bolesnika i kroz viziju, i kroz dove, i kroz suru, i tako da sve to skupa ima smisla. Vjerujte, ovaj, nakon četrdeset dana, to je neki kranji rok, kada se pokažu rezultati. Te moje slike, ni jedna od njih ne smije imati, ovaj, prilikom ramnjenja, ne smije se metati staklo, iz razloga, staklo bi bilo jedna fizička prepreka zbog zračenja iz same slike.

Ja imam običaj da pravim i kombinaciju između tih trava. Vidite kako je to lijepa rumena boja. To je jedno polje, jedan proces izučavanja, ja bih rekao, neuobičajen pristup radu. Zašto sam se odlučio na ovaj vid rada pristupa umjetnosti? Zbog čistog jednog jedinstvenog razloga, zbog toga što su se ljudi strašno odrodili jedni od drugih. Ljudi su nabavili sve to materijalno što ih čini da budu samo sami svoji. Ne može mi niko objasniti na zemlji da se ljudi bosanskih prostora ne mogu razumjeti kad imaju isti jezik, navike, običaje. Zajedno su jeli i pili. Ne postoji ta mogućnost na taj način. Halo? Halo?

XII

- Bibo, Bibo, probudi se!
- Šta je?!
- Čovjek piš'o pa više ne piša!
- Velahavle! Pa šta će sad jadan? Neće haman sebi u stomak pišati?
- Ma, piša onako, k'o i svako što piša, ali više ne piša krv. Izliječen!
- Pa ko ga izliječi od tog pišanja?
- Evo ovaj! – pokaza Nuraga ne televizor po kojemu je hodala čupava pojava.
- Ovaj? Pa to je neki droger!
- Ma, nije, bona, droger, čovjek je slikar i ljekar! Šuti i slušaj.

Lebiba i Nuraga se udubiše o emisiju o Vršaninu. Kako su odmicale čudnovate scene, u njima se rađala nada da bi baš ovaj čudotvorni slikar mogao imati rješenje za Lebibinu bolest. Jer znala je Lebiba, a i Nuragi je pričala, nju je prvi put zaboljelo kad je prošla pored jedne ciganke, koja je prema njoj nešto mahnula rukom, kao da je izbacila neki zrak, neke čini. Kad je došla kući, krv je propišala, uhvatila je slabost, a pred očima joj je sve bila ona ciganka s rukama. Ujutro je bila dobro, komplet je podigla kuću pred Bajram, otresla tepihe, prala prozore, malo su joj ruke ozeble, ali joj je sve drugo bilo ispravno. Bio je baš i Nuraga naletio, pa je saletio, nabrzaka u kupatilu. Ne može se u roku od nekoliko sati razboljeti. Zato je svoje unfale povezivala sa tom cigankom, koja joj je namontirala bolest, a koju bi neki majstor od zanata mogao i razmontirati. Otkako zna za sebe, bila je zdrava i čila, brza i nasmijana, voljela je zapjevati i našaliti

se, i u tijelu i u glavi je bila tip-top, a i familija joj je od dobre japije, tako da nije bilo logike da fasuje bolest na onim dol organima. A Nuraga bi najbolje mogao posvjedočiti da je što se tog stanja dole tiče sve uvijek dihtovalo u najboljem redu. Kad su otišli doktoru, ona je tražila da Nuraga uđe i kaže kakvo je stanje, jer je on direktni svjedok.

- Molim Vas, neće biti potrebe, mi ljekari imamo svoje metode dijagnosticiranja.

- Nemojte tako doktore. Ja u to neću da vjerujem! Niti je mene varao moj Nuraga, niti sam ja varala mog Nuragu, pa da se kod mene dole ulegu virusi. Znae vi najbolje kakve žene fasuju ženske bolesti! Nuraga! – odškrinu Lebiba vrata i viknu u punu čekaonicu, a Nuraga se probi kroz žene koje su ufatile red i načičkale se oko vrata.

- Gospodine Nuraga, možda i nije loše da i sa Vama porazgovaram – pokuša doktor Čunić da u sporom i ras-tegljivom ritmu priču vrati u okvire struke.

- Nuraga, de sad reci, jesi li ikad sa mnom imao ikakvih problema što se tiče onih dol organa!

Nuraga krenu da se unezgodu, da provrta očima, jer je tema nezgodna, ali ga oštar Lebibin pogled i brz jezik upozoriše da nema mjesta prenemaganju, da što prije treba reagirati i zaštititi obraz svoje žene.

- Doktore, evo, časti mi, djeteta mi, eve mi cigare što sam je sad popužio nek' mi bude zadnja... U Lebibe je od prvih dana sve bilo maksimalno čisto da se nikad nije ni neki zadah osjetio.

- Ma, ne sumnjam, vjerujem... – opet pokuša doktor Čunić da uštedi vrijeme i sputa nezgodaciju.

- Doktore, mnogi kažu da smrdi, biće da negdje i smrdi, ali, kod moje Lebibe miriše, jer je ona toliko čista i zdrava da tu nema rasprave.

- Vaša supruga ima rak.

Prvi put je tad Lebiba čula svoju dijagnozu. Ta hladna i mračna rečenica joj se urezala u stomak. Zanimemila je. Prethodno je doktor Čunić objašnjavao nešto o bolesti njenih reproduktivnih organa, a ona je to čula kao šamar svome ženskom obrazu. Nije razumjela da je to bolest, već da to njoj neko prigovara da je loša žena, pa se usljed prljavštine i nevaljalštine razboljela. A pošto je znala da je čista i poštena, nije mogla prihvatiti takvo panjkanje. Nakon ove kamene rečenice, kojom su potušeni i Nuragini argumenti, Lebiba više nije imala kud. Najteža bolest je stvarnost, rečena i opipljiva.

Poslije će ovu situaciju premotavati po hiljadu puta, jer se u tom času njen život raspolovio onako kako je već polovljen kad je rat krenuo, kada se vrijeme počelo dijeliti na prije i poslije rata, kao što se sad počelo dijeliti na ono kad se ništa o vremenu nije znalo, i na ovo kad su dani postali vredniji od godina. Kao da je uplovila u onaj poznati osjećaj da ne zna ko je, da li ona Lebiba koja je igrala kolo po podrinjskim igrankama, ili ova koja zna da je u kolu igrala i mamljivo se gledala sa prikrivenim četnicima, koji će joj sutra rođake klata i rodice silovati. Nikada više nije mogla zalijepiti tu sliku svog života od prije rata, u kojoj je čučalo i zriło zlo koje će ih zaskočiti, sa ovim vremenom u kome se živi to saznanje o genocidu nad njenim narodom. Otisne se ona u sjećanja, zamirišu joj podrinjski behari, pročarlija amidžina sevdalinka sa sijela pod velikom jeribasmom u avliji, sjeti se horoza koji je budio dok su joj zrake janskog sunca zapetljavale po trepavicama, a školski raspust tek počeo i ljeto je pred njom, uhvati ona i danas tu djetinju misao da vrijeme nikud ne ide, da ljudi oko nje žive i ne umiru, da kućom dođe i prođe tetka Ajiša, allahrahmetile, da biciklom svrati Rifo sa novim sunčanim naočalima, allahrahmetile, da su svi tu zauvijek, zanaovijek, jer je život bio to jedno, i izvan njega

nije bilo ništa drugo, što bi ga moglo zaskočiti i razbrkati hodanje sunčevih traka po njenim trepavicama. A onda se sjeti, i kao da se smrdljiv oblak nadvije nad sve te mirne i mirisne slike, kako su sve te ljepote doživjele najružniji mogući kraj. Njene uspomene nisu ubijene time što sada živi drugdje, kao izbjeglica i došlo, već time što je postala svjesna da u uspomenu žive uljezi koji su se samo pretvarali i čekali da kolektivno, mahnito, satru sve što je moralo biti sveto. Godine su prošle, a u njenim, i u njihovim kućama, žive i lijepo spavaju ljudi koji znaju da je tu nekad živio neko drugi koji iz svoga nije otišao što mu se išlo, već što je otjeran, pod prijetnjom da će biti ubijen. Prag njene otete kuće neko sada prelazi kao svoj, hoda po njenoj avliji, jede njene jabuke, gleda njen mjesec, i nije ga briga što se ona godinama pred spavanje otima iz naručja svoje kuće, kako bi je manje boljela misao o onome što je bilo njeno. Tako su bošnjačke žene odbijale djecu koja su začeta u četničkim logorima, zločinom silovanja, raspolovljene između majčinstva i tog ogavnog čina. Tako je i ona živjela raspolovljena između ljudske potrebe da se prepusti uspomenu, da stanuje u proživljenom vremenu kao svako što stanuje u svome životu, i gađenja što je to vrijeme bilo sazdano od laži, prevare i planiranja genocida nad njenim narodom. Svikla se na taj osjećaj prepolovljenosti, koji joj se u ovom času, kad saznaje za neizlječivu bolest, učinio poznat. Natrag ne može, jer je bolest rečena, a naprijed ne zna, jer nikad nije bila bolesna. Lakše bi se kretala po prepolovljenoj prošlosti, jer zna njene prepolovljene ulice, ali su te ulice zauvijek zatvorene, u ime budućnosti, u kojoj treba da bude nešto što nije bila, jučer izbjeglica, a danas bolesnica. Grčevitim nagonom, kakav osjeća dijete prema majci, survala bi se u prošlost, u taj prostor bezvremenosti, ali, nje više nema, nestala je u dijagnozi koja je prisiljava da bude nešto što nije bila. Imala je osjećaj da je umrla u

prošlosti, a da se još nije rodila u toj samrtnoj sadašnjosti, da je nema ni prije, ni poslije, a valja joj živjeti to poslije, čije je trajanje ograničeno.

- Rak je bolest, a bolest je bolest. Imati rak, ne znači umrijeti, već znači boriti se za život – prekinuo je doktor Čunić mučnu šutnju u koju su utonuli supružnici.

- Ima li lijeka, doktore? – upitao je Nuraga.

- Naravno, da ima. Da je bogdom socijalizam, pa da je taj lijek besplatan. Da sam bogdom ja humanitarna organizacija, pa da sve džaba operiram. Na žalost, danas je i zdravlje na tržištu, pa ga ima ko ima da plati.

- Nisam doktore pitao pošto je, nego ima li? – ljutnu se Nuraga koji bi za svoju Lebibu zvijezdu s neba skinuo, a kamo li pare za operaciju zbavio, kolike god da su.

- Naše je da svako sa svoje strane učini sve što može. Vidimo se za sedam dana na kontroli – rekao je doktor Čunić i sa optimističnim osmijehom pružio ruku Nuragi, kao glavi porodice, koji tu čast zavređuje jer su pare kod njega i on odlučuje hoće li mu žena pod nož.

Narednih mjeseci će ih ovaj i drugi doktori izuti iz cipela, prvo za jednu, pa za drugu Lebibinu operaciju, pa za citostatike i razne tablete, a kad se na to uračuna koliko je polovnih televizora i mp3-plejera Nuraga odnio doktorima i medicinskim sestrama – da malo bolje pripaze Lebibu – pare su to od kojih se mogao kupiti dobro očuvan „folcikin“ kombi.

A Lebiba je slabila. Hiljadu put je u sebi pomislio – kako bi Lebibi bilo bolje da je doktori uopće nisu rezali. Pogotovo kad joj se rana zagnojila od nepažnje. Džabe je on gospođi medicinskoj sestri Milosavi odnio na kuća vrata mašinu za veš, kad je ona bolje previjala sve druge, nego njegovu Lebibu. Pomišljao je kako su sve te operacije i lijekove smislili kako bi im uzeli pare. Da je znao do šta će ovo dovesti, dao bi on njima pare samo da se ne petljaju i da ih puste na miru.

A kome će vjerovati, ako doktorima neće! Ne može ih, a i nema ih kome, optužiti da su mu upropastili ženu, jer svako će mu reći – doktori su to. Nije ni vrijeme da se s doktorima bode, jer mu je Lebiba hasta, i nema se kome drugom za pomoć obratiti, do li doktorima.

Lebiba je slabila brže nego što je on mogao razmišljati. Vrijeme se osipalo brže nego što je mogao smisliti neku promjenu ovog stanja. Kud god bi krenuo, došao bi do doktora koji bi mu opet uzimali pare, a ništa ne bi rješavali. Hvatala ga je panika od te bespomoćnosti. Pratio je kako je Lebiba, iz hefte u heftu, ulijetala u užu garderobu, onu curinsku, koju je čuvala u torbama s naftalinom za vrijeme koje će doći kad smršna na šezdeset i tri kile, koliko je imala kad su se uzeli. A kad im je posao išao najbolje, pa je bilo para za sladolede i po nekoliko puta na dan, Lebiba se popela na devedeset kilograma, ali to nije dala reći. To njeno uzimanje djevojačke garderobe oboje su prešutkivali, iako oboje znaju koliko je željela da ponovo uleti u haljinu koju je nosila onog najljepšeg dana u njenom životu. Ta bijela haljina sa dezenom trešanja čuvana je u njenom ormanu kao relikvija, koju bi povremeno vadila i pokazivala mu kao mjeru ambicije da opet nekada bude šlang i zanosna. Znali su oboje da je došlo to vrijeme, da joj haljina sa trešnjama može, ali su znali i kako bi ih zaboljelo da tu haljinu oblače na bolesno tijelo, koje izaziva samilost, a ne tjelesnu ponudu i požudu. Zato su te Lebibine izmjene garderobe prolazile u šutnji i nelagodi što im se bolest u kuću useljava i preko pidžama koje su u torbama stojale desetak godina, za vremena kada će se Lebiba kilažom vratiti u mladost.

- Ipak je to televizija – reče Nuraga nakon emisije o ljekovitim slikama.

- Misliš? – odgovori mu Lebiba, više kako bi u pritaji i zaštititi držala svoju nadu da je rješenje na pomolu.

- Ženo, kad televizija nešto u objavi, to je istina! Možeš lagati jednog čovjeka, ali ne možeš pet miliona ljudi.

- Pa ja. Da mu slike nisu ljekovite, ne bi televizija o tome pričala.

- Kasno je. A čim se razdani, ja ću u potjeru, pa da i nas jedna slika razgali.

XIII

- Eno Omera Pobrića! – podviknu Nuraga i okrenu se prema gospođi Jevrosimi Stefić, računajući da će i njoj, kao i njemu, biti drago što vidi najpoznatijeg bosanskog harmonikaša, koji je na harmonici pratio najveće pjevače, od Safeta Isovića do Bebe Selimović.

Gospođa Jevrosima nije mogla sakriti indignaciju prema ovom uznemiravanju njenih estetskih kriterija, pa je napravila jedan kolut očima, a onda prostrijelila Nuragu posred čela. S kojim pravom ovaj šarenbač nju obavještava da nekakav harmonikaš dolazi u renomiranu galeriju? Nije mogla otrpjeti a da mu ne odgovori:

- Ne mislite valjda da ćemo u galeriji kolo poigrati?

- Gdje je Omer tu je i veselje! A veselja nema bez harmonike! – odgovori Nuraga, koji nije razumio ironiju gospođe Jevrosime.

Omer je, bogdao krupan, prolazio kroz masu, koja se nekako sama od sebe razgrtala lijevo i desno. Iza njega je nastupila čitava kolona poznatih ličnosti, koje su se postrojile po principu poznatosti, ubjeđene da poznati trebaju biti s poznatim, a nepoznati s nepoznatim. Jer ako nisi baš dovoljno poznat, onda će te poduprijeti poznatost poznatijeg od tebe. Poznati se mreže kao zasebna kasta, i kad se lično ne znaju, pa na javnim skupovima, kakav je i ovaj, djeluju kao neka vrsta sindikata poznatih ljudi, koji momentalnim grupisanjem stavljaju drugima do znanja kome je gdje mjesto. Zato su sa pojavom Omera Pobrića, kojega je znala cijela bivša Jugoslavija, osjetili da je vrijeme za pregrupisanje iz mase, pa su iz razmaknutih špalira istupali oni koji sebe smatraju poznatim. Bilo je u tom vojničkom iskoračivanju

iz špalira neke hitrine, male nerveze, straha da nam Omer Pobrić ne promakne, a da se ne pridružimo eliti ovoga skupa. Za Omerom, koji je djelovao kao komandant generalštaba, odmah je istupio general Nedžad Ajnadžić, ratni komandant Sarajevskog korpusa, lijep kao neki poginuli heroj Kemala Ataturka kojemu je u nekoj turskoj provinciji, u kojoj je rođen, u nekoj njihovoj Rogatici, podignut dirljiv spomenik, sa suzom u herojevom oku, obavezno. Tu se našla i njemačka humanitarka iranskog porijekla Šeherzada Vakilzadeh, koja je svojom ljepotom i gracioznošću ovom skupu podarila internacionalnu dimenziju. U koloni je koračao korpulentni pjevač Arif Ahmetašević, koji je jedan od prvih dodira sa slavom imao kada je jedne prilike u tramvaju pozdravio televizijskog spikera Rinka Golubovića, misleći da se znaju iz školskih dana, pa se uveče sjetio da je pogriješio kada je u televizoru vidio tog čovjeka kako čita vijesti. A onda, kao iz bajki u kojima ordiniraju rasna i rahitična dobra vila, uposlene da predskazuju sudbine na rođenju djece, pojavljuju se spisateljice Alisa Lekić i Indira Kučuk, koje su u privatnim životima povezane sa mudžahedinima, revolverašima, slastičarima i raznovrsnim intelektualnim mafijašima. U koloni poznatih je paradirala i Zeliha Čerkez, sa šeširom i muštiklom, tetka bez portfelja u familiji vehabijskog kome-sara Fatmira, koja je svojim vezama sa Mosadom i Hamasom sredila izložbu amateru Fikretu Vršaninu u reprezentativnoj Galeriji Novi hram.

- Selam alejkum, ljudi! – podviknu Omer Pobrić, naviknut na komunikaciju po koncertima, neko mu odselami, a većina promrmlja nešto, tako da je Omerov pozdrav djelovao kao zvanični početak događanja.

Omer je stao pred vrata galerije, a pošto je s lijeva i desna bio špalir od nekoliko stotina ljudi, podrazumijevalo se da je Omer taj zvaničnik koji će dočekati velikog slikara kad

side sa kočije. Gospođa Jevrosima nije mogla poverovati da baš Omer Pobrić preuzima predsjedavanje cijelom situacijom, i da tako drsko stoji pred vratima galerije, kao da je Novi hram neka kafana za kamiondžije, a ne renomirana galerija. Ona bi reagirala, a pošto je tu bio general Ajnadžić, kao predstavnik vojnih organa, ipak se odlučila da odšuti i vidi šta će biti. Kako bi ipak pokazala da na neki način ignorira besprizornu situaciju da jedan harmonikaš stoji pred vratima galerije, transparentno i energično je podigla katalog u visini čela i počela ponovo čitati tekst Aleksandra Adamovića. Utom spazi da na drugoj stranici kataloga ima još jedan tekst. Ko je autor? Nije moguće! Isuse Hriste! Fatmir Alispahić!? Taj ekstremist! Taj vehabija i muhadžedin! Šta će Vršaninu jedan takav ološ kojeg bi trebalo na banderi objestiti? Sad će ona da vidi da li je i u ovom tekstu zastupao džamijske stavove i vrijeđao Srbe da su počinili genocid.

Slikarska alhemija Fikreta Jahića

U traganju za bosanskim vremenom

Slikar Fikret Jahić hoda po tišini. Osluškuj. Ne bi li susreo kakav zalutali glas o nama. On bojama plijevi svoja hodoljublja po nepoznatom. Neko bi uzeo sjekiru pa sasjekao šiblje, prokrčio put, upalio fenjer... Fikret uzme boju i njome otpuhne prašinu sa zaboravljenih i zagubljenih predjela naše unutrašnjosti. Onda, na kist, na prst, na krpicu, na slikarsku džidžu, natopi kolorit sna, pa tim sjajem nadmaglice uglača ono što je pronašao.

Te njegove staze i bogaze nalik su na prašumu sjećanja kojom već dugo niko ne hodi, na zaboravljenu ostavu starih stvari, na šipražjem i trnjem obrasle šumske staze, na podrume, zemunice, tavane, zamandaljene ladice i sehare,

napuštene kuće i kolibe - gdje god se moglo skriti vrijeme. On hoda onuda kud već dugo ne hoda niko. Poput kakvog istraživača, pustolova, arheologa, alhemičara, koji bi da svojom putujućom, karavanlijskom, likovnom laboratorijom oživi to što, dovraga, i jeste i nije živo.

Kad u mermernim galerijskim odajama, u dekoru reflektora, kravata, brada, titula, karmina, štikli i sl., susretnemo slike Fikreta Jahića, doima se to kao incidentan spoj izložbeničarske prakse sa motivima čija imanencija nije prikazivanje, već življenje u osami. Otuda slike Fikreta Jahića u različitim ambijentima govore različitim jezicima: u galerijama ih možete osjetiti u najdubljem otklonu od uzavrele stvarnosti, one su vanvremenski putnici koji su se tek igrom slikareve volje kod nas zaustavili, otud privlače pozornost, jer strše od ritma života koji pulsira svakom izložbom i njenim predstavjačkim prostorom; u kući, već, sa tim slikama možete voditi dijalog, muhabetiti, jer su namijenjene otkrivanju, suočavanju, dopunjavanju..., ona, slika, kao da ima oči koje se otvaraju tek pred jednim gledačem; pak, te slike izložene u ambijentima svoga izvorišta, na kakvom tavanu ili u šupi, što će se teško ikada dogoditi, te bi slike govorile jezikom jedinstva sa tim izgubljenim prostorom i bezvremenom.

Fikret Jahić nije ni prvi ni posljednji slikar, ni umjetnik, koji će pokušavati da uokviri izgubljeni motiv ili detalj. No, vjerovatno je jedan od rijetkih koji se sav predao traganju za izgubljenim vremenom. On, uistinu, živi svoje slike. On je opsjednut traganjem za motivima koji su igrom sudbinskog vrtloga istrgnuti iz vidokruga života. On pod kišama i vrelinama pješači bosanskim selima, po kaljavim i prašnjavim drumovima, zastaje pred napuštenim kućama, razgovara sa sjenama, pticama, biljkama, sa kamenom i drvetom, raspituje se, probija se do zaboravljenih ta-

vana, budžaka, ostava, do riznica izgubljenog pamćenja, kako bi iskopao kakav predmet, neku šaru koju su stvorile kiše, mrazovi i žege, koju će u stvarnosnom ili ma kakvom stilizacijskom okviru pretočiti u likovni svijet.

Malo je znano da je neke svoje podloge Fikret Jahić ostavljao u herlavim šupama, da pokisnu, odstoje, da se omemlaju, uzlate i uzelene, kako bi dobile šlagvort za ispisivanje zapuštenosti. Neke je, opet, ostavljao duboko u šumama, pod pepeljastim gljivama i pod rumenom rujevinom, vjerujući ne samo u tehnički, već i u metafizički doprinos vajarskog umijeća netaknute prirode. Nekim slikama je u zametku govoreno, nad nekim proučeno, neke su slušale ezan, neke sazlijske kiše tonova, a neke Modru rijeku Maka Dizdara... Nema ni jedne slike Fikreta Jahića a da nije doživjela ovu metafizičku pripremu, od svog odrastanja u ambijentu slikareve prirode, pa do obraćanja njenog tvorca. Te slike su metafizičkom nakanom spojene na hiperlikovnost i hipertekstualnost, kao mogućnost kontaktiranja otvorene plohe sa svim dostupnim likovnosnim i filozofijskim doprinosima; u priremi, na tu sliku djeluju i priroda i riječ, i vjetar i zvuk, a slikar je tu tek dirigent koji će da pojača crte ovog mnogoznačenjskog, nespuntanog, prirodoslovlja.

Fikret Jahić hoda po tišini, i osluškuje. Danas je možda u Osmacima, u Devetacima, u Vršanima, u Međašu-Stožeru, u Hrasnom... U podrumu neke kuće. Tamo odgoneta, čita, prepjevava šare koje je vrijeme ispisalo na nekakvoj sehari, vretenu ili ibriku. Iza tih šara je priča, o ljudima kojih odveć nema, i o čijem postojanju svjedoče tek predmeti koji su iza njih ostali; tu nedopričanu priču, kao dodirnuti trenutak njene vanvremenske ustajalosti, Fikret Jahić meće u ram, u kome slika biva tek otrgnuti kamenčić mozaika jedne riznice svjedočenja.

Slikar, dakako, zna da je neobuhvatno sve ono što je iza običnih ljudskih bivstvovanja ostajalo kao trag. On tek može uzeti detalj tog svijeta kao paradigmatički primjer jednog metasvjedočenja o treptajima koji nas uvjeravaju da nismo sami, da uz nas vazda hode i tragovi prošlosti. Kroz likovni opservatorij Fikreta Jahića ti treptaji se nekada prelamaju kao apstraktne, razlivenene, patinaste plohe tišine; ponekad su to prepoznatljivi oblici koji, zbog slikareve nakane da ih ne razodjene od natruha vanvremenosti i ustajalosti, djeluju umetnuto u kontekst naše životnosti; ponekad nad tim oblicima susrećete magličaste obrise razlivenih boja, ponekad višeperspektivnost samih oblika, što će reći da likovni svijet Fikreta Jahića, i kad se dotakne realističkog motiva, uvijek biva presvučen treptajem, snoviđelicom, nevjericom u bitak predstavljenog. Sa tih slika isijava filozofija neuhvatljivosti trenutka, i općenito – života, koji promiče poput predjela gledanih iz kupea brzog voza; njegova sveta ukletost može se tek osjetiti, a nikad do kraja definirati. Slikarska poetika Fikreta Jahića ne teži da zahvati ono što je neporobljivo, ali nastoji da to dokači tek u opsegu koji je dohvatljiv golim okom: u trenu, u prolazu, u osjećaju, u spoznaji da nam je dato tek da propratimo neuhvatljivo.

Kada bi u literaturi tražili svjetovnik koji nalikuje likovnom životu Fikreta Jahića, vjerovatno bi se zaustavili u Makнду iz Markesovih Sto godina samoće. Jahić markesovski traga za čudima Bosne, za zaturenim i zaboravljenim značenjima oblika i predjela, pokušavajući da kroz riječ boje pošalje poruku o svijetu koji nas okružuje. Taj svijet nije uvijek sve što vidimo golim okom. Ima nešto i izvan i iznad nas.

Fatmir Alispahić

XIV

Brrrrring. Briiiiiiiing.

- Patriotska stranka, molim!

- Predsjedniče Svensere, pa majka mu stara, dokle ćeš ti zjale prodavat!? – trznuo je, kao i obično, Fatmir Alispahić predsjednika Patriotske stranke Svensera Mrzinu, koji je dok nije postao predsjednik bio poznat kao vlasnik auto-otpada u predgrađu.

- Šta sam sad pogriješio? - upita Svenser, kao i obično, čovjeka koji je s njegovim životom napravio jedan grješan i uspješan eksperiment, dokazavši, valjda samom sebi, kako se od švercera auto-dijelovima može napraviti lider.

- Jutros nisi ništa pogriješio. Treba mi jedan dobrovoljac, biciklista, da mi na trokolici prevuče ormar koji sam kupio. Trokolicu će nam posuditi u salonu namještaja, ali nemam šofera.

- Zakad treba?

- Odmah.

- Odmah će biti!

Fatmir je tog dana prvi put vidio Fikreta Jahića, koji će se poslije prozvati Vršanin, demobilisanog borca, ratnog vojnog invalida, jednog omršavljenog i skapalog čovjeka. Stojao je mirno u hodniku Patriotske stranke, kao što stoje osuđenici na vješala, dok ga je predsjednik Svenser tapšao po koščatim i oguljenim ramenima i govorio:

- Evo našeg novog člana! Borac, invalid, moler! Kaže da zna voziti biciklo na tri točka, ha?!

- Znam i na dva, ali se ne može taj ormar prevući na dva. Prizor je ličio na one scene iz filmova u kojima robovlasnici prodaju robove, pa ih hvale, a i robovi na trenutak pomisle

kako nešto vrijede, čim neko o njima ima nešto lijepo reći. Poslije će Fatmiru naumpadati, ako ne i progoniti ga, ta scena demobilisanog borca kojega bjeli i napudrani predsjednik Svenser tapše i naređuje mu da nekome tamo desetom prevozi ormar. Ovaj demobilisani borac tada je u plastičnim papučama, kratkim pantolama i nekoj izlizanoj košulji stajao pred svojim dobijenim bitkama, na kraju ratnog puta, na kojem je dvaput ranjavan i na kojem je bezbroj puta mogao glavu izgubiti. Namjesto da ga čeka radno mjesto ili boračka penzija, hladovina i kahva, ovoga su borca sačekala gladna usta njegovih djevojčica. Ono malo njive iza kuće je moglo dati krompira, mrkve, sezonske salate, kokoške su mogle snositi po desetak jaja, sve su to on i njegova žena mogli namiriti, ali, djevojčice je trebao opremiti za školu, u kući je trebalo platiti struju, za zimu kupiti ćumur, a za sve to su trebale pare – ko ih izmisli. Zato je preko jednog svog komšije, uglednog kafanskog producenta Zize, dogovorio da okreči nove prostorije Patriotske stranke, a predsjednik Svenser Mrzina će mu za to ili nešto platiti, ili srediti neki pošten posao gdje se nešto plaća. Molersko gletovanje i meljanje, planirano da traje dva dana, rastegnulo se na čitavu heftu, pa je u međuvremenu isklofao tepihe Svenserovoj ženi, pa Svenserovoj dajdzinci, pa miješao beton pri izljevanju betonske ploče na vikendici Svenserovog sekretara. Dok je krečio zidove stranke, bio bi na usluzi Svenseru i ostalim rukovodiocima, ako im šta zatreba, da im ode po cigare u trafiku ili po kifile u obližnju pekaru. Fini su bili, i njega bi ponudili kiflom. Kući bi se vraćao praznih ruku, ali s nadom da je na pravom mjestu, jer je Svenser ipak patriota, ima tu Patriotsku stranku, malu ali odabranu, koja će da vodi računa o borcima poput njega. Zato se trudio da pokaže kako mu ništa nije mrsko, pa da predsjednik Svenser vidi kako je zaslužio da mu se nađe kakav posao, a on se posla ne boji.

Prije rata je radio u Fabrici poliuretana, imao dobru platu, kuću napravio, meso svake sedmice jeo, kola japanska kupio, tako da nije fukara koja traži milostinje, već traži posla, da svojim rukama svoga hljeba zaradi. Njegovi su imali dvije hiljade duluma zemlje, išli na hadždž, bili pismeni, držali stoku, Srbe k'o kmetove držali, pa ih je ona država iza onog rata popljačkala i na državnu platu obavezala. On tu sad stoji uspravan, naspram svih nevolja, kakav mu je i djed bio kad su mu zemlju oduzeli. Neće ti ni on pasti na koljena ni pred kim do pred Bogom! Nije od života bježao ni kada je 1992. krenuo četnik da kolje i pali, već je među prvim pušku uzeo da pokaže čija je ova zemlja i ko je ovdje domaćin. Ma nije on ni zrno straha osjećao! Tri godine bio je ispunjen čežnjom da se bije sa tim kmetovima koji su do jučer k'o Kinta Kunte kopali na njihovim njivama, pa im bilo malo što su te njive oduzeli, već su krenuli i živote da pootimaju i zaturu. U bitke je išao k'o u svatove. A i ovo sad su nekakve bitke. Evo, njemu je oduzeta fabrika u kojoj je radio, na poslovima s olovkom, na utovaru-istovaru robe, a mnogima su oduzeti životi, djeca, očevi i majke, dijelovi tijela, kuće i avlije. Elhamdulillah, opet je on dobro prošao, jer je iz ovog rata umjesto sa ordenjem izišao sa gelerima po cijelom tijelu, tako da ni gologuz ne bi mogao proći aerodromsku kontrolu. Zato je zdrav i čitav, može pojest, može spavati, može sve. Ima kuću, ima dvije kćeri, ima ženu i ima njivu. A evo ima i priliku i čast da direktno sa predsjednikom Svenserom komunicira u pogledu krećenja stranačkih prostorija, odakle bi i njega moglo ogrijati kakvo sunce. Sad je došao i taj nekakav Fatmir, što ga predsjednik Svenser plaho zarezuje. Njemu treba u stan ormar trokolicom prevući...

- Ubrzaj! Vidi ga! Vidi ga! Satra se, k'o horoz kad preca! – podviknu predsjednik Svenser, poskakujući na stražnjici, svome ličnom vozaču, dajdži i podpredsjedniku Patriotske

stranke, dok se sve ostale glave u autu okrenuše prema zadnjoj šajbni, da se klimaju od grohota i gledaju u krhko Vršaninovo tijelo koje je s golemim naporom upiralo da okreće pedala na trokolici i sustigne predsjedničku limuzinu.

- Mani cirkusa, uspori, hoćeš da mi slupa ganje ormar! – reče Fatmir, koji se lomio između inercije kolektivnog kleberenja i otpora prema toj izrabljivačkoj sceni u kojoj se masni i napuderisani politički šverceri izivljavaju nad nemoćnim, u nuždi natjeranim, ratnim invalidom.

Fatmir bi iskočio iz auta i priskočio u pomoć ovom jadniku, ali bi valjalo sudariti se sa tvrđavom od uvjerenja da je normalno da svaki predsjednik ima svoje pomagače i jirgete, jer niti može svako biti predsjednik, niti može predsjednik voziti biciklo. Predsjednik Svenser, njegov dajda i podpredsjednik, te njegov sekretar, koji su do prije koju godinu činili kolektiv auto-otpada, a koji su u vrijeme političke tranzicije osjetili šansu za promjenom biznisa, pa su rasklapanje ukradenih automobila i prekucavanje brojeva motora i šasija zamijenili političkim švercom – posve su prirodno i veselo doživljavali ovu situaciju koja je u Fatmiru izazivala nelagodu i nagon za bježanjem. Ali ne može i on u svakoj situaciji ganjati mak na konac! Niti je on našao ovog demobilisanog borca da mu na trokolici vozi ormar, niti je režirao ovu situaciju da oni u autu idu ispred njega i da mu pokazuju put do nebodera. Njemu ne bi nikad naumpalo ovo izivljavanje sa ubrzavanjem, koje ga je podsjetilo na okrutnu dječurliju kad za biciklo vežu psa ili mačku pa ih vlačare za sobom. A ovaj ratni invalid koji mu vozi ormar, u svojoj je naivnosti i dobrohotnosti baš ličio na neku domaću životinju - na kozu, najprije – sav predat blejanju u ono što mu se naredi. Ratni invalid je morao skontati da auto ubrzava, mogao je vidjeti kako se oni u autu smiju i čičkaju oko zadnje šajbe, ali on

na to nije odreagirao ničim, niti im je mahnuo da uspore, niti se na njih ljutnuo, već je predano, vjerno, požrtvovano, nastavio da okreće pedale, da upire sve snage da ih stigne, jer je, pobogu, normalno da svako radi svoj posao – oni da mu se smiju, a on da okreće pedale.

Dugo će se Fatmiru ova slika, i njegovo učešće u tom beščašću, vraćati u misao, i na san, pa će zbog toga jedno vrijeme ohladiti svoje kontakte sa predsjednikom Svenserom, prigradskim švercerom auto-dijelovima, kojemu je pisao saopćenja, članke i intervju, dok je ovaj to znao cijeliti u vidu materijalnih, zanatskih i fizičkih usluga, kakva je bila ova sa prevozom ormara trokolicom ili ona sa unošenjem ćumura Fatmirovoj prijateljici. Nastavio je Fatmir prema potrebi pisati saopćenja za Patriotsku stranku, ali jedno vrijeme nije išao u sjedište ove političke firme, iz zebnje da ne vidi onog ratnog invalida, Fikreta, prema kome je osjećao grižnju savjesti, neki moralni dug, koji nije imao čime izmiriti. U međuvremenu, Fikret je Patriotsku stranku okrećio u lijepe cvjetne boje, da sve bude kao ciklama, pa je čak po zamislima predsjednika Sversera po zidovima polijepio i mesingane lajsne, da izgleda bogato i zlatno, što na televizijskim snimcima treba narodu da ostavi utisak prosperiteta u koji će Patriotska stranka odvesti napaćeni narod. Prošle su možda i dvije i tri hefte od one situacije sa ormarom, a Fatmir nije svraćao u Patriotsku stranku. Pozvali su ga jednom da neizostavno dođe, da otkrije nekakvo iznenađenje.

- Predsjedniče Sversere, pa majka mu stara, ko ti te zube vještačke napravi, eto te k'o glumac u crtanim filmovima! – spika je Fatmir primijetio da je predsjednik Svenser svoje crne krnjeteke zamijenio velikim porculanskim zubalom, koje mu je u ustima djelovalo kao komad keramičke pločice iz kupatila, zbog čega je više ličio na američkog mrtvacu kad ga nasmijanog spremaju u kovčeg, nego na živog insana.

- Provali nas od prve! A stvarno, kako izgleda?! – sumnjičavo upita predsjednik Svenser, koji sad i kad se nije smijao, ispadalo je da se smije, jer su veliki bijeli zubi napadno virili iz njegovih usta, kao kod Duška Dugouška.

- Ma, super je, samo se šalim. Stvarno nije bilo smisla da narodu pričaš kako ćeš državu na selamet izvesti, a nisi u stanju sebi zube napraviti. Kakvi su ovo čupavci po zidovima? – upita Fatmir i približi se jednoj od nekoliko skupocjeno uramljenih slika, koje su visile na zidovima sale za konferencije.

- To ti je naš Pablo Pikaso! – kikoćući se odgovori dajda i podpredsjednik Džehdet što zovu ga Behdžet.

- To smo dobili, pa uramili... – pođe predsjednik Svenser da objasni.

- Mogao si i sam naflekati papir pa uramiti! Čije je ovo?

- Našeg Fikre... Onog s trokolicom, sjećaš se? - reče podpredsjednik i dajda Bundžur što zovu ga Džumbur.

Fatmir je ostao zbunjen pred misterioznim splotom saznanja da onaj ratni invalid ima ikakve veze sa umjetnošću, koju predsjednik Svenser, iako nema veze ni sa slovima ni sa slikama, uramljuje u ovako skupocjene ramove. Otkud da onaj slika, i otkud da ovaj to uramljuje? A tu su i zubi predsjednika Sversera, koji svojom kupatilskom bjelinom akcentiraju ove dileme estetske naravi. U odnosu na rasprtljavanje tih pitanja, za Fatmira je bilo važnije da nekako povuče i ispegla ljagu koju je bacio na ovog dobrog čovjeka, koji mu je k'o mutav trokolicom vozio ormar. A kako sada povući sve što je rekao?

- Otkud on da slika?

- Eto, slika... A pošto je ratni invalid, odlučili smo da mu doniramo ramove za slike. Kod Belmanovića smo mu uramili dvadeset slika, lakše će ih prodati – pojasni predsjednik Svenser.

- Je li to onaj Belmanović što mu je brat zubar? – zaključí Fatmir Alispahić, i još se jednom ošacova predsjedničko zubalo, uokvireno u estradni osmijeh Svensera Mrzine.

XV

- Zidovi su k'o u novogradnji. Svaka čast! Mogli bi i sa kojom slikom da ih okitimo, da ne budu prazni... – predloži predsjednik Svenser.

- Može, može, znam ja i to praviti! – prijavi se Vršanin za posao koji nikad nije radio, ali mu se činilo da će nekako nameljati tih nekoliko slika.

... Tako je počelo. Znao je to Vršanin sve ove godine dok se s njegovim imenom i likom odmotavala nevjerovatna priča u koju, da mu je neko nekad pričao, bogme, ne bi povjеровao. Otkud on da bude slikar, pa još ljekovitih slika, da pusti dugu kosu, kao onaj Sifetov sin bintliz i droger, da ga snima državna televizija, a on da izigrava čudaka i mimosvijeta mimo svoje volje, ali zbog svoje potrebe?! Šta da radi? Nije on birao ovo slikarstvo, već je slikarstvo izabralo njega. Za njega je to zanat, kao i svaki drugi, ravan malterisanju, gletovanju, molerisanju, zidanju, postavljanju šlauf-vage ili pravljenju 'vakve i 'nakve marke betona. Neko hoće lijepu betonsku ploču, neko vijenac na krovu, a sad se trenutno u njegovom životu traže slike i prilike. Pošto je on majstor od svega – oči vide, ruke prave – tako se očas snašao u slikarskim fanglama. Kako ga je slikarstvo begenisalo, tako se i on verzirao, pa je nakon faze sa mrljotinama prešao na iscertavanje šablona sa poznatim graditeljskim motivima i sa cvjetovima, da bi mu vremenom ruka postajala slobodnija i vičnija, a potom i posve suverena u iscertavanju zaželjenih motiva. Talenta za ljepotu mu nije falilo, pa se začas snašao u slikarstvu. Što je više bivao egzistencijalno vezan za slikarstvo, to se više trudio da ovlada zakonitostima svoga hljeba, pa je posebnu pažnju posvećivao onome što drugi

nisu mogli ostvariti, kao što su dubinske perspektive na slikama, taj trodimenzionalni sloj koji je činio da njegovi predmeti lebde iznad ili pored same slike. Ali, mrljotine sa kojima je počeo, bile su presudne za upravljanje njegovog života u tokove koji su ga doveli do medija. Na kraju, te mrljotine nije on izmislio, već ih je pokupio iz Fabrike poliuretana, gdje su sa srebronitratom rastvarani hemijski spojevi, koji su davali fantastične i nijansirane figure. To je prvo što mu je naumpalo kada je došao kući s obećanjem da će predsjedniku Svenseru slikama okiriti ružičaste i mesingane stranačke prostorije.

- Evo sam napravio desetak, pa ti predsjedniče vidi je li ti se koja sviđa? – reče sutradan Vršanin, razlistavajući mapu papira, na kojima su titrale razlivene, čupave, apstraktne figure, nalik na mrlju od soka cvekle kad padne na bijeli tepih.

- Ovo bi se mojoj ženi dopalo. Išlo bi nam uz tepihe. Kako si ovo naslikao?

- E, to je tajna. Najvažnije je da ti se sviđa. Mogu ja još toga napraviti, u kakvim god bojama hoćeš.

Fikret Vršanin nikada nije saznao, a mogao je tek slutiti, kako mu je jedan stomatološki i estetski problem, u predsjedničkim a ne u boračkim ustima, odredio životnu putanju. Jer da jedan zubar i jedan staklar nisu bili braća, pa da račun za vještačke zube nije mogao biti opran kroz uramljivanje slika, nikada se ne bi neko sjetio da mu u ekskluzivne ramove metne njegove amaterske mrljotine, te mu ih velikodušno pokloni i tako ga gurne da se za život bori sa kistom u ruci, namjesto sa mistrijom i fanglom, a što mu je bila poratna perspektiva. Na ove se okolnosti nakalemila potreba Fatmira Alispahića da putem novinskih tekstova o ljekovitim slikama i medijskih utjecaja iskupljuje svoj iracionalni grijeh prema Vršaninu, pa je to slikarstvo ubrzo mašilo zidove Patriotske stranke. Ovako se ponovo odmo-

tala čudnovata priča, iz pera medijskog pustolova, koji je u mladosti uživao da likove iz stvarnosti medijski oblikuje u simulakrume, namjesto da taj božiji suverenitet ograniči na literaturu, i da na miru ostavi stvarnost koju je Bog stvorio. Svevišnji mu je, kako i priliči, pravom mjerom vratio, jer su većina onih kojima je iz zafrkancije davao svoju pamet i pismenost, dogurali do najviših pozicija, do ugleda, materijalnog i kadrovskog rahatluka, dok je on kao magistar književno-historijskih nauka postao izdavač potvrda o smrti u jednoj općinskoj administraciji. A Fatmir tada više nije imao motiva da se bavi političkim kreacijama, pa se pokorio pred dugovima koje je plaćao za svoje petljanje u božanska određenja. ...Ako smo tebi dali dar mišljenja, govora i pismenosti, a ti si taj dar dao drugima, koje nismo darovali, onda ćemo tebi dati njihovo nemanje, a njima ćemo ostaviti ono što je dato tebi, a što si neovlašteno dao njima. Fatmir je kasno, kad je već pogubio ovozemaljske motive, pročitao poruku o bogohulnosti prepravljanja tuđih života. No, on u tu kategoriju ne može svrstati slikara Vršanina, time što Vršanin nije uzurpirao nikakvu političku i finansijsku moć. Ako je tu bilo šta nečasno, bilo je opet u Fatmirovoj stvaralačkoj strasti da jednog slikara amatera, sa prosječnom slikarskom tehnikom, odvede do medijskih i predstavljачkih uzvisina na koje se neće uspeti ni mnogi akademski slikari. Je li to grijeh prema mnogima koji vrijedno rade u svojim provincijama, a nikada ne dožive da imaju izložbe u glavnom gradu i da mediji iz metropole o njima objavljuju tekstove i reportaže? Fatmir je bio siguran da je to pravda prema Fikretu Vršaninu, koji je zavrijedio otvorene puteve i razgalu duše. Možda je ovaj neprirodni raspored najprije stvorio zabune kod samog Fikreta.

- Fikrete, gospodine, a da ovi tvoji čupavci nemaju kakvu magičnu moć? Čim ih pogledam soba mi se prestane

**Pred izložbu levhi Fikreta Vršanina
u Galeriji Novi hram u Sarajevu**

Salvador iz našeg sokaka

Piše: Fatmir Alispahić

NAJAVA U subotu, 24. vi iz pjesama "Zabranjenog IV, u 18 sati, u Galeriji pušenja". Pa i Sidranovi Novi hram, bit će otvorena izložba pod naslovom "Mehlem levhe", tuzlanskog slikara Fikreta Jahića Vršanina.

METEOR Kakvu intrigu sobom nosi ovaj tuzlanski slikar, pa da se o njemu snimi film, da mu se priredi izložba u reprezentativnom galerijskom prostoru u Sarajevu? Desetine slikara iz provincije neće nikada izlagati u Sarajevu; za njih niko neće čuti, izvan granica palanke. Vršanin je preko noći dospio u centar bosanskog svijeta. Zašto?

IZBJEGLIK Fikret Vršanin je rođena zvijezda! On je Elvis J. Kurtowich u originalu. U njemu stanuju liko-

vi iz pjesama "Zabranjenog IV, u 18 sati, u Galeriji pušenja". Pa i Sidranovi Novi hram, bit će otvorena izložba pod naslovom "Mehlem levhe", tuzlanskog slikara Fikreta Jahića Vršanina. Krhka tajna, kao iz bajke, kao iz Kumrovca, izbija na vidjelo. Javnost će ugledati odbjegli lik, a Vršanin će vidjeti Sarajevo, u kome ide voz uz Miljacku. ...A nigdje lokomotive.

GALANTERIJA Genije se prepoznaje na detalju. Kada je u Vršaninov dom ušla ekipa FTV, Vršanin im je ispričao kako ima problemima sa kolima koja je kupio za 500 KM. – "Svakih 500 metara iskoči mi točak.

Ja se ne nerviram. Izidem iz kola, prostrem karton, legnem i galantno naštelim točak". Vršanin je najavio

da će – "u čast izložbe u Sarajevu dugu kosu galantno ofarbati u ljubičasto sokom crnog duda".

EKSTRAVAGANCIJA Lahko je prepoznati folirante. Jedan je slikar u Sarajevu prodao štos star 40 godina: u Evropi su se 60-tih slikale gole žene po izložbama. Danas takve kopije mogu fascinirati jedino provinciju. Ekstravagancija je originalan proizvod. Neponovljiv. Prirodan. Salvador Dali je ozbiljno mislio da su njegovi brkovi antene za kontakt sa vanzemalcima. Fikret Vršanin je ubijeden u ljekovita svojstva svojih slika. U to su ubijedeni i konzumenti. Neponovljiv je Dali. Neponovljiv je Vršanin.

ZRAČENJE Šta je Vršaninova teorija? On tvrdi da materija zrači. – "Zašto nas u bogomoljama, bibliotekama, fakultetima obuzme osjećaj smirenosti? Zato što je tu velika koncentracija pozitivne ener-

gije" – tvrdi on. Po njemu, ljekovito bilje i korijenje zrače mehlemom za koji su stvoreni. Zato on slika sokovima i čajevima. Prenosi otiske i reljefe bilja na platno. Svaku sliku nanijeti molitvom. U izložbi "Mehlem levhe", molitva je utkana u ljekoviti kontekst.

SVJEDOCI Muhamed iz Međaš-Stožera osvjedočio se u ljekovitost ovih slika: – "Da prostite, mokrio sam krv. Otkad ujutro i uveče u Vršaninove slike gledam po 19 minuta, okrenut prema Kibli, da prostite, više ne mokrim krv. Ozdravio sam." Zijo M., menadžer koji ugovara nastupe pjevača po kafanama, u zemlji i inostranstvu, imao je raznih sandžija. – "Otkad po 19 minuta gledam u Vršaninove slike, više me ne bodu sandžije, a i posao mi je krenuo bolje".

HAGIOGRAFIJA – "Ja sebi ponekad ličim na pračovjeka, koji ujutro

uzme luk i strijelu i ide u lov, da prehrani porodicu” – kaže Vršanin koji svako jutro pod miškom nosi sliku-dvije, u čaršiju. Kući se vrati jal s ulovom, jal bez ulova. Kod kuće su mu žena, i dvije šćeri. Čekaju. On ne radi nigdje. Osim u lovu. Galantno opremljena njegova slika košta, na plafonu, 200 KM, a na krovu, jedva 300 KM. Ne žali se. Narod kupuje slike. Najjeftinije su. I pride, ljekovite.

FOTOGRAFIJA Ako je neko i sumnjao u Vršaninove natprirodne moći, demantirat će ga ova fotografija. Kažu, Božije je davanje da se nad njim, kao tuš, raspu dugini snopovi sunčeve svjetlosti. Eksperti za fotografiju su zagledali ovo čudo, i nisu mogli pronaći nikakav sumnjiv trag. Sumnjiv je jedino Vršanin.

DEKONSTRUKCIJA Živimo kraj svega i svačega. Opetujemo. Kreativni dekonstruiraju zatečeno. Svjesno. Vršanin to čini instinktom. Sve što je danas, već je jučer. Nema konačnog. Nema željenog. Možda je i ova izložba u Sarajevu prikaza?! Vršanin će se vratiti kući. Zašiljiti motiku. I kopati. Posijati luk. Kilo sijanica je deset maraka. Onda će malo slikati. Pa malo loviti. Pa šćeri kupiti knjige za fakultet. Pa uplatiti struju. Pa načupati ženi žare za pitu. Onda će familijarno dekonstruirati pitu.

ODJAVA Fikret Vršanin je nov. Zasad. Njegov potencijal je u talentu da ne zastari.

(Objavljeno u “Ljiljanu”)

FENOMENI

FIKRET VRŠANIN, LIKOVNI SIHIRBAZ

Mistična fotografija

Kao i svi veliki shirbazi, i Vršanin je neuhvatljiv za fotografski objekt. Kad god se fotografira, dogodi se neko čudo. Posljednjih put, prilikom fotografiranja za izložbu u Sarajevu, dogodila se neobjašnjiva igra svjetla. Popodnevno sunce se smjestilo iznad Vršaninove glave, kao svetačka aura, raziljevajući se u snopove dugih boja. Stručnjaci za fotografiju nisu mogli naći racionalno objašnjenje.

on u nju, gleda ona u njega, pa se tolerisu – kaže Vršanin.

Dobro će doći u Sarajevo

Zamisljeno je da Vršaninova izložba u Sarajevu ima spektakularna obilježja. Likovnog shirbaza će krasti duga, natapirana, galantna, ljubičasta kosa; imat će bijeli apotekarski mantil; stić će, vjerovatno, zaprežnim kolima, koja će vući dvije umorne rage, nenavikle na dela putovanja, navikle da polahko oru bosanske njive... Kad se zaustavi, prostrjet će se bosanska ponjava, pred kojom će iziti čizme i ući u Galeriju Novi hram.

U samoj Galeriji, prije otvaranja izložbe, bit će prikazan kratkometražni dokumentarni film o Fikretu Vršaninu, u produkciji FTV, čiji je autor Džemal Šabić. Izložbu će otvoriti jedna tajanstvena ličnost, iz bosanske prošlosti i budućnosti. – Ne radi se o Josipu Brozu Titu – kaže Vršanin.

Zanimalo nas je zbog čega Vršanin pravi ove čudnovate manifestacije oko izložbe? Odgovorio nam je: Nema na svijetu dovoljno lijeka za sve bolesti. Mora postojati odabir. Njega vrše sami ljudi. Odabrani su oni koji mogu da osjete moje slike. Njima će biti nebitna moja ljubičasta kosa, ili pokoja moja riječ koja im se ne uklapa u njihovo razumijevanje funkcije riječi. Mojim je slikama stalo do onih koji mogu da ih osjete. Ako sam ljudima bitniji od mojih slika, onda im moje slike ne mogu pomoći – kaže na kraju Fikret Vršanin, kojega su u njegovim krajevima već prozvali Dobri.

Dobri će doći u Sarajevo. Obćao je. ■

Nakon što smo prije nekoliko mjeseci objavili reportažu o Fikretu Vršaninu, jedinom slikaru na svijetu čije slike imaju ljekovita svojstva, našu redakciju je zvalo mnogo građana koji su se zainteresirali kako da stupe u kontakt sa ovim likovnim shirbazom. Tada nismo objavili Vršaninov broj telefona, jer smo nastojali da reportaža ne dobije komercijalni prizvuk. Grešku ispravljamo sada, objavljujući, uz slikarovo dopuštenje, njegov telefon: (035) 225 – 379.

Oni koji žele lično upoznati ovog jedinstvenog likovnog shirbaza, moći će to učiniti uskoro, u Sarajevu, gdje će u Galeriji Novi hram, u subotu 24. aprila 2004. godine, biti otvorena Vršaninova izložba pod naslovom *Mehlem levhe*. Tačan sat otvaranja izložbe nije još uvijek poznat, jer Vršanin ne zna da li će doći popraviti gedoru na svojim kolima marke *Grunt*, ili će u Sarajevo doći zapregom. Ako upregne konje, izložba će vjerovatno biti u večernjim satima, jer će mu zapregom trebati čitav dan da sa Vršana pored Tuzle dokasa do Galerije Novi hram.

Galantno ću se ofarbati u ljubičasto

Vršanin će se u Sarajevu predstaviti sa izložbom *Mehlem levhe*, u čijoj će se postavci naći oko 50 platana, slikanih sokovima i čajevima od ljekovitih trava i korijenja. Na slikama će dominirati levha, u ambijentu ljekovitog bilja. Svaka od ovih slika je oplemenjena molitvom za dobro zdravlje. Platna su prethodno odležala po 40 dana na skrovitim mjestima u šumi na Vršanima, uzvisini iznad Tuzle, kud prolaze dobri duhovi.

Vršanin se posebno pripremao za izložbu u Sarajevu, i o tome ekskluzivno govori za naš list: – Sarajevo je grad u kojem se ra-

U Galeriji “Novi hram” u Sarajevu, 24. aprila 2004., bit će otvorena izložba slika pod naslovom “Mehlem levhe”, čiji je autor Fikret Vršanin – jedini slikar na svijetu koji spravlja ljekovite slike.

Piše: Esmā HADŽIĆ

daju umjetnici. Tu je snaga bosanskog duha. Moja je snaga u mojoj kosi. I zbog toga ću kosu da ofarbam u ljubičastu boju, specijalno za Sarajevo. Bit će to jedna galantna, ekstravagantna frizura. Frizuru će mi praviti najpoznatiji frizer sa prostora bivše Jugoslavije Dino Pekarić, čovjek koji je napisao nekoliko knjiga iz oblasti islamske nauke. Doći ću ljubičast u Sarajevo, što će biti znak moga poštovanja prema Sarajevu, kao najvažnijem gradu na zemaljskoj kugli. Zašto kažem najvažnijem? Zato što je Sarajevo pupak civilizacije!

Jakob Finčić je veliki hadžija

Vršanin je, kaže, posebno ushićen činjenicom da će levhe izložiti u Galeriji Novi hram: – Lično je mene pozvao gospodin Jakob Finčić. On je predsjednik Je-

vrejskog kulturno-prosvjetnog društva *La Benevolencia*. Pogledajte u kakvoj smo mi prednosti i beričetu u odnosu na sve druge krajeve svijeta. Nikada Jerusalem neće imati tu snagu da u jednoj sinagogi izloži levhe, nići će jedna palestinska džamija imati tu snagu da izloži dio jevrejske kulturne baštine. Zato je Jakob Finčić veliki hadžija! On je spreman da jevrejsko društvo afirmira islamsku likovnu baštinu, kakva zrači sa mojih slika. Njemu ne smeta arapsko pismo u jevrejskom hramu. Mogao bih se osjećati kao osvajač, ali ja se osjećam kao musliman koji je ovim gestom obavezan da na dobrotu odgovorim dobrotom. Nastojat ću u narednom periodu da islamsku likovnost unesem i u katoličke i pravoslavne crkve. Baš bi bilo dobro da pored Svetog Save stoji levha, gleda

XVI

- Evo ga! – povika neko, a masa se poče gibati prema ulici, i u tom se kretanju izgubi onaj špalir za doček slikara Vršanina.

Pred vratima galerije su ostali samo Omer Pobrić, kojemu bi bezveze da napušta tu dočekujuću poziciju, te ukupno pet pacijenata u redu, na čelu sa Nuragom. I oni su pomislili da se pridruže masi koje se valjala prema kočijama sa Vršaninom, ali su svi očas procijenili da bi prioritet svojih zdravstvenih tegoba bagatelisali i razmutili sa ostalim narodom koji je tu došao zbog prodavanja zjala, a ne zbog životnih problema. Kočija se zaustavila, plava rotacija na policijskom motoru se okretala, konji su protegli vratove kao na starim slikama, Vršanin je ustao prije nego se kočija smirila pa se malo zate-
turalo, tajac je nastao, čekala se neka riječ, od njega ili od nekoga, pola ljudi je otvorenih usta gledalo u to slikarsko čudo, kao da prisustvuju javnom, transmedijalnom oživotvorenju historije i teorije umjetnosti, a drugo se pola ljudi smijuljilo i guralo, ali sa trunskom sumnje u svoj podsmijeh, jer se još nije znalo na šta će sve ovo izaći, na historiju ili na cirkus.

- Bravo! – uzviknu neko iz sveg glasa, koliko ga srce nosi, a neko treći pljesnu rukama, što se za sekund-dva pretvorilo u gromoglasni aplauz koji je trajao, i trajao, a niko ne bi znao reći ni čemu je služilo to „bravo“, ni to pljeskanje. Vjerovatno je Vršaninovo ustajanje sa sećije u kočiji uzrokovalo osjećaj da je priredba počela, pa treba glavnog pjevača ili glumca osokoliti, pozdraviti, kako i priliči kulturi gostoprимljivosti. Publika je tu u ulozi domaćina, hem je iz Sarajeva, a Vršanin nije, hem je došla prva, a Vršanin dolazi posljednji. Vršanin ni ovom prilikom nije znao propise

ponašanja, ali je razumio da bi najbolje bilo malo promrdati glavom lijevo-desno, da dlake poskoče, da se u toj autoritativnosti duge kose pogube sva pravila. Njegovo treskanje glavom publika je očitala kao sastavni dio priredbe, kao neku poruku, gest, kao isprobavanje žica na gitari, prije nego što svirka počne, u stilu: „Dobro veče, Sarajevo!“, pa se aplauz za nijansu pojačao, što je Vršaninu dalo za pravo da pomisli kako je učinio pravu stvar. On je još jednom promrdao glavom, ali se sad aplauz stišao, i prestao, zbog čega je osjetio malu tremu u neznanju šta sad da učini. Sjetio se Djeda Mraza kad bi dolazio u Fabriku poliuretana, pa pitao djecu:

- Čeka li me neko ovdje!?

- Čeka, čeka! – progri Omer sa dna platoa, a situacija se napravi najbolje što je mogla, narod se razmače, špalir se formira, Vršanin kroči prema sarajevskom tlu, a Omer krenu prema njemu da ga dočeka.

- Ko čega taj dočeka, al' ne čeka do vijeka, kome treba mlijeka, lijeka, kerefeka! – iznabraja Vršanin razne rimovane riječi, sada svjestan da šta god kaže ne može ispasti loše, što je i narod razumio kao neku vrstu relaksirajućeg sadržaja, pa su se začuli osmijesi i usamljeni pljeskovi.

Fikret Jahić Vršanin i Omer Pobrić se na sredini platoa pred galerijom, na pola puta od kočije do vrata galerije, izgrliše kao najrođeniji, sa širokim osmijesima, prolomi se aplauz, jer je ta scena ličila na dodjelu neke svjetske nagrade, na neko čestitanje, pa ne bi bilo smisla da se takva ceremonija ne uljepša pljeskanjem. Vršanina ponese ta atmosfera, iz koje je vidio da je sve dosad besprijeckorno uradio, pa će u tom duhu biti i šta god još da uradi. Osjetio je potrebu da ga ljudi ugledaju kao pravog umjetnika, koji je majstor i boja i riječi, umije da slika, piše, liječi. Naumpade mu poezija koju je lično napisao kad je bio najzaljubljeniji u svoju Fuadu, a Fuada je sada tu, u masi, pa nek' vidi kako stara ljubav nije

usahla i kako se iskazuje pred ovalikim svijetom, u glavnom gradu Bosne i Hercegovine. Vršanin stade pored Omera i okrenu se prema masi:

- Može li jedna moja poezija? – upita Vršanin, a Omerovo prisustvo je intoniralo situaciju kao na koncertima, pa je ličilo kao da će se ovog časa razvući harmonika.

- Možeeee! – začu se iz više grla.

Nastala je tišina. Iako je prisustvo Omera Pobrića situaciju obojilo sevdahom, u iščekivanjima onoga što će Vršanin reći ipak je prevladavao njegov filozofski, misteriozni imidž. Iz pojave koja komunicira s Dobrima, s tajnim silama prirode, a uz to nosa frizuru Sai Babe i drugih ovozemaljskih mudraca i gurua, mogle su samo poteći vječne istine, kakve ne može izgovoriti ni ponajbolji pisac. Ljudi su od slikara koji liječi očekivali poeziju koja liječi, magijom stihova i slikova, sazvučjem riječi i misli, a govor te poezije bi trebao biti milozvučni eho Božije Milosti koja prisutne časti svojim prisustvom. A Vršaninu je na pameti bila njegova Fuada:

*Čežnja za tobom, Fuada
Svakim danom je sve jača
Da li ja uopšte znam
Šta je to što se naziva sreća
Gledam oko mene
Nepoznati ljudi
Uzalud okrećem glavu
Na prazne povike sreće
Voljena moja Fuada
Vraćam se tebi
Željan svega što u tebi ima
I nigdje ljepše mi biti neće
I nigdje toliko sjaja
Kao u srcu moje Fuade
I mog rodnog kraja*

Vršanin odrecitova kompletnu poeziju i primijeti da ljudi uopće ne razumiju kako je to kraj poezije, već su se nekako taman naštelili da čuju glavno. Jedni su gledali u nebo, jedni blago iznad njegova čela, jedni preda se, a malo je ko gledao u njega, što znači da su se svi bili zadubili u mudrost, kao što se ljudi u zahodu zadube u jednu tačku, pa ni sami ne znaju gdje su. Omer, najvičniji u scenskim nastupima, prvi skonta da je Vršaninu ponestalo poezije, pa sa širokim osmijehom situaciju premonta na veselje:

- Ima li aplauza u Sarajevu?! – a aplauz se prolomi k'o kiša.

Utom Omer pokaza Vršaninu rukom prema galeriji, kao kad jedan predsjednik države dočekuje drugog predsjednika države, a brojne delegacije na tom samitu lidera, praćene širokim narodnim masama, krenuše za njima. Šteta što je taj put trajao desetak metara, da je barem kilometar, pa da se po tabijatu osjeti uživancija tog koračanja na čelu kolone, dok se u čelo slijevaju potoci ljudi koji se voze iza prvoplasiranog.

- Gospodine, Vršanine, družo, halo, čujte... – nabrajala je gospođa Jevrosima Stefić dok se njen klavirski glas, potpomognut elegantnim mahanjem ruke, nije kroz aplauze i osmijehe probio do Vršaninove pažnje.

Ko mu to sad remeti ovo predsjedavajuće hodanje? Ko mu se prska u čeif? I onako je malo tih predsjedavajućih koraka, sad još treba da zastaje pred centralnim događajem, pred ulaskom u galeriju. A ko su sad ovi ljudi što su se pred vratima postrojili k'o kokoške? Neka žena se šeširom k'o u kauboja. I nekakav čovjek ispred nje, što je napravio facu kao da će se ovog časa usрати ili zaplakati.

A u Nuragi se skupilo sve na kamaru. Srce mu je zatrepalo. U guši ga stegnulo. Pred očima mu Lebiba dok gleda u plafon. Čuje sat kako othukuje i uzima im preostalo vri-

jeme. Nema on više kud! A tu pred njim, uživo, Vršanin, u čijim je rukama, u čijim je slikama, šarafačiger za Lebibino ozdravljenje. Hodali su oni po doktorima, a svi doktori su k'o poreznici, otimaju pare, a ni za šta. Ni u jednom doktoru Nuraga nije vidio insana koji razumije koliko je njemu teško. Pa on Lebibu svoju voli kako nikada nikog nije volio! Mater jedva da je upamtio, više u sjećanjima koja je sam sebi napravio, nego što je tih sjećanja stvarno bilo. Svo djetinjstvo i svu mladost težio je da ima svoj zagrljaj, gdje će se šćućuriti prije nego što svane, gdje će mirisati san i toplinu, vraćati ono što mu je oteto... Taman se obikao. Skučio se pažnjom. Kad mu je mati umrla on nije ni znao šta je smrt, i hladnoća, a sad zna, jer je ušao u toplo i milo. Pomisao da bi mogao ostati bez Lebibe u njemu se nije događala kroz riječi ili slike, već kroz grč, ravan nagonu za disanjem. Otud se zgražavao nad hladnoćom ljekara, koji su njegovu Lebibu vidjeli kao zbir bubrega, džigara, slezena i crijeva. Ne može se o njegovoj Lebibi pričati kao što automehaničari pričaju o karburatorima, teflonima i klipovima. Otišlo ovo, zakrčilo ono, promijeni ovo, crklo ti ono... Ljudski bi čovjek vidio da on bez Lebibe ne može živjeti, pa bi makar manje pričao o novim ulaganjima u opravlanje Lebibe. ...Kao da je Lebiba stvar, a ne život! Nuragu su iscrpile te prevare, uzaludne nade i teški porazi. Nije više vjerovao ni jednom doktoru. Bio je zreo da povjeruje u pravu istinu. Osjećao je da je istina tu, pred njim. A to nikada prije nije osjetio. Kad da se njegova prestrašena i umorna duša uhvatila za prvo opipljivo uže nade. Zaigrao mu je živac na usnama, zatreptala duša, drhtale su mu noge, kao da će se srušiti i obalijestiti. Neka mu se izmaglica stvorila pred očima, protrljao je ono, pa ovo oko, dlan mu je ostao vlažan. Jesu li to suze? Otkud suze? Šta god je, kako god je, ovo je prva opipljiva nada u Lebibino ozdravljenje. Ovu šansu on ne smije ispustiti.

- Halo, čujem, halo! – odvrati Vršanin i pride pred Nuragu i gospođu Jevrosimu.

Nuraga je u njega gledao razgoračeno, jer mu je ona izmaglica punila oči, pa je on morao oči da širi, kako bi uopće gledao. Vršanin je spazio ovog čudnovatog čovjeka, koji je pravio čudnovate grimase, kao da će plakati, ili će se usrati, a sad je u njegovim očima vidio i neku vlagu, nalik na suze, ali, što će plakati kad niko ne plače, ili je možda to neki luđak, pa plače iz dosade?! Nije mu bilo lagodno posvetiti pažnju ovoj gospođi, dok čovjek pored nje širi uplakane oči i pravi čudne grimase.

- Ovo ovdje što nas vidite – pokaza gospođa Jevrosima na Nuragu ispred sebe i tri figure iza sebe – to su ljudi koji su vam došli iz zdravstvenih razloga, pa bi trebalo da imaju prioritet.

Auuuu, sad Vršaninu postade jasno što se onaj čovjek tako ponaša! Ili ima probleme sa očima ili sa probavom. Sve je bolje nego da je budala! Kako sad da riješi ovu situaciju? Okrenuo se lijevo i desno, zamrdao malo kosom, ali mu nikakva riječ nije naumpadala. Utom gospođa Jevrosima upade s pitanjem:

- A hoćete li negdje u galeriji imati neku ordinaciju za pregled?

Kakva sad ordinacija i kakvi bakrači? Pa nije on doktor da pipa ljude! Šta sad ova gospođa misli, da će joj on reći da se skine, da je on razgleda? Ovo je neplanirano. Mora to nekako izvrdati.

- Moja žena je teška hasta, oboljela je na ženskim organima, ja sam došao umjesto nje – reče Nuraga.

Nastao je tajac. Sekundu, dvije. Nuraga je u klovnovsku grimasu izvitoperio usne. Borio se da ne brizne u plač. Utom se prolomio gromoglasan smijeh u publici. Uslijedio je aplauz, kao nagrada za izvedenu tačku u cirkusu. Mnogi su Nura-

gin istup razumjeli kao otvaranje hepeninga, kao zafrkanciju, koja se nadovezala na suludu predstavu o postojanju slikovne ordinacije u galeriji. Teško je bilo razlučiti šta je ovdje hepening, a šta je stvarnost, da li Vršanin stvarno liječi, ili je to tek umjetnička persiflaža industrije nadriljekara i babskih lijekova, da li su ovi ljudi tu stvarno neki bolesnici - a koji bi to još bolesnici došli po lijek u galeriju? - ili su to neki unajmljeni nižerazredni glumci koji treba da upotpune ovaj hepening sa kočijama, bijelim mantilom i ljubičastom frizurom? Zbog toga se jedan broj ljudi grohotom nasmijao Nuraginoj izjavi da je on došao na pregled ženskih organa umjesto svoje bolesne žene, a čemu je doprinio i Nuragin groteskni lik, zaustavljen u grimasi između plača i smijeha. Uostalom, ko je vidio da neko plače pred galerijom? To može biti samo gluma. Napose, ovaj čovjek, zapravo glumac, koji je umjesto svoje žene došao kod doktora, obučen je kao cirkuzant, ima šarenu košulju i šarenu kravatu, tako da se baš lijepo uklopio u koncept multimedijalnog predstavljanja ljekovitih slika i ljekovitog slikara. Nekoliko studentica sa komparativne književnosti, koji su ove situacije učili kroz više predmeta, sa oduševljenjem su ugledali oživotvorenje teorijskih postavki o intermedijalnosti, pa su Nuraginu izjavu čak popratili povicima, kakvi se čuju na premijerama filmova i na krajevima pozorišnih predstava.

Vršanin se mahinalno pridružio vladajućim vjetrovima, grohotu i rastućem raspoloženju, pa nije ni primijetio Nuragino u grimasu skamenjeno lice, koje je dodatno, kao glumački geg, nasmijavalo masu. Ni sam Vršanin u ovom času nije znao šta je istina, da li ovaj čovjek kome je žena bolesna, ili ovaj svijet što se smije i plješče toj bolesti. A prije će biti da je u pravu ovaj svijet, ipak su to Sarajlije, oni znaju čemu se smije i treba smijati. Možda on nije dobro ošacovao tog čovjeka, sa razbuljenim očima i prepadnutom facom. Jer, da

mu je žena bolesna, kao što tvrdi, ne bi se onako izmotavao, niti bi ga presretao usred ceremonije ulaska u galeriju. Prije će biti da je ovo neka Fatmirova podvala, da sve bude još smješnije. Mora da je preko sestre svoje, glumice, zbavio ovih sarajevskih glumaca da glume bolesnike i traže slike za svoje bolesti. Zato je Vršanin odlučio da rastrese frizuru pred Nuraginim licem, jer ako će se on prema njemu glumački ponašati, e, vala će mu vratiti istom mjerom. Vršanin je zastreskao glavom, kao da izvodi gitarski solo, čupava kosa je prešla preko Nuraginog skamenjenog lica, a one studentice komparativne književnosti, koje su svakako bile na bobama, pale su u trans ovacija i skandiranja. Nuraga je bio zabetoniran, i u licu, i u mislima, jer mu se u desetak sekundi u glavu slilo toliko različitih osjećaja, da nije znao šta da misli. Kakvi su to ljudi koji se ismijavaju sa njegovom tugom? Pa, lijepo je rekao da mu je žena teška hasta, rekao je to tužno i osjećajno, kulturno i pipavo, kako se samo poželjeti može. Svako se može uvjeriti da je Lebiba bolesna i da je on tužan. Šta tu ima smiješno? Pričali su ljudi, koji su preživjeli četničke logore, kako su se četnici smijali kada bi klali i sakatili Bošnjake. Ljude je boljela duša, gore nego tijelo, jer je otac morao gledati dok mu četnici siluju sina, i sin je morao gledati dok mu sakate oca, a sve to je bilo popraćeno velikim duševnim zadovoljstvom u četnika, smijanjem i nazdravljanjem. Sad se ovi ljudi smiju zato što njegova Lebiba umire i što se njemu srce cijepa. A oni nisu četnici. ...Oni su umjetnici. A među umjetnicima ima i drogeraša. Možda su nadrogirani, pa su pobudalili. Kako Omer Pobrić u ovoj situaciji ne poduzme nešto? On je barem toliko sevdalinka s dušom ispjevao. Omer ga može razumjeti. Ili on sam nije dovoljno glasno i uvjerljivo kazao za ženinu bolest? Ne može vjerovati da bi se Vršanin, taj posljednji čovjek na planeti u čiju se pomoć uzda, pre-

pustio drogeraškom ismijavanju Lebibine bolesti. A, eto, Vršanin mu je pred nosom frizuru rastresao! Ne bi Vršanin sebi dopustio da padne na tako niske grane da se ismijava sa ljudskom tugom. Mora biti konkretniji.

- Evo, evo, evo – poče Nuraga roviti po unutrašnjim džepovima kaputa – ja sam ponio i nalaze, original su ih doktori potpisali, pa da pogledate! Ljudi, ako Bog znate, saslušajte me! Tu sve lijepo piše. Rak! Piše: rak! – izvuknu Nuraga, panično, kao utopljenik koji se hvata za uže što mu klizi, svjestan da je to posljednji pokušaj da ovo što je izmaklo kontroli vrati u korice realnosti.

Sa svakim izgovorenim Nuraginim glasom stišavao se žamor, grohoti su isparavali u nebo, a lica su se hladila, pred suočenjem sa stidom, jer je kreativna pohota progutala čovjeka koji nosi nalaze sa najtežom dijagnozom i koji ovdje nije došao zbog razonode, već zbog bolesti. Vršanin je među posljednjim razumio šta se događa, jer je bio obuzet strahom da šta ne pogriješi i ne uprska. Tišina koje je plovila sa Nuraginim riječima upozorila ga je da se nešto neobično događa, a da je ključ tog događanja u papirima koje mu ovaj čovjek nudi.

- Da vidimo, šta tu piše. Aha – uzeo je Vršanin papire, jer ništa drugo u tom času nije mogao uraditi, a Nuragi se, kao razgala prepadnutoj duši, zavraćao onaj osjećaj vjere u Vršanina i njegove slikarske moći.

Situacija u kojoj jedan osebujan slikar pregleda ljekarske nalaze pred ulazom u galeriju, za mnoge je bila jednako groteskna, ali se više niko, iz poštovanja prema Nuraginoj vjerodostojnosti u bolu i u nuždi – nije smijao. Zavladala je tišina, a jedini aktivni zvuk bili su listovi nalaza koje je u bunilu okretao i premetao slikar Vršanin, mada je i njemu i svima ostalima, izuzev Nuragi, bilo jasno da tu nema nikakvog ni čitanja, ni tumačenja. Da nije bilo Omera Pobrića,

koji je dramaturške vještine svještio na brojnim putovanjima i susretanjima s raznim felama ljudi, ova bi situacija zapala u mutavosti i zbunjenosti.

- Narode ja predlažem da se medicinske stvari rješavaju poslije, a mi sada hajmo otvoriti izložbu! – progrla Omer, a svima lahnu, izuzev Nuragi koji se prepade da će ljudi pokupovati ljekovite slike, pa neće pred Lebibu moći s obrazom i radošću.

- Molim vas, molim vas! Ko nama garantuje da ćemo poslije imati pregled?! - upade gospoda Jevrosima, ali je pažnja prisutnih toliko bila usmjerena na slučaj uplakanog supruga, da nju više niko nije ni čuo, ni zarezivao.

- Meni, ljudi, treba jedna slika! Sve smo nade pogubili, samo u sliku vjerujemo! – nastade tajac nakon molećivog Nuraginog i stasa, i glasa, i izraza lica. – Meni ne treba pregled! Ja hoću da jednu sliku ponesem svojoj Lebib! – a pri posljednoj riječi, pri izgovoru imena svoje žene, Nuraga zakovrnu oči prema Vršaninu, što je on i spazio, i osjetio, do dna, da taj čovjek u njega gleda kao što ga nisu ni njegova rođena djeca gledala kad ih je nosao da podrignu.

Ma! ...Došlo je Vršaninu da mu sad, ovog časa, u grunt prepíše čitavu izložbu, da kaže – maj ti, nosi sve ove slike – jer je vidio, i osjetio, kako taj čovjek uistinu u njegovoj slici vidi slamku spasa. Najednom mu se pred očima razdani od Nuraginog molećivog pogleda, od tog tonjenja bespomoćnih očiju u njegovu milost, u ljekovite slike čija je priča nastajala kao cirkuzanje, da bi sada postala utočište nečije tragične sudbine.

Po prvi put je Vršanin osjetio teret odgovornosti, na koju nije računao kada se upustio u tu šprdačinu sa ljekovitim slikama. On nije mogao pretpostaviti da će nekome njegova slika trebati kao istinski lijek. Dosad su te ljekovite slike bile tek pomoćni andoli u liječenju raznih bolesti. Bolesnici

bi uzimali redovnu terapiju, a usput bi se potpomogli gledanjem u sliku. Pa ako bi antibiotici izliječili neku upalu, slici bi pripala iscjeliteljska slava, a ako pomoći ne bi bilo, onda bi se kazalo kako svakako nema lijeka od godina i od smrti. Vršanin je sebe ubijedio kako i njegovi pacijenti znaju da to sa slikama nije posve ozbiljno, već je to jedna zafrkancija, gdje on kobejagi pravi ljekovite slike, a oni te slike kupuju košto se i lijekovi kupuju. Ispod površinskog sloja te predstave o ljekovitim slikama, živjela je istina o porijeklu te priče, u koju je Vršanin uletio iz praktičnih razloga, kako bi sliku prodao i onome ko na zid nije ovjesio ništa drugo do kuhinjsku krpu na kojoj piše: „Kuharice manje zbori da ti ručak ne zagori“. Koga danas zanimaju slike? Onaj ko se u slike razumije, neće ih kupovati od njega koji se u slike ne razumije, koji je prolikao iz nužde, da koji dinar, za struju, za školu, za ćumur, unese u kuću. Zato je zaigrao na one koji se u slike ne razumiju, ali se razumiju kad ih šta zaboli, pa ih bol heftama handri, i onda saznaju kako bi ih mogla izliječiti slika na kojoj su kobejagi hodali Dobri po šumama i gorama. Gledao je Vršanin u ta sluđena lica svojih pacijenata, i vidio da nisu posve normalni čim su kod njega došli po izlječenje. A i oni su, vidio je to, u njega gledali s blagim premazom nevjerice na očima, ne vjerujući baš da je moguće - ali nije zgoreg probati – izliječiti se slikom. Ali, ovo, s ovim tužnim čovjekom koji bolećivo i molećivo kamči jednu sliku, prešlo je granice te komotnosti u kojoj su ljekovite slike mogle biti, a i nisu morale biti ljekovite.

Jačini tog utiska doprinio je javni događaj u kojem su Nurgine suze, kojima moli za sliku, dobile medijsku dimenziju, jer su se stotine ljudi, i desetak novinara, uvjerali dokle je uznapredovalo ljekovito slikarstvo Fikreta Vršanina. Nurgina nije mogao biti naručen, mogao je biti samo prirodni izdanak višemjesečnog medijskog dokazivanja kako se u

selu Vršani, pored tuzlanskih Slavinovića, pojavio čovjek koji slikama liječi. Naspram umjetnosti, koja je izmaštala cjelokupan događaj, od slika do kočija, samo je Nuraga bio istinit, i potrebit, jer je samo on imao realnu potrebu da se nađe na izmaštanoj adresi. Svi drugi nisu pred ovu galeriju, i u ovu galeriju, donosili nagon za opstankom, fizičkim i duševnim. Kao i svaka umjetnost, tako je i ova, koketirala sa životnim pitanjima, obigravala oko njih, predstavljajući se kao stvarnost. A sada je stvarnost nadišla svoje predstavljanje. U tom nadilaženju zatekla je mnoge, a nadasve ljekovitog slikara Vršanina, kojega je zalio stid od nemoći da svoj pogled ukrsti sa pogledom ovog uplakanog čovjeka. Znao je Vršanin da u njegovim slikama nema onoga što ovaj čovjek traži. A kako to kazati nekome ko toliko vjeruje u njega, u njegove nepostojeće moći, pa je u stanju svoju bol razgaćiti pred ovolikim svijetom, očito siguran da je na pravom mjestu, gdje njegova molba ne može omanuti?!

Vršanin se u jednom času, sam pred sobom, probudio kao prevarant. Je li moguće da je dotle obnevidio, zaludio, u slavu se zaljubio, da nije osjetio kad je prešao granicu zafrkancije i postao zbilja? Jedno je pripomagati ljudima, a drugo je postati jedina preostala pomoć, zadnja stepenica od Boga i do Boga, tobejarabi. A on to nikad nije ni poželio, ni pomislio, da u njemu neko ugleda Božijeg Izaslanika, sa natprirodnim moćima. Ali, znao je, priča koja ga je pratila govorila je upravo to – da preko kontakta sa Dobrima njegove slike zadobijaju ljekovita svojstva. Nije greška u onima koji su povjerovali u tu priču, iza čije je vjerodostojnosti stajala televizija, već je greška u njemu koji je sebe ubijedio da svi pomalo znaju ono što je znao i on – da nema ljekovitih slika, da je sva priča o hodaњу Dobrih, o devetnaest i četrdeset dana - kako mu kad naumpadne – tek izmišljotina za pravljenje tržišta među sujevjernim bolesnicima.

Upravo tako rade cigani kad love lakovjerne i unesrećene, da im prodaju čini za skidanje belaja. Nakupe psećih dlaka, balege, kokošijeg perja, noktiju, hrđe i mrđe, pa sve to stave u flašicu, da jadni čovjek s tim gadlukom spava. Sjeća se on amidžića Rife Bundeve što su ga cigani od neplodnosti liječili, pa je u gaćama morao da nosi glavu mrtvog horoza, dok mu se ona stvar nije izjela od smrada i crva. Rifu Bundevu je nevolja natjerala da se s crnim ciganom udruži, kako bi sa kuće skinuo sramotu da ne može imati djece, i kako mu ženu, lijepu Umihanu, ne bi prevrtali drugi po mahali. Šta je ciganina briga što je ciganin, njegovo je da cigajniše i baje unesrećenom svijetu prodaje!

A, on Jahić! Unuk Alajbega, što sa zemljom, stokom, odijelima, cipelama i knjigama nikad nije oskudijevao. Našta je sad spao! ...Da sam sebe s ciganima poredi! A s kim će se porediti? Neće valjda s djedom? Sa hodžom? Sa borcem Fikretom Vršaninom? Sa rođenom djecom? Pa svi su oni upis poštenja za njega, koji je spao na to da vara ljude, izbezumljene i unesrećene, da im uzima pare a daje nadu u izlječenje. Znao je on, ljudi bi se svakako nadali i tražili neku slamku spasa. Otišli bi ciganima da im narežu svojih noktiju i dlaka. Da nije njegove slike, bilo bi nešto drugo. A to ga ne opravdava. Nije za svakog da bude unuk Alajbega Jahića, niti je za svakog da se bavi varanjem ljudi. Bijeda u kojoj se našao nakon skidanja uniforme jeste iskušenje i ne može biti opravdanje. Ali, nije znao našta će sve to izaći. Dok su se dijagnoze vrtile oko tripera, muda, bijelog pranja, ili ovih kulturnijih bolesti kao što su pišanje krvi i kostobolja, dotle se pričom upravljalo preko daljinskog upravljača. Sada je priča ušla u njega, jer od njega traži da se ponaša kako ona, priča, zapovijeda. ...Da laže. A ni laž nije svaka ista. Jedno je lagati konobaricu Milojlu da će joj se sise povećati od suočenja sa slikom, a drugo je lagati čovjeka koji plače nad

bolesnom ženom. Milojla može i bez sisa, jer će je pijandure iz kafane „Fap“ štipat i kad bi pustila bradu. A ovaj čovjek ne može bez svoje žene i u toj molitvi za njen život ostaju mu Bog i ljekovita slika. Bog je istina, a ljekovita slika je laž. Bog može pomoći, a on ne može. Ali ovaj čovjek je došao Vršaninu, kao ovozemaljskom ambasadoru Božije Volje, za kojeg je televizor javio da u duetu sa Dobrima stvara ljekovite slike. To što televizor laže je televizorov problem! Ne može televizor pred Boga! Eno u Žike Srbina, u poljskom zahodu, umjesto wc šolje stoji stari televizor sa probušenom rupom, pa kad sereš govna prolaze kroz ekran. Takav je drugi svijet za ove aparate što danas ljudima pamet inspiraju. A kakav je Drugi svijet za njega? Išao je u mejtef i sjeća se šta je hodža govorio. Valja pred Allaha stati i sve račune položiti. - Moj račun je Bosna – mogao je kazati da je u ratu poginuo kao šehid. - Moj račun je varanje ljudi – može kazati sada, nakon što se i sam uvjerio da su ljudi povjerovali u njegova obećanja koja on ne može ispuniti. I hajde kad vjeruju triperaši i hunjavci, ali, kad vjeruju i kad nikakve druge nade nemaju smrtno haste, e, onda je to pustinja gdje Vršanin ostaje osramoćen i ponižen sam pred sobom. Ne sjeća se on više kako je ušao u galeriju, šta je Omer govorio na otvorenju izložbe, šta su ga pitali, a šta je odgovarao, ne sjeća se kada je Nuragi dao tu sliku zbog koje će ga poslije zvati telefonom, ne zna šta je bilo sa ostalih pacijenata, ne pamti kada su mu sve ove misli prošle kroz glavu, prije ili poslije, samo zna da su Lebibina bolest i Nuragine suze stavile tačku na njegovo ljekovito slikarstvo.

FOTOREPORTAŽA

Srdačan doček kod Židova

Odmah su ga saletile kamere....

...i diktafoni

Džemal Šabić i Omer Pobrić

Oduševljena bosanska omladina

FOTOREPORTAŽA

Besjeda Omera Pobrića

Čestitke generala Ajnadžića

Njemačka humanitarka Šeherzada Vakilzadeh u pratnji brata i u društvu prof. dr. Nisvete Alispahić

Produhovljena publika grada Sarajeva

je imao osjećaj kao da se to ne radi o njemu, već o nekom drugom. Vjerovatno se tako osjeća Silvester Stalone kad mu čestitaju za Rokija i Ramba, a on najbolje zna kako je u sve te akcije za njim hodala kamera, i iza kamere čitava fabrika laži.

Vršaninova slava je slava jednog izmišljenog ljekovitog slikara, a ne njega lično. On je tu bio samo glumac, koji je u jednom času povjerovao kako su on i taj slikar jedno isto, barem što se tiče prepoznavanja na ulici, ulaženju preko veze kod doktora ili preskakanja reda na šalteru, kad ga medicinske sestre i šalteraši doviknu: „Hajdi, Ismete Mujezinoviću!“ Niko se ne bi ni bunio što ulazi preko reda, jer je svako čuo za velikog slikara Ismeta Mujezinovića, ali svako nije znao je li taj Ismet Mujezinović živ ili mrtav, ili je baš on, lično, taj Ismet Mujezinović. A oba su suha k'o hošaf, pa liče.

Ljudi su poznavali ljekovitog slikara, a ne njega, a taj slikar se proslavio preko ljekovitih slika, o kojima su brujali mediji, a ne preko njegovih slika za koje ne bi niko čuo da nisu reklamirane kao ljekovite. Najednom mu je i očinstvo nad slikama postalo upitno. Biće da se tako osjećaju očevi kojima je neko posvojio djecu, kad vide svoje dijete koje je odgojio neko drugi, pa osjete kako to dijete oca vidi u zamjenskom, a ne u pravom ocu. Tako i njegove slike pripadaju ljekovitom slikaru, koji im je omogućio slavu i uslikavanje, a ne njemu koji im nije mogao dati ni slave, ni para za užinu. Hvatao je sebe kako sa ljubomorom i zavišću gleda u plakate, afiše, brojne tekstove, polijepljene po zidovima svoga ateljea, na kojima se šepurio lik ljekovitog slikara. Bio je to uljez koji mu se ubacio u život i prisvojio sve njegovo. Čak i one fine dosege slikarske tehnike, koje je danima otkrivao, one dubinske, gotovo trodimenzionalne intervencije, prisvojio je ljekoviti slikar u svrhu obmane i laganja ljudi.

Imao je osjećaj da je sklopio pakt sa šejtanom, jer je obandžijan, dobrovoljno, bez razmišljanja, pristao da ljekovitom slikaru preda svoju čast. Tako su u stara vremena ciganke dolazile ženama, dok bi im muževi bili na poslu, u rudniku obično, i dok bi ciganka rekla: puf-puf, žena bi pred nju iznijela sve vrijedno iz kuće. Ženi bi se razdanilo tek kad bi ciganka bila u svojim daljinama. Ne bi se ničega sjećala, osim da joj je dolazila ciganka. Tad bi se sjatile žene iz komšiluka da pomognu, da presabiru čega sve u kući ima i nema, pa bi ustanovile kako je nesretna žena predala i zlato i brašno. A sve zbog: puf-puf. Sad nema takvih ciganki, ali ima šejtanovih prečica, koji će na pogrešan put da te navabe. Tako je i njega Fatmir, možda iz najbolje namjere, naveo da izigrava ljekovitog slikara, računajući kako mu je bolje da bude ljekovit, nego da bude nikakav. Bolje mu je i kosu da pusti, da bude misteriozan, nego da hoda sa četvrtastom glavom, kao fizikaner. Poslušao je sjetovanje, pustio kosu, kao da je bintliz i droger, kakav niko u njegovoj familiji nije bio. Padavičarski imidž mu je otvorio vrata slave, jer su u umjetničkim krugovima bolje prolazili padavičari nego regularni ljudi, a i on se lično uvjerio kako ljudi strepe pred dugim kosama. Legitimno gledajući, Fatmir je bio u pravu, kad se računa na poznatost i na pare, nema šta. A zar i pare i poznatost nisu sa šejtanima u kolu?! Ljudi se za komad slave lijepo kao za kocku i alkohol. Ponese ih. A duše ljudske nigdje, niotkuda. Fatmir je njemu htio najbolje, i on je sebi htio najbolje, a stvorili su lika koji se oteo kontroli pa sad on, u glavama drugih, komanduje šta će se raditi. Postao je zatočenik slike o sebi, porobljenik lika kojeg je glumio, a koji sad od njega, na ime slave koju mu je dao, traži da ljudima laže kako može izliječiti najteže bolesti. To je ta šejtanska trgovina: ja tebi slavu, i pokoju paru od po koje prodate slike, a ti meni svoju vjeru, koja te učila: da ne

lažeš – kao što lažeš da slikama liječiš, da ne kradeš – kao što kradeš ljudske nade, da ne ubijaš – kao što si ubio sebe samoga.

...Sada ćeš ubiti sebe pred svojim očima i oživjeti mene kojeg si stvorio u htijenju da nadržest sebe. A ako odbijaš to da uradiš, onda će svi koji ti aplaudiraju – a vidio si oblak naroda u Galeriji Novi hram - saznati da si prevarant, tako da nemaš izbora nego da ostaneš prevarant, uživaš u slavi, u razvijanju industrije ljekovitih slika, kojima ćemo zajedno, ti mrtav i ja oživljen, zajebavati nesretne ljude.

Ali, Lebibina bolest i Nuragine suze ne mogu se strpati u ma kakav okvir zafrkancije sa ljudima! Osjetio je Vršanin u Nuraginim očima tu razgoličenu bol, i Lebibinu i Nuraginu, koja kao poljuđeni odgovor može dobiti samo istinu i suosjećanje. A šta ako u tu istinu koju njih dvoje traže spada i ljekovita slika? Razumio je Vršanin da su njima sve nade ovog svijeta zamandaljene, da im više ni doktori ni nedoktori nemaju šta reći. Ostala im je šutnja i čekanje. ...Da Lebibina preseli na Bolji Svijet, da se Nuraga za vijek vijekova ražalosti, a da im i to dijete što ga imaju ostane sakato u dušu. Situacija je da sjedneš i da plačeš. Pred vratima su smrti, svako na svoj način, a oni pred ta vrata stavljaju ljekovitu sliku da prevare smrt. I još ga izvještavaju telefonom kako im to polazi za rukom! A Vršanin zna da im ništa ne može polaziti za rukom, jer u slici ničega nema. Nema čak ni oni četrdeset dana u kojima su Dobri, bejagi, hodali po slici. Ima samo jeftino platno, koje počelo truhnuti u magacinu fabrike namještaja, pa ga je on izuzeo u zamjenu za jednu sliku na koju je sa omota bombonjere prekopirao dijete koje tužno plače. Po tom platnu su mogli jedino žohari hodati, a nikako Dobri! Na toj slici što je Nuraga odnio nema ni molitve, ni nijeta, jer je to slika k'o i sve druge slike, koje su umjetnički farbane kao i sve drugo što se farba. Zato su

ga još više boljela Nuragina zivkanja telefonom, u kojima ga blagosilja, moli Allaha da mu dadne dug život i lijepo zdravlje, a Vršanin se odmah uplaši kako neće ni zdravlja ni života dobiti, jer Nuraga to dovi u ime slike, a slika je laž, pa bi i dova mogla biti naopako primljena.

- Bit će to, inšallah, dobro! Važno je dobro misliti i u Allaha se uzdati! – bilo je jedino što bi Vršanin mogao reći u toj prvoj hefti kad se slika obrela kod Lebibine i Nurage.

Iz njega je isparila glagoljivost, hitrina, užarenost u radu i priči. Razvlačio se tih dana nakon izložbe kao slina u malog Mureta, kojoj se dive i Mensur i Mensurovca, kao što se njemu slinavom sad divio cijeli svijet.

- Eno ide i Žika Srbin! – povika mali Mure, kojega je Žika Srbin od sve djece u komšiluku najviše volio, metao ga na krilo i tapšao.

I stvarno, uz put se gegao Žika Srbin, u pratnji svoje gospođe i nosio kesu sa flašama i ostalim rekvizitama sa čuvanje obraza. I oni su došli da zajednički proslave veliki, državni, uspjeh svoga komšije koji nakon precizne prezentacije u Sarajevu, sada udara na internacionalne vode i ima da se predstavi na njemačkom RTL-u, koji se prikazuje u Hrvatskoj.

- Njemci su ti najprecizniji narod. Ako si ti Nijemcu zapao za oko, pred tobom je karijera. Vidjet ćeš kad te zovnu da Helmuta Kola liječiš – reče Žika Srbin dok je točio raki-jicu u specijalni, požutjeli čokanj, što ga je sa sobom donio.

- A ko ti je taj Helmut? – upita Fuada, iz razumljivog straha da bi joj sad Fikro mogao otići za Njemačku, na privremeni rad, da liječi tog Helmuta, pa joj nikako ne bi bilo lako da bude sama sa djecom.

- Helmut Kol ti je njihov predsjednik, kao što je bio kod nas Tito – reče Žika Srbin.

- Sad je Šreder. Helmut Kol je bio prije dvadeset godina – upade Vršaninova starija kćerka, koja se pomalo aktivirala

u stranačkom podmlatku pa je poznavala političke ličnosti po svijetu.

- Kako ti možeš znati bolje od komšije Žike?! – ljutnu se Vršanin, više zbog ugroženog digniteta Žike Srbina, koji je u mahali važio za najpametnijeg, jer je u životu najviše dogurao, pošto je penziju zaradio kao šef sale u restoranu „Radnik“.

- Ja mislim da bi naš Fikro bolje poliječio tu Helmutovcu, nego Helmuta – primijeti Mensur, a sijelo se zakikota. Vršaninu na pomen Helmutovce na misli izade Nuraginca, Lebiba, kojoj nije bilo ni do kakve šege, i koja će i ovu noć provesti u lažnoj nadi da njegova slika liječi.

- Evo ga! – uskliknu mlađa Vršaninova kćerka.

- Šuti! – povikaše svi i nastade tajac.

Možda zvuči čudno, ali tuzlanski slikar Fikret Jahić uspio je svojim slikama poboljšati zdravlje mnogim sugrađanima. No, prije nego što počne slikati njegova platna moraju proći posebne pripreme. Po priču u Tuzlu otišla je Stanislava Čulina.

Prošlo je devetnaest dana i Fikret Jahić se ponovno uspinje na Ptičije brdo povrh sela Slavinovići. U labirintu šiblja on bez ikakvih poteškoća pronalazi rupu u koju je zakopao svoja platna.

Ja sam ga ostavio da ono u prirodi uzrije, odnosno, ovo platno je prepušteno rukopisu prirode. U ovom slučaju rukopis prirode su i kiše i mrazovi i snjegovi i oluje. Nisu oni ovdje samo kako bi priroda po njima ispisala poruke. Ima još jedan važan razlog, a to je da nevidljiva bića, anđeli, melec, ostavljaju svoje tragove. I sad, naravno, poslije tih devetnaest dana, logično je da se nešto pojavi na tim platenim površinama. Sad ćemo lagano ovo sve otkriti da pogledamo šta se sve tu našlo.

Kada izvadi sliku iz zemlje nad njom moli i daje joj namjeru, ovisno o tome koju bolest to platno treba izliječiti. Izvadivši jedna pa druga platna na kojima će priroda i nevidljiva bića raditi devetnaest dana...

Kul eūzu bi rabbin-nās. Melikin-nās. Ilāhin-nās. Min šerril-vesvāsil-hannās. Ellezi juvesvisu fi sudūrin-nās. Minel-džinneti ven-nās.

Fikret Jahić uistinu je neobičan čovjek, samouk, jedan je od najpoznatijih slikara u Bosni i Hercegovini. Predmet je proučavanja mnogih.

Sama njegova pojava plijeni, pomalo podsjeća na malo zaboravljene umjetnike, ali kao čovjek, dakle, sasvim je prirodan, bar za one koji ga bolje poznaju.

I dok mu umijeće zaista nitko ne može osporiti, dok se ne uvjere u suprotno, ljudi sa skepsom prihvataju činjenicu da su njegove slike ljekovite. Bivši političar, a danas glazbeni menadžer, inače Fikretov susjed, godinama je patio od fantomskih bolova u želucu, nije mogao jesti, niti spavati. Odbacivši konvencionalnu medicinu otišao je po svoju sliku. Fikret je nad njim provodio neku vrstu terapije...

Ja sam sjeo devetnaest minuta, samo, gledao sam tu sliku. Toliko se u meni nešto promjenilo. U stomaku osjećao sam u sebi sve neke tegobe, međutim, to je iščezlo istoga momenta. To je bilo nešto što opisati ne mogu, to je bilo nešto jače od mene. Koliko čovjek posjeduje moć, zar je to nešto moguće? Mene je bacao u trans. Ja za sebe nisam znao. Pitao sam se gdje sam. Znam da sam negdje bio, daleko sam negdje bio, u nekom cvijeću, u nekim potocima, tako da sam, vjerujte, ponovo se rodio.

Nije samo Zijada izliječio, uhvatio se u koštac i sa težim bolestima.

Ja sam išao ljekaru devedeset i neke godine, u ratu, imao sam kamenac u bubregu, ovaj, neke sam trošio tablete, ovaj, koje su mi iz Njemačke poslali ljudi kojima sam rekao da imam kamenac u bubregu. Međutim, ovaj, ta je situacija možda trajala mjesec dana, bilo mi je lakše, međutim, i dalje sam, da izvinete, imao krvarenje kada mokrim. Čovjek nije čarobnjak, nije neki nadriljekar, nije sihirbaz, nego ljekar po pitanju psihički. Nastup njegov što ti kaže šta je u pitanju i on ti objasni.

Jednom kada je ušao u njegovu kuću poklonjena slika ga je spasila, prestao je mokriti krv. Teško je ustanoviti što je dovelo do njihovoga izlječenja. Stručnjaci se slažu da je termin izlječenje teško definirati.

Stvar osjećaja da je neko izliječen je apsolutno pravo na taj osjećaj, kao neko ko je kompetentan da to kaže, neću biti skeptična ukoliko taj tvrdi da je gledajući te slike doživio izlječenje, ako je neko sposoban da kaže da ga ta slika izlječuje psihički, da on više nema depresiju, da on nema više nikakve anksioznosti, da ga ona dovodi do jednog osjećaja zadovoljstva i razdraganosti, on ima pravo na to. Spektar boja koje je on nanio, motiv te slike, mene jednostavno neprestano zavodi, neprestano gledajući tu sliku imam osjećaja da se nalazim, ja sam doživjela jednu transmisiju i svaki puta se nalazim u toj hladovini kraj te prekrasne vode. Neki put se uhvatim da osjećam i mirise iz toga krajolika.

Nako što su platna provela devetnaest dana pod zemljom, Fikret se ne prihvaća odmah kista. Slijedi mu još jedan put u šumu, gdje skuplja lišće i ljekovite trave od kojih samo njemu znanim metodama pravi boje. Iako ga sa svih strana obasipaju komplimentima Fikret tvrdi da zapravo i ne slika on.

Ja imam običaj reći... Ja te biljke cijedim, kuham i iz njih cijedim njihovu dobrotu, njihovu vrjednotu, na taj način postižem i one iscjeliteljske efekte da se ljekovite, a usput u drugoj fazi moga rada znači prenosim i dobivam znači pigmente i boje iz tih biljaka. Ustvari, radim ali kažem ustvari nisam to ja, to je Božija ruka uradila kroz mene. Šta hoću da kažem? Kažem nije tačna teza i ne bih se složio sa nekim umjetnicima i ljudima koji već slikaju i smatram da ovo nije nekakvo zvanično islikavanje. Da ako sliku radite dugo vremena, da ona mora biti uspješna, odnosno da bude neko grandiozno dijelo. Najbolje moje slike, na-

jbolji moji eksponati, moja dijela, napravljena su vrlo brzo, u vrlo kratkom vremenskom intervalu i upravo se tu osjetila ta prisutnost Boga. Događale su mi se nevjerovatne stvari. Često puta, zaista, moju ruku isto kao da neko pokreće, ja ne kontrolišem moje pokrete, ja sam zaista imao sreću da mi se to desi. Isto što mi se dešavalo da u ovom istočnom svijetu, da postignem nekakvu nirvanu, nekakvu ravnotežu između duhovnoga i fizičkoga svijeta, da letim...

Mnogima će sve ovo izgledati i više nego čudno. No, Muhamedu i Zijadu nešto je pomoglo. Možda je riječ o tome da je Fikret prva osoba koja ih je saslušala, moguće je da se radi i o autosugestiji. Možda je uistinu riječ o nečemu što prelazi granice ljudskoga svaćanja.

XVIII

Cijepao je drva cijeli dan. Namirio sve za zimu. Sutradan je otišao do Šabana, a Šaban je već s traktorom otišao u Bijeke njive. Onda je zajmio i iscijepao drva i Šabanu, 'nako, od sebe, sa halalom. Kad se Šaban vratio s traktorom, ništa mu nije bilo jasno, pa je pitao ženu Zibu ko je to pobudalio. Preksutradan je okopavao stabla u prečniku krošnje, pa su ushašovljeni krugovi djelovali kao da su ih napravili svemirski brodovi. Zaksutradan je poranio, sa horozovima, izišao pred kuću da radi, ali mu je naumpalo da vidi kako je sjediti džaba, košto i ostali svijet sjedi. Poravnio je na basamske i shvatio da nikad nije sjeo ni na jedan od tih basamaka koje je betonirao pred rat. Tako ni oni što prave šampite ne jedu šampite, jer su im šampite povazdan pred očima, k'o i meni stepenice. Vazdan se nekud verem, a nikako da sjednem na to našta se uzverem. Učinilo mu se lijepim sjedenje na tom basamku. Pogladio ga je rukom. Eh, šta sam puta tobom prošao, gore i dole, a da te nikad nisam ispoštovao, makar kao magarca. Halali mi. Onda mu se stuži na onaj dole basamak, ispod njega, što usamljen gleda u ljubičasto jutro, u kojem bijeli horozovi svako malo rasparaju snove. Skliznu i na njega. Kad je izgledio one dol basamke, vratio se na one gore. I sa svakim je po koju progovorio. Bilo mu je svejedno hoće li Šaban i Ziba vidjeti kako plazi po basamcima, k'o glista, jer mu je poslije toliko vremena došlo da svojoj duši dadne oduška, kao kad dizel motor pisne, poput lokomotive, da olakša kompresiju. A kad je došao do posljednjeg basamka, na vrhu, sjetio se Lebibe i Nurage, koji sigurno ne mogu tako plaziti po basamcima, jer je u Lebibe zaribao motor, pa niti može mrdati, niti oduška sebi davati. A i taj Nuraga jadni,

toliko je zaljubljen u svoju ženu da to malo gdje ima. Nuraga zna, a i Vršanin sad zna, da bi Nuraga bez Lebibe bio k'o ispravan „dajc“ bez točkova. A šta će sa njih biti, dragi Bog najbolje zna. Ali ne zna on! Nije on nikakav vrač pa da gleda u grah i čita sudbinu! On ne može ni grašku dodati, ni grašku oduzeti onome što je suđeno da bude. Zato ga nervira što Nuraga misli kako on može svojim vezama srediti s Bogom, tobejarabi, da nešto bude drukčije od suđenog. Nuraga je uporan, dosadan, svaki dan zove telefonom da mu kaže kako je Lebibi bolje od gledanja u sliku. A on je sa slikama završio. Sikteris'o je i slike, i magične boje i one dobre vile što po slikama bejagi hodaju u šumi, otres'o je k'o zelene sline svu lafinu u kojoj je živio posljednjih godina. A kako i ne bi, kad se više za njega ne lijepe kurje oči, vaške i svrabeži, žgaravice i drhtavice, već se se počeo lijepiti rak, ljudske suze i ta očekivanja da on može promijeniti Božiju Volju. A s time se nije igrati. Sjeća se on kako je bijela ciganka Rora - Eleonora iz menze u Fabrici poliuretana godinama ogledala radnicima u kahvu, pogađala im sudbinu i nagovarala ih da utisnu želju u telvu – ovim prstom da zaželiš koga bi da povališ, onim prstom da zaželiš regres ove hefte - pa su je na kraju karijere našli sa glavom u usranj klozetskoj šolji, a svjedoci su pričali kako su šare u šolji ličile na telvu u koju je gatala. Tako bi se i njemu moglo dogoditi da ga neko nađe u ćučavcu, sa glavom u ljekovitim bojama. Ima i on dvoje djece, i nije mu do rizika. Ovo je sad jagma da se preživi, a da se ne ogriješi ni od Boga, ni od ljude. Najvažnije je iščupat se iz ljekovitih slika, a posebno od pacijenata. Kako se riješiti Lebibe i Nurage, a ne ogriješiti dušu?

- Znaš šta je Nuraga, halo, imam ja još pacijenata, a ne samo tvoju Lebibu! Kad bih svaki dan slušao kako mi je koji pacijent, halo, trebale bi mi slušalice, halo, a nisam ja uši našao na cesti.

- Zvinziju, zvijuhuha, zvmbrlja – čulo se s onu stranu.
 - Ma, jašta se nek' radujem, drago mi je kad je svakom bolje.

- Zvinziju, zvijuhuha, zvmbrlja.
 - Ali, brate, zovni me jednom u hefti, halo, ne moraš svaki dan.

- Zvinziju, zvijuhuha, zvmbrlja.
 - Razumijem, razumijem... Strah te je da se Lebibi ne pogorša to što se poboljšalo. Ali, ta slika više nema ništa sa mnom. Ne mogu ja komandovati melecima, halo, nisam ja Bog, tobejarabi. Šta će bit, bit će, sa mnom i bez mene.

- Zvinziju, zvijuhuha, zvmbrlja.
 - Ako će ti biti lakše, eto, kad si navalio, ti mene zovi, da mi čuješ glas. ...Kao da sam ja Zejnil, pa pričam s muškinjem u telefon.

Nuraga ga više nije uznemiravao.

Mjesec dana poslije, a bio je to već prvi ili drugi dan ljeta, poštar Hajdar je na adresu Slavinovići do 101 donio jednu rozu kovertu. Bez riječi je Fuadi predao kovertu, vojnički je otpozdravio na svojoj državnoj šapki, i otišao. Fuadi bi sumnjivo, jer kada bi poštar Hajdar donosio opomenu za struju, opomenu za telefon, ratnu invalidninu od trideset maraka, uvijek bi reci šta donosi. A sad je šutio. Fuada je zaključila kako je roza koverta važnija od svih opomena. Ostavit će kovertu ispod stolnjaka kojim je prekriven televizor, dok se Fikret ne vrati iz čaršije, jer on kao glava porodice treba da otvara nepoznate pošiljke, kakve u velevakta dođu na njihovu adresu. Čim je Fikret otvorio vrata, Fuada mu je usplahireno rekla za dolazak poštara Hajdara, za kovertu i za šutnju. Fikret je u ratu naučen da ne paniči, jer svako ima svoj metak i svoj imetak. Prvo će oprati ruke safunom, pa obrisati ruke peškirom, pa sjesti, pa otpuhnuti, pa reći – daj dera tu kovertu. A u koverti slika sa pismom.

Hvala ti slikare Uršaminu
 Ito mi izljičiš moju mamu Bibu
 pa sad se svi slikamo da ti pošaljemo
 da vidiš nas ko pravu porodicu
 Duno selamua i zahvalnosti
 Nuraga i LEBIBA
 Elmedin

Fikret je u prvi mah pomislio da fotografiju i pismo urami, okači u dnevnoj sobi, da komšiluk vidi kako osjećajne poruke on dobija od svojih mušterija. A onda mu je kroz tijelo prošlo trnje krivnje za lažnu nadu u koju je utjerao ove nesretne ljude. I ovo nesretno dijete koje mu piše. Sklonio je sliku u seharu, gdje mu stoje tajne i slike cura sa kojima je prije Fuade ašikovao po Hemijskoj školi.

A nemiri su mu ostali. Prevrtao se noću po krevetu, gledao u luster koji mu je ličio na karfiol, hodao je bos po terasi, zavijao bi na mjesec da iz njega izađu ti mravi što su se namravili... Vratio bi se u krevet, slušao Fuadu kako duboko diše i zavidio joj što sanja kisele paprike filovane kiselim kupusom. I on je nekada sanjao dimljenu kravu, prerezane kokošije vratove – sve domaćinski - brda brašna i ćumura u koja mu je ušuškana kuća. A sada san na oči ne miriše. Šta da uradi pa da okrene volan života - kao što volan okreće Sead Suadov na onim kolima što ih je dovezao iz Njemačke, pa u krivinama, po mahali, k'o u filmovima, po Americi?

Fak-fak! – bila je nervozna riječ koju bi upotrebljavali umjetnici iz grada kada bi htjeli za nešto reći da nije ukusno. Tako je rekla Veronika kada je u kolaču našla muhu. A i on je u svom životu našao muhu, a muha ista on, čupava, drogerska, da bi se i muhina mati prepala svoga poroda. Fak-fak, muho! Od života si mi napravila muhu! A muhe u kolonama dolaze pred Galeriju Novi hram. Obraćaju mu se sa: doktore. On muhama objašnjava da nije doktor. Ali, muhe su uporne. Traže da im zaviri pod krila. Na ulici stoji Nuraga i plače. Pokaza mu rukom da neko spava. On je razumio da je Lebiba umrla. Traži da je oživi. On hoće do Nurage, ali muhe ne daju. Muhe traže lijeka. Traže mlijeka. Nisam ja krava, uzvikuje! Probija se prema Nuragi. Muhe hoće da ga ljube. On uzvikuje: Fak-fak!

- Fakultet! – skoči iz kreveta.

- Šta je?! – prestrašeno upita Fuada.

- Fakultet.

- Kakav fakultet?

Već je svitalo. Ne vrijedi se vraćati u krevet ni-tam-ni-vam. Fuada pristavi kahvu. On založi vatru. Ona ga opet upita za taj fakultet. On reče da je fakultet volan.

- Kakav, bolan, volan?

- Sead Suadov ima svoj, a ja ću imati svoj. Upisat ću fakultet.

- Sramota je. Toliki čovjek, možeš djed biti, a da upisuješ fakultet! – spika mu prigovori Fuada.

- Fak-ultet!

- Ne misliš valjda sa šcerkom ići na fakultet, da djete sramotiš, da se djetetu ismijavaju i u dijete moje prstom pokazuju?

- Mislim. Ići. A ko uperi jedan prst, ja ću mu dva prsta u dva oka staviti.

- Od čega ćemo živjeti? Prihvati se kakvog posla. Studiranje je za djecu, nije za matore jarce. Kazat će svijet da si pobudalio. I onako nam je dosta sramote zbog te tvoje duge kose – činilo se da Fuada ne umije stati u nabrajanju dokaza protiv fakulteta.

- Daj mi te makaze iz fijoke! – dreknu Vršanin.

- Što će ti?! – upita s trepetom u glasu Fuada, shvativši da je možda ipak pregonila u brojenju, pa bi mogle radit' makaze, kao što su radile u Bikodžama, kod strine Šemsinice, kojoj su jezik zašivali u bolnici.

Vršaninu bi mrsko čekati riječi da se izgovore, pa preskoči nerečenu priču, poskoči do makaza, i u jednom potezu, kao kad kolje kokoške, otfikari svoju dugu kosu. Mislio je da će Fuadi biti začepljena usta tim njegovim inatom, a ona, umjesto da ustukne, da se prepadne, ona se k'o mahnita raskočoperi i udari još jače:

- E, sad si, vala, normalan! K'o pravi čovjek! Mani se fakulteta i tih budalaština. Vrijeme je da se živi ljudski, k'o i svako.

- Gledaj ti pridase! – odbrusi Vršanin, ode u zahod dotjerivati otfikarenu frizuru, brijati se kabašom i dezinficirati rakijom, a Fuada uze onaj njegov otfikareni rep i brže bolje ubaci u vatru, plašeći se da bi joj se ćojk mogao predomisli pa kosu na kosu zalijepiti tutkalom.

Nije prošao ni mjesec, a on je ostvario viziju koja mu je nadošla u snu. Fuada je imala kad promisliti, pa se predomisli. Preračunala je da je ljudskije kad joj muž ide s torbom na fakultet, nego kad nosa dugu kosu po mahali. Na adresama Slavinovići do 101 nikad nije bilo drogera i padavičara, sve su to bila solidna radnička djeca, o-sebi-pri-sebi, koje je neimaština odgojila. Ako je i bilo slučajeva da nekog uzme rakija, taj bi razbijao flaše, tukao ženu nogama i rukama, djecu istjerivao na snijeg, pa bi djeca prespavala u komšiluku, ali niko nije puštao dugu kosu i pravio budalu od sebe. Zato je Fuadi bilo ponajteže deverati sa padavičarskim imidžom svoga muža, slušati podbadanja iz komšiluka – „Bogme, pričaju ljudi da ti se Fikro zaposlio na neuropsihijatriji, vidjeli ga gore nekoliko puta!“ - kao da je njen Fikro šizonja koji gologuz trči cestom i prepada narod. A svi znaju koliki je on domaćin! Prvi u mahali ćumur za zimu zbavi, prvi ljetinu sredi, prvi kokoške pokolje, a nigdje ne radi i nikome ni marke nije dužan. Pred kućom je uvijek kamara šljunka, da se vidi kako se ima, radi i gradi. Lako je izigravati gospodu na kredit! Njen Fikro bez ikakvih prihoda kuću vuče, kao splav na Drini, i u kući nikad ništa ne fali. A oni njoj tako – da je Fikro dobio posao u ludnici, biva, rastavio se s pameću! E, zato joj je drago što sad nemaju šta reći, kad ujutro vide njenog Fikru kako s torbicom ode u čaršiju. Pa ti, Begzada, sad kontaj, je li moj Fikro postao inspektor, ili

je postao direktor, čim s ostalim svijetom odlazi na posao! A dok se skontaš, Begzada, Fikro će postati profesor, da djecu po školi uči istoriju, od Kulina bana, do našijeh dana. Pa ćemo i mi biti nivo, da kredit dignemo, da televizor na kredit kupimo, pa da i mi o svom kreditu pred komšijama pričamo. Tako je Fuada studiranje svoga muža prihvatila kao porodično očišćenje od sramote koja im je tih nekoliko godina zaskočila život, u vidu njegovog padavičarskog imidža, ljekovitih slika i prikazivanja sve te sramote po novinama i televiziji. Baška joj je godilo što i oni opet liče na pravu porodicu, jer iz svih pravih porodica muž ujutro negdje odlazi, dotjeran i smjeran. Kao kad su pravili kuću, pa je ručno miješala beton, tako je i Fikrino studiranje prihvatila kao porodični plan i program. Nije pravila razlike između svoje dvoje studenata, kćerke i muža, obome je ujutro umotavala jednaku užinu, jal zvrk pite, jal gurabiju, jal jabuku, da se prezalogaje između predavanja. Mozak je to! Onda bi gledala za njima, dok ne zamaknu iza hrasta, nekako ushićena što ispraća dvoje budućih profesora. Doduše, šćerka je bila godinu ispred babe, pa bi mu u šali reci da na fakultetu ne važe kućna pravila, već je gazda ko ima više položenih ispita u indeksu.

- Jedino ti pazi da te babo ne prestigne, jer babo nema pametnija posla nego da uči.

Tako je i bilo. Fikret Jahić je diplomirao u roku, nekoliko mjeseci prije svoje šćerke, on kao profesor historije, ona kao profesorica bosanskog jezika i književnosti. U tim godinama studiranja nikad nije osjetio teret svoje pete decenije, niti su njegove kolege osjetile da im može biti otac. Takvo što nije osjetio ni studentski aktivista Rijad Zirdum, kada je računao da bi se od misterioznog slikara mogao ogrebat i jedan džoint ili zeljanicu od trave. Fikret je majstorisao život, u svim varijantama, prirodnim postupkom dokazivao kako se živi od nafake a ne od para. Ponekad bi još naslikao koju običnu

sliku, po motivima sa bombonjere ili starog kalendara, za potrebe raznih sindikata koji ispraćaju ljude u penziju ili slikom čestitaju rođenje djeteta radnom kolegi. Ali, jedna ili dvije slike mjesečno, prodate po mršavim cijenama, nisu dovoljne da zatvore sve račune u kući gdje dvoje studira, gdje se treće sprema na fakultet, a život teče nesmetano, kao da mu pare ništa ne znače. Nema dunjalučkog objašnjenja tom životnom hekleraju Fikreta Vršanina, koji je bio primoran dokazati kako se može svukud stići i 'nako, samo s nafakom. A ta se nafaka, znao je, čuva, bolje nego što bi se pare trebale čuvati. Parama ne možeš kupiti nafaku, a u jagmi za parama je možeš izgubiti! U to je ime on sebe sačuvao od grijeha, čim je razumio da njegove ljekovite slike ulaze u Allahov suverenitet i ingerencije. Zato ga je Allah nagradio pravim putem - pa sad, kao profesor, sjedi na svojim basamkama i rahat gleda u šta hoće. I dok je sjedio tako, jednog od tih dana, zagledao ka nebu i tražio uputu, pred kućom mu se zaustavi auto, crven k'o furija.

- Selam alejkum, doktore! Sjećaš se ti mene? – upita ga rumeni vozač crvenog auta, dok je izlazio i iznosio nekakve kese.

- Alejkumu selam! Može biti, a može i ne biti da te se sjećam.

- Ovo je moja žena, a ovo je moj jaran – pokaza mu rumeni na rumenu ženu i na žutog, ufitiljenog muškarca. Rumeni spusti Fikretu pred noge kese iz koji su virili sokovi, keksovi, čokolade. Gledao ga je u oči, prateći da li će Fikret očima uzajfiti prema toj hediji, a Fikret ga je šicao u po čela, kao da tu nema nikakvih kesa s ponudama.

- Nemoj nimet metati đe se nogama hoda – reče mu Fikret.

- Ovo je za tebe, zahvala, da u veselju pojedješ i popiješ. A ti sad meći gdje hoćeš.

- Ja neću ništa bez halala, pa te molim da te kese vratiš.

- Halal je! Halal je! Pa ne bih donio da nije halal! – reče rumeni i okrenu se prema ženi i jaranu, koji promrdaše glavama i obrvama da uvjere slikara Vršanina da je sve halal.

- Ko zna da je halal?

- Evo, žena u mene! Ona je svjedok! Ja ti nju nisam mogao kurisavat ni pola minute. Čim se digne, odmah spadne. A kako si nam ti dao ljekovitu sliku, mi se žegamo svaki dan po devetnaest minuta. Nekad i dvaput. Evo, Marizela, reci ti, slobodno!

- Jeste, doktore, ja sam mislila da mu je crk'o za sva vremena, a vi ste ga digli iz mrtvih, bolje neg' ikakva žena što bi ga digla!

Fikretu udari na mušku čast ova konstatacija da je on dizao ono što žene dižu. Huja ga spiri. Udari mu krv u lice. Ali se prisjeti da je on sad profesor i da se mora pedagoški ponašati.

- Gospođo, nisam ja digao u vašeg muža, već su to učinili magični magneti, koji sa ljekovite slike djeluju na željezo u krvi – prihvati se Fikret lafine, samo da se iščupa iz te neugodne optužbe da diže muške organe.

- E mi smo ti sad doveli ovog mog jarana – upade rumeni – što ima iste probleme kakve sam i ja imao. On bi htio da mu malo popraviš onu stvar, da opet može kurisavat. Ako imaš neki recept, bilo bi dobro i da mu onu stvar malo produžiš i podebljaš. Dušo, nama ne trebaju novi kapaciteti, je li tako? – obrati se rumeni ženi.

- Ne trebaju, ma kaaaaakvi, i ovaj mi kapacitet na usta izlazi! – reče plavokosa rumenka i zakikota se.

- Ja sam bogat čovjek – iskorači ufitiljeni žujan – i sve bih dao kad biste mi penis popravili. - Vreću para ću vam dati. ...Samo ga dignite. ...Molim vas.

Fikret ugleda sebe kako razvlači žutu, ubudalu glistu od ovog žujana, kako je mjeri šnajderskim metrom, a žujan mu

pare zadijeva u njedra, kao da je on Zejnil obučen u ženske haljine. Jer, šta ima normalan čovjek raditi s tim stvarima, ako nije mahnit, nastran, gadan?! On je profesor historije, a ne mudolog! Toliko ga je povrijedila slika žujanove gliste u njegovim rukama, da nije znao na koga bi se prvo istres'o, ili na ovu delegaciju koja je došla po oživljenje žujanovog pipka, ili bi sam sebe išamarao, što se uopće doveo u tu situaciju da neko njega smatra dizačem i produživačem tih stvari.

- Zejnil je za to ekspert – izleti mu iz usta, a da ni trena nije promislio šta će reći.

- Meni ne treba bolji od vas! Sudeći po mom prijatelju, vi ste ekspert za dizanje mrtvacu – reče žujan, a Fikretu se to učini kao da ga neko nokautiranog još jednom nokautira. Fikret se u tom času sjeti da nije grijeh slagati kad se tom laži brani neki častan cilj, kakav je ovaj da se iskobelja od ovih ljudi i od tog grijeha sa ljekovitim slikama.

- Elhamdulillah! – opet izleti Fikret, ushićen što je našao rješenje.

- Elhamdulillah! – ponoviše sve troje u glas, mrdajući potvrdno glavama i računajući da je zahvala Allahu neka šifra kojom misteriozni slikar pristaje na posao.

- Elhamdulillah, pa ima ljudi koji me mogu naslijediti. Ja sam izgubio svoje magične moći. Naograjsao sam. Toliko sam naograjsao da se i meni sve slabije diže, da prosti gospođa.

- A Zejnil? – upita rastuženi žujan, tražeći slamsku spasa.

- On je iza onog brda, u kući duginih boja, pa otidite njemu. I ponesite ove kese.

XIX

- Babo, isp'o si u novinama! – viknu s kućnog praga Fikretova šćerka što je profesorica.

Utihnu jeka drvenih pucija po slavinovićkim brdima. Fikret odloži sjekiru, odgurnu nogom izrezane cjepanice i proviri prema kućnim vratima.

- Da to nisu kakve stare novine? – upita u strahu kakav osjećaju izliječeni narkomani prema susretu sa starim društvom.

Šta on ima opet ispadati u novinama, kad već godinama živi pošten život?! Umjesto jedne kolegice što je slomila nogu, privremeno je primljen da predaje u osnovnoj školi u Greškama. Ujutro porani, košulju obuče, sako, obavezno, tašna, obavezno, ako je oblačno i kišobran, obavezno, niko ne bi rekao da je lično on nekada zjale prodavao po televiziji i liječio narod pupahavom. Ljudi se začas naviknu na novo stanje, tako da se malo ko sjeća onog Fikre što je prije bio. A što se, vala, i ne bi navikavali, kad tog starog Fikre svakako nema? Ovaj novi Fikro je prioritet. Profesor, škola, olovka, kreda, dobar dan, kolega, izvolite, neskafa, dopuna za mobilni, golf dvojka, apropo, apriori, morski plodovi za večeru...Otkud sad odjednom da ispada u novinama?

- Kadašnje su novine? – još jednom upita šćerku.

- Otkud ja znam! Zvao Fatmir i rekao da kupiš novine jer si isp'o u novinama.

Zbunjen ovim neočekivanim haberom, Fikret na panj metnu crjepku, ošinu je vrlo, a ona se rastroluti na tri strane avlije. Ošinu i sljedeću. I još jednu. A onda mu crvi proradiše – dokle da se sam pred sobom pravi kako ga ne zanima to što ga zanima, kad bi sad najrađe, ovako u rudarskim čizmama,

potrčao do najbliže trafike. Da zovne Fatmira, da upita, da mu on kaže o čemu se radi, ispast će da ga zanima, nije ništa dobio, jer opet će htjeti svojim očima vidjeti svoje ime u novinama, tako da mu nema druge nego baciti se u potjeru za tim novinama u kojima je isp'o. Nabrzinu se presvukao, krenuo niz basamke, ali se u zadnji čas sjetio da kao profesor ne treba nikud ići bez tašne, pa se vratio po tašnu, da ta njegova žurba dobije zvanični karakter. Ovako, kad žuri - to profesor žuri, da djeca ne ostanu bez znanja, da ih ne vaspita ulica, da ih slova iz profesorske tašne na pravi put upute. U tašni je ostala i jedna fafaronka, iza sijela u školskoj zbornici, a i ta fafaronka sad žuri, u tašni koja ima funkciju rotacionog svjetla na Fikrinoj profesorskoj pojavi, za koju niko ne bi rekao da hiti ka kiosku s novinama.

- Murisa, sine, jesam li isp'o?! – upita Fikro kroz prozorče kioska Mensurovu šći, što radi na prodaji novina i dopuna za mobitele.

- Nisi vala, ima i godina – odgovori Murisa i otra rukavom sline, k'o i brat joj Muris što sline otire kako stigne, jal od rukav, jal od sudžuku.

- Pa jesi li se muzevirila jutros?

- Jesam, ali tebe nisam nigdje vidjela. Jedino nisam u posmrtnice gledala, a tamo garant nisi isp'o.

- De ti nama pristavi jedan čaj – reče Fikro i uđe u trafiku, sjede na šamrlicu i zajmi prelistavati jedne po jedne novine.

Čaj se napravio, odsrkaao, pospremio, dolazio je na prozorče Murisin momak, nekakav gubav, a i ona je slinava pa se našli, pričali su nešto u šiframa, on će ponijeti keksa i soka, a ona će negdje doći i sa sobom iz kioska ponijeti nekakve gumice, virila je kroz prozorče u kiosk i gospođa Ana, a glava joj golema k'o vreća cimenta, zaklonila svjetlost pa se nije moglo čitati, utom je došao i mali Mure da mu Murisa dadne

jednu marku da kupi sendvič sa hrenovkom, sve je ukupno trajalo pola sata, a Fikret ne nađe sebe u novinama. Krenut će još jednom, odastraga, od čitulja...

ret	Počivao u žmiru Jevrem Jevrić Gospoda GRADONAČELNIK Raja iz Jakeša 19029-1tt	Da dra Pro je u mir nas ton Uvi duš mi: Mo hm Tvo Sali
a.	Danas se navršava sedam dana otkako je preselila na ahiret naša draga supruga i majka LEBIBA DRINO, rođ. FOČAK Neka Ti Dragi Allah podari lijepi dženet i vječni rahmet plemenitoj duši. Zahvalni smo Fikretu Vršaninu što je našoj voljenoj Lebibi olakšao bolesničke dane. Njeni: suprug Nuraga i sin Elmedin 363-1mo	Da Uv biti naj Tvo
Be- a i 8-1ndž	Sjećanje na mamu Fatu i tatu Muju od Doboja Sinovi: Huso i Haso 19041-1tt	FA Ne dže Tvo sup Ed: Ma
		D

Specijalni dodaci

O glumcima u romanu

Jedini samosvjesni glumci u romanu su članovi porodice Mehmedović iz okoline Tuzle. Angažirani su po pozivu i sa objašnjenjem da će na jednoj fotografiji glumiti Nuragu, Lebibu i Elmedina. Upoznati su sa sižeom romana „Zatočenik slike“, u kojem se njihova glumačka fotografija pojavljuje kao poruka ljekovitom slikaru da je Lebiba prizdravila, i da su sve troje sretni i zadovoljni. Priča o Lebibi je smještena u životni i poslovni prostor porodice Mehmedović, koja u stvarnosti posjeduje „salon polovne robe“ i kuću u izgradnji iznad „salona“. Glava porodice, Fehro Mehmedović, predratni vozač kamiona na interkontinentalnim relacijama, jaran je sa Fatmirom Alispahićem, koji kod njega kupuje germanske i tehničke starine.

*Pisac sa tumačima glavnih uloga,
Raskom i Fehrom*

- Majka mu stara, puno je dvadeset maraka za ovaj gramofon.

- Jučer mi je čovjek davao deset, a nisam dao.

- Ja ti imam konkretnu punudu. Ti meni daj gramofon za deset maraka, a ja ću te metnuti da budeš mit i legenda.

- Ajhs!

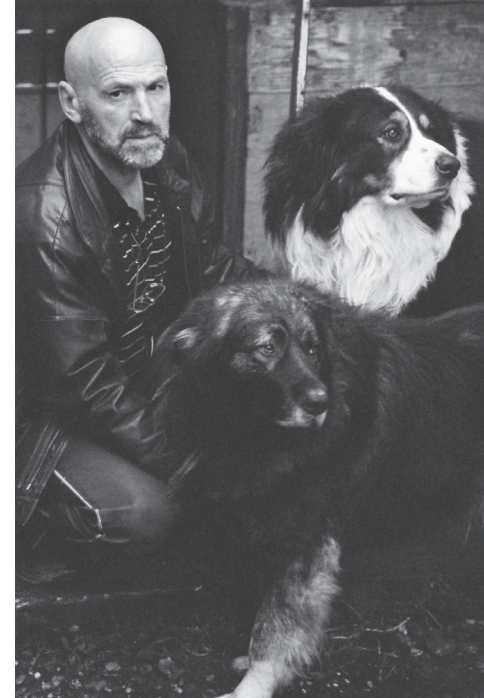
- Čuo si za lektiru? A jesi li ikad čuo da u lektiri imaju glumci? Glumci su samo u pozorištu, u kinu, na televiziji. E, ja pravim prvu knjigu sa glumcima, a ti možeš postati prvi glumac u knjizi, otkad je svijeta, vijeka, glume i lektire.

Tako je postignut dogovor o sniženju cijene gramofona, čime je porodica Fehre Mehmedovića ponijela historijsku čast useljavanja glume u umjetničku književnost. Fehri je posebno drago što je glumom u romanu sa svojom ženom Raskom mogao podržati – „našeg umjetnika Estradu“ - kako on zove Fikreta Jahića Vršanina.

O pravoj Lebibi

U Tuzli je umrla žena koja je u ljekovitoj slici Fikreta Vršanina vidjela posljednju nadu u izlječenje. Sindikalna organizacija firme u kojoj je bila zaposlena, kontaktirala je Fatmira Alispahića s molbom da ih poveže sa slikarom Vršaninom, kako bi svojoj oboljeloj kolegici kupili jednu ljekovitu sliku. Dogodilo se to nakon emisije na FTV o ljekovitom slikaru, koju kao saradnik na scenariju potpisuje F. Alispahić. Suprug ove žene će nedugo potom slučajno, na ulici, susresti Fikreta Vršanina, prići mu, predstaviti se i kazati kako i on sa svojom oboljelom ženom ujutro i uveče po devetnaest minuta gleda u sliku, i kako se njegova žena već osjeća bolje. U tom stvarnosnom spoju kreacije i tragedije, zafrkancije i bola, onoga što nije i onoga što jeste, zaleгла se ideja o pisanju ove priče.

O autoru stripa Fadilu Jahiću

Fikret Jahić i Fadil Jahić su komšije, i rođaci, i slikari, i prijatelji. Fadil je jači na crtežu od Fikreta i mekši na duši od mnogih drugih crtača kojima je moglo biti ponudeno da „tablama stripa“ doprinesu mixmedijalnom projektu romana „Zatočenik slike“. Fadil je rado prihvatio da bude autor stripa u prvom romanu koji jedno poglavlje, ono o snovima glavnog junaka, donosi u mediju stripa.

*DODATAK OD DODATKA
Urednik fotografije Damir
Šehović i junak priče Fikret
Vršanin na snimanju Fadila
Jahića za Specijalni dodatak*

O autoru frizure

Hajrudin Dino Pekarić je jedan od najpoznatijih jugoslovenskih frizera i autor prvog udžbenika za frizere na prostoru bivše Jugoslavije. Njegov „Stručni priručnik za obrazovanje ženskih frizera“ (Ljubljana, 1973.) prodat je u 5.000 primjeraka, a priručnik „Frizer, kozmetičar, vlasuljar“ („Svjetlost“, Sarajevo, 1983.) je doživio sedam izdanja

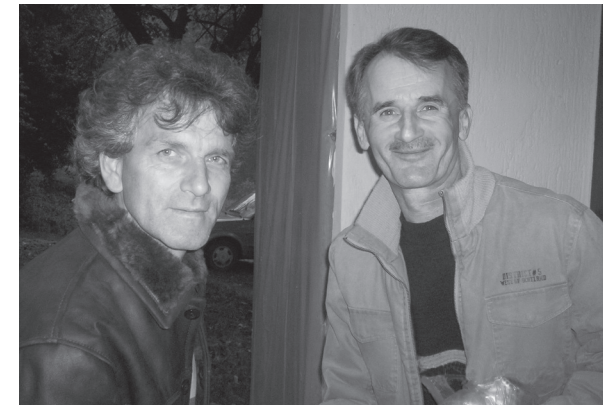
u ukupnom tiražu od 20.000 primjeraka. Autor je i nekoliko religijskih knjiga, kao što su „Sljedbenici knjige“ (2003.) i „Isus / Isa (a.s.) u kršćanstvu i islamu“ (2005.). Autor je još osam knjiga u rukopisu. Visoko stručno obrazovanje sticao je u Ljubljani, Darmstadtu i Heidelbergu. Proputovao je Evropu, Afriku i Aziju. Kao osebujan stvaralac bio je tema emisije „UKW događaj“ na Federalnoj televiziji, reditelja Dž. Šabića i scenariste F. Alispahića, u

kojoj se nešto prije pojavio i Fikret Vršanin. Prilikom snimanja emisije o Pekariću, napravljeno je nekoliko kadrova u njegovom frizerskom salonu, gdje je na konkretnom materijalu, na kosi Fikreta Vršanina, maestro Pekarić pokazao svoja zanatska umijeća. Ovaj događaj je bio podsticaj za nastajanje novinske priče o pravljenju ljubičaste frizure sa kojom će slikar Vršanin doći na izložbu slika u Sarajevo, da bi se sve to, uz snimke iz emisije, ukomponiralo u roman „Zatočenik slike“.

O zidaru koji je mokrio krv pa više ne mokri

Pored glazbenog menadžera, apsolutna zvijezda dvije televizijske emisije o ljekovitom slikaru, na FTV i na RTL, je slobodni zidar Muhamed Džananović zvani Đony, koji tvrdi da je mokrio krv, a nakon gledanja u ljekovite slike više ne mokri krv. Đony je u toku rata radio na poslovima dizanja rampe u kasarni iz koje je Fikret Vršanin odlazio na borbene zadatke. Poslije rata je honorarno uposlen na održavanju mezarja u Međašu, gdje kosi travu i sadi cvijeće. Honorarno radi i kao placar i redar na čuvenoj pijaci u Tojšićima pored Kalesije, koja se održava svake subote, a po zvucima violine, po blatu i kafanama u drvenim kolibama, podsjeća na Divlji zapad. Fatmir Alispahić i Fikret Vršanin počesto dođu na kahvu u Tojšiće. Tako je bilo i kada je ugovoreno da Muhamed Džananović zvani Đony za televizijske programe „propiša krv“. U ovoj knjizi Đony je angažiran kao šef marketinga, a posebno se istakao kod ličnog i svojeručnog reklamiranja erotskog masažera „Chun-Chuni“.

Profesor Vršanin je zijaretiio slobodnog zidara Đonyija iz Tojšića i upoznao ga sa snimanjem knjige u kojoj će on biti izliječen od mokrenja krvi

O „TV Tuzlarijama“ i „UKW događaju“

Fatmir Alispahić je pokretač i autor prve tuzlanske televizijske emisije, pod naslovom „TV Tuzlarije“, što je ujedno naslov i njegove kolumne koju je u nekoliko novina objavljivao 80-tih i 90-tih godina. I na televiziji (prva tuzlanska tv kuća „FS-3“) i u novinama „Tuzlarije“ su se bavile (ne)običnim ljudima i pojavama u Tuzli, za koje uglavnom zna cijeli grad, ali su „nedostojne“ medijske prezentacije.

Prvi ciklus „TV Tuzlarija“ je 1991. godine obradio dvadesetak ličnosti i pojava (Joldo Šinter, Jasmin Imamović, Šekib Kalaba, Romi u centru Tuzle, tuzlanski narkomani, i sl.). Na tom tragu je otpočela saradnja Džemala Šabića i Fatmira Alispahića u emisiji „UKW događaj“ početkom 2000-tih, kada je takođe obrađeno dvadesetak portreta sa tuzlanskog područja. U istom periodu su izumljene ljekovite slike Fikreta Vršanina.

Džemal Šabić i Fatmir Alispahić na snimanju jedne epizode UKW događaja, Brka pored Brčkog, april 2006.

„TV Tuzlarije“ iz 1991. godine

O pojavi Omera Pobrića u Galeriji Novi hram

I u samoj literarnoj fikciji, a pogotovo u realnosti, izgleda čudno da Omer Pobrić (1945-2010), doajen sevdalinke i jedan od najvećih majstora harmonike u bivšoj Jugoslaviji, otvara jednu izložbu umjetničkih slika u Galeriji Novi hram. To se i dogodilo, kao još jedan oblik oćudavanja narodnjačke likovne pojave Fikreta Vršanina, a što je Omer Pobrić učinio u ime prijateljstva sa Fatmirom Alispahićem, sa kojim je tih godina pokrenuo Institut sevdaha.

Omer Pobrić i Fikret Vršanin su postali veliki prijatelji i bliski saradnici nakon otvaranja izložbe u Galeriji Novi hram. U Fikretovom ljekovitom ateljeu, 18. januara 2006.

O misterioznoj sarajevskoj tetki bez portfelja

Medijski uspon Fikreta Vršanina išao je preko revijalnih časopisa „Ljiljan“ i „Walter“, preko dnevnih „Jutarnjih novina“, što je utralo put za emisiju „UKW događaj“, koja je desetak puta reprizirana na FTV. No, sve to bi ostalo na razini neprovjerene glasine da se nije dogodila izložba u Galeriji Novi hram, koja je i u najavi, i u potonjim prikazima, maksimalno medijski napumpana. A isključivu zaslugu za organiziranje ove izložbe imala je jedna sposobna sarajevska gospođa, koja poznaje sve poznate ljude, a svoje lobističke ambulante ima u sljedećim centrima: Istanbul, Izmir, Skopje, Ohrid, Beograd, Maribor, Ljubljana, Du-

brovnik, Zagreb, Trst, Rijeka, Split. Ljetuje na Brijunima. Njena ključna uloga u romanu je, iz bezbjednosnih razloga, obilježena samo jednom rečenicom:

„U koloni poznatih je paradirala i Zeliha Čerkez, sa šešikom i muštiklom, tetka bez portfelja u familiji vahabijskog kome-sara Fatmira, koja je svojim vezama sa Mosadom i Hamasom sredila izložbu amateru Fikretu Vršaninu u reprezentativnoj Galeriji Novi hram.“

O tehničkoj urednici

Adela Bajrić je 2000. godine od Poslovne zajednice izdavača i knjižara BiH dobila priznanje „Najbolji tehnički urednik u Bosni i Hercegovini za 1999. godinu“ za tehničko uređenje knjige Fatmira Alispahića „Narodno pozorište Tuzla 1949-1999“. Tehnički je uređila bezmalo sve Alispahićeve knjige, kao i stotine drugih knjiga, časopisa, publikacija. Idejni je kreator na desetine grafičkih i dizajnerskih rješenja. Posljednjih godina Adela Bajrić povremeno boravi u Danskoj gdje ašikuje sa danskim kraljevićem Hamletom.

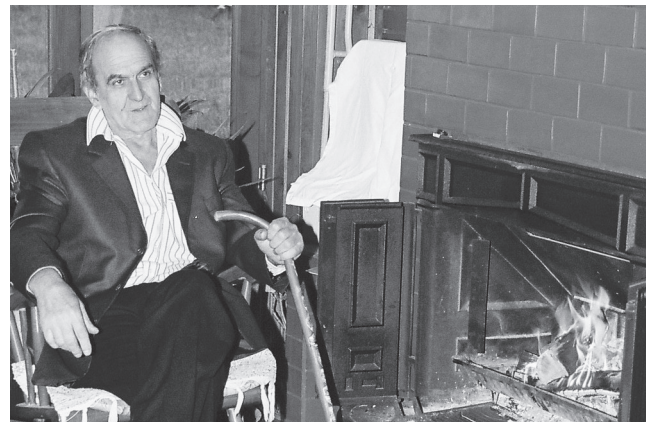

*Adela Bajrić
šeta po
Šetalačkoj u
Kopenhagenu*

O mentoru za pitanja života i smrti u romanu

U impresumu se pod zvanjem „mentor za pitanja života i smrti“ pojavljuje grof, izumitelj i autolimar Enes Spahić. Bogato životno iskustvo počeo je sticati još davne 1967. godine kada je sjekirom prepolovio novog „Opel Rekorda 1.7“, nakon što se porječkao sa svojom mamom, koja je dala pola novaca za auto. Mama ga je samo pitala: „A koji je moj dio?“, nakon čega je grof Enes odlučio da će čitav život sas-

tavljati prepolovljene automobile, a što je ostvario u autolimarskom zvanju. S obzirom na prirodni autoritet koji je stican u bezbrojnim dramatičnim situacijama, grof Spahić je bio prvi čitalac romana „Zatočenik slike“.

Grof u ambijentu kamina i kamin u ambijentu grofa

Momentalno je prihvaćen njegov prijedlog da se Fikretov amidžić Šemso – „koji je ubio već jednom nekakvog čovjeka, pa ima iskustva u tim stvarima“ - ne imenuje kao Šemso, jer je nezgodno zbog komšiluka i familije da se taj belaj imentuje, već da mu se u romanu nadjene drugo ime, Šaban, recimo, kako se ne bi znalo da je Šemso Šemso.

O autoru romana koji i u romanu i u stvarnosti izdaje potvrde o smrti

U poglavlju VII, kad Lebiba zamišlja tok događaja nakon njene smrti, stoji rečenica: „Onda će Nuraga otići u općinu, kod onog Fatmira, što izdaje potvrde o smrti, kao što je i ona išla sa Sadetom za njenu mater, da dobije muhur da je mrtva.“

A u predgovoru za knjigu Fatmira Alispahića „Godišnjak 2009“ akademik Muhamed Filipović preporučuje čitateljima da knjigu počnu čitati od 30. stranice, te piše:

Akademik Muhamed Filipović

u foteljama, dok Fatmir Alispahić čuči na podu. U rodnoj Tuzli! Paradoks je veći kad se zna da je Fatmir Alispahić o Tuzli ostavio brojne pisane spomenike, brojne monografije, jedan je od njenih najznačajnijih autora, a umjesto da njegova stručnost bude cijenjena kako i priliči, on je izdavač – potvrda o smrti! Onaj ko je mislio da se magistar književnohistorijskih nauka Fatmir Alispahić može uhapsiti i stjerati u mjeru tuzlanskog mrtvozornika i izdavača potvrda o smrti, prevario se – u gluposti i oboljelosti! Jer duh ide dalje, a zloba ne ide. (...)

- Pogledajte te zatvoreničke fotografije i na njima pronađite Fatmira Alispahića! Jedan od naših najpoznatijih intelektualaca, u tuzlanskoj administraciji, kod načelnika Jasmina Imamovića, nije zaposlen kao intelektualac – već kao izdavač potvrda o smrti! To je konkretna cijena njegove slobode mišljenja i konkretan dokaz njegove neovisnosti. Jer da je ičiji, pa valjda bi sjedio u ma kakvoj fotelji! Toliki bezimni i nepismeni sjede

U pripremi

Firbadija

Mixmedijalni roman o mostarskoj ljepotici Firbadiji, koja se u jeku Drugog svjetskog rata udala za italijanskog oficira u Mostaru i odselila u italijanski grad Forli – gdje je ubrzo umrla od tifusa – ali se nedugo potom pojavljuje u Francuskoj, kao manekenka, pod imenom Nina Daer, a potom i kao baronica i nasljednica velikog bogatstva svog pokojnog muža, čuvenog barona kojega su zvali „Hitlerov kralj čelika“...

Zatočenik simulakruma

Roman Fatmira Alispahića „Zatočenik slike“ nema parca u našim književnostima. U romanu se u narativnu i dramaturšku strukturu funkcionalno, kao autohtoni mediji, uklapaju strip, televizija, radio, fotografija, novinski faksimil, čitulja, plakat, slikarsko platno, dok na žanrovskim razinama u pripovjedački prostor ulaze likovna kritika, novinski tekst, esej, (auto)biografija, pa čak i jedna pjesma.

Fatmir Alispahić je očito težio iznalaženju pogodnog modela za iskazivanje artistskih mogućnosti u savremenoj prozi, u vremenu tehnoestetike, u kojemu umjetnik i stvara i organizira medijski poredak unutar umjetničkog teksta. Zbog toga se roman „Zatočenik slike“ već u startu nameće kao ogledni primjer u izučavanju medijskih i interžanrovskih mogućnosti savremene proze, koja je odveć olabavila korice knjige kao granicu komunikacije između medija.

Pisac s pravom svoj roman definira kao miksmedijski roman, budući da se u njemu mediji pojavljuju ravnopravno i autonomno, te ih ne možemo podvesti pod dosadašnje teorijske formulacije o multimedijalnosti i intermedijalnosti, koje su, ili podrazumijevale neknjiževno, najčešće kompjutersko iskazivanje multimedije, ili pak preuzimanje određenih medijskih osobina jednog u drugom mediju.

Da bi postmoderne teorijske pretpostavke o rušenju medijskih i žanrovskih granica oživio kroz prozni tekst, Fatmir Alispahić je morao pronaći priču koja mu nudi faktografski predtekst, od novinskih faksimila, do televizijskog i radijskog materijala, koji će biti polazište za fikcionalno dopisivanje i domaštavanje. A priču je pronašao u svome prijatelju Fikretu Jahiću Vršaninu, demobiliziranom borcu koji, kao svestrani talent, iza rata počinje slikati, da bi se proslavio kao

slikar ljekovitih slika. O njemu pišu novine, snimaju se tv emisije, a centralni događaj je izložba u renomiranoj Galeriji Novi hram u Sarajevu. Na ovaj stvarnosni materijal, dopisivan urnebesno duhovitim fikcionalnim momentima, nadovezuje se jedna paralelna priča o čovjeku koji traži ljekovitu sliku za svoju teško oboljelu ženu. U međuvremenu Vršanin je već postao simulakrum, hiperrealni proizvod, (s)lik koji je stvarniji od stvarnosti, realniji od realnosti, pa se kao takav oteo sebi samome i svojim kreatorima, te počeo da živi po zakonitostima medijskog tržišta i potreba. Pravi Fikret Jahić Vršanin razaznaje da je uvučen u sliku u kojoj ne želi biti, jer je u toj slici on zarobljenik svoga simulakruma. On je nespreman da nosi teret spoznaje da su njegove ljekovite slike ostale jedina nada za Lebibu Nuraginu. Na površinu izbijaju faustovske karakteristike priče o slikaru koji je u ime egzistencije, tržišta i afirmacije, pristao na marketinšku maštariju o ljekovitim slikama i čudotvornim izlječenjima, da bi spoznao kako taj simulakrum izjeda i na kušnju stavlja njegovo vjersko i moralno biće. Vršanin odlučuje da se kloni onoga što su Božije ingerencije. Ali, priča se tu ne završava, jer je Vršanin više i ne može zaustaviti, priča ide dalje, po zakonitostima koje joj je zadao Vršanin dok je vjerovao da kontrolira sliku koju stvara.

Moralna i vjerska poruka i poduka ne tiče se samo unutarnjeg svijeta romana, već i njegovog vanjskog života, budući da su autor i glavni lik živi i zdravi, samosvjesni u namjeri da se umjetničkim sredstvima ispriča priča o stvaranju lika koji se oteo kontroli, postavši kao umjetnički produkt, gospodar svojih stvaralaca. Otpor protiv tog „matrixa“, otpor je protiv medijskog Mefistofelesa, života u simulakrumu, u grijehu i ropstvu - a za dobro nedodirljivosti Božijih Određenja.

Zadar, prosinca 2010.

Prof. dr. Pavo Živković

Mixmedijalni iskorak romaneskne umjetnosti

„Zatočenik slike“ je apsolutni novum u umjetnosti romana. To nije teško dokazati. Da li smo čitali, vidjeli, čuli za roman u kojem se paradigmatično i simbiotički prepliću strip i televizija? A tek one druge medijalne i žanrovske vrste koje Alispahić uvrštava u priču o zatočeniku slike? I što je najvažnije, svi ti mediji i žanrovi koji se pojavljuju u „Zatočeniku slike“ imaju suvereno dramaturško i logičko opravdanje zašto su tu! Podrazumijevamo da likovi koji u priči gledaju tv emisiju vide tv slike, pa zašto te slike ne bi vidjeli i sami čitaoci? Ili, gospođa pred galerijom razgleda katalog, čita likovnu kritiku, pa zašto je ne bismo pročitali i mi? Prirodno je da čovjek svoja sjećanja sanja u obrisima, kao u stripu, recimo. Tako je i sa svim drugim mixmedijalnim karakteristikama „Zatočenika slike“. Alispahić nije upao u zamku larpurlartizma, već je realnom dramaturškom potrebom opravdao involviranje novih medija i žanrova u prozni tekst.

„Zatočenik slike“ predstavlja novi iskorak u recentnoj romanesknoj bosanskohercegovačkoj umjetnosti i po tome što utilitarnost medija u priči nije egzibicionistička platforma za gradnju priče nego je svrsishodan parametar u razvijanju radnje. Kada glavnom akteru na izložbu dolaze poznate persone iz javnog života, njihov ulazak prate kamere, blincanje fotoparata i sva ostala papazjanijska čuda savremene tehnologije, tako da se taj realitet performira u imaginarno a dokumentarizam koji je zabilježen kroz objektiv transformira u irealno. Konstruirajući takvu dramaturšku ravan, Alispahić bizarno pretvara u opće stanje duha pokazujući kako je malo dovoljno da ljudi postanu objekti manipulacije. Alispahić je možda prvi prepoznao smrt čitaoca, koja je

očekivana nakon one čuvene Barthesove „smrti autora“, budući da čitaoca danas oblikuju mediji i da piščev jezik mora biti prilagođen tehničkoj i senzitivnoj organizaciji trendovske medijske kulture. Otuda Alispahićeva dramaturška i jezička organizacija – filmska, napeta, jezgrovita, duhovita, ali i sama organizacija knjige – koja umnogome podsjeća na organizaciju DVD-ija, u cijelosti proizilazi iz savremene medijske estetike i osjećajnosti. Naime, uz sve novume u proznom tekstu, Alispahić je inovirao i organizaciju knjige, time što je ubacio tri sadržaja, dosad svojstvena filmovima, poglavlja „Marketing, reklame, oglasi“ i „Specijalni dodaci“, te promotivnu maketu „Book trailer“.

„Marketing“ ne samo da podražava refleks kojeg imamo kada se usred emitiranja filma pojavljuju reklame, već se i prirodom iskreiranih reklama objedinjuje psihosocijalni svijet priče. U „Specijalne dodatke“ Alispahić je smjestio desetak dokumentarističkih simpatičnih činjenica kojima se pojašnjavaju momenti iz i oko knjige, a u „Book traileru“ je dao najavu romana u maniru najava za filmove. Ovi sadržaji su očekivani u odnosu na mixmedijalne mogućnosti „Zatočenika slike“, a pogotovo „Book trailer“ koji uključuje sadržaje stripa, fotografije, televizijskih isječaka, uz oficijalnu najavu sadržaja i karaktera romana. Kad se zna da će pojavu knjige na internetu pratiti pravi video-trailer, kakav se daje za najavu novih filmova, onda je nedvojbeno da se naša kulturna zbilja po prvi put susreće sa ovakvim proizvodom. Nećemo ulaziti u procjenu koliko su domaća i regionalna književnokritička percepcija spremne za jedan ovakav mixmedijalni iskorak romaneskne umjetnosti, koji je kao malo šta dosad na tragu postmodernih i poststrukturalističkih teorija (naročito, Derridina dekonstruktivna praksa decenriranja subjekta i Baudrillardova teorija o konstituiranju masmedijskih simulakruma).

Iz reakcije na pojavu „Zatočenika slike“ će se moći pročitati intelektualno poštenje i akademska zrelost aktualnih tumača teorijskih i književnih trendova.

Još nekoliko riječi o piscu i njegovim prethodnim kreativnim afinitetima da oneobičava žanrovske i estetske navike. U knjizi pjesama „Rodoslov“ (1990.), za koju je 1989. dobio nagradu „Mak Dizdar“, Fatmir Alispahić preko zaokružene fabule i likova, koji se sele iz pjesme u pjesmu, filmuje svijet bosanskih snova i mahalske atrakcije. Narativna nit između pjesama, koja se proteže preko glavnih likova u knjizi poezije, obojenoj filmskim simbolima i trendovima – bilo je i ostalo nešto novo u našoj poeziji. Alispahić će putem mozaične dramaturške strukture složiti svoj pozorišni prvi-jenac „Čekajući Baltazara“ (1994., NP Tuzla & TVBiH), u kojoj dva lica proizvode niz različitih predstava u funkciji radnje. Alispahićeve kolumne, naročito one u „Walteru“ (2001.-2005.), počinjale bi izmaštanim, literarnim uvodima, da bi ta književna situacija poslužila kao ogled za politički komentar. Alispahić je kroz ove kolumne prvi u naše jezičke igrarije uveo navodnu englesku transliteraciju bosanskih riječi. Na planu publicistike, pak, Fatmir Alispahić je inovirao ili osvježio nekoliko žanrova. Njegova monografija „Narodno pozorište Tuzla 1949.-1999.“ dobila je Godišnju nagradu Zajednice poslovnih izdavača i knjižara BiH, i uistinu teško je pronaći sličan uređivački koncept, budući da je pedesetogodišnja povijest tuzlanskog teatra ispričana kroz mnoštvo zapisa, dokumenata, ilustracija, fotografija. U knjizi „Ljetopis 2005“ Alispahić je nakon više od jednog stoljeća obnovio i osvježio žanr ljetopisa, pokazavši kako je moguće autorsko čitanje kalendara. Na kraju „Godišnjak 2009“ je prvi autorski godišnjak u našoj publicistici, a obuhvata stotinjak sadržaja u kojima je tokom 2009. sudjelovao ili ih je kreirao Fatmir Alispahić. Sve ovo smo naveli da

ukazemo kako mixmedijalni roman „Zatočenik slike“ nije izuzetak u Alispahićevoj književnoj i publicističkoj poetici, već je više kruna jednog nastojanja da se savremeni teoretski trendovi očitaju u kreativnoj praksi. Tome, naravno, treba dodati činjenicu da je Fatmir Alispahić magistar književnohistorijskih nauka koji je još u toku postdiplomskog studija iskazao interesovanje za intermedijalne i interžanrovske relacije i njihove hibride, pa je u tom smislu vrijedno pomenuti dva njegova objavljena rada: „Između literature i žurnalizma: Žanrovski status i poetičke osobenosti kolumnističkih tekstova bh književnika“ (2004.) i „Intermedijalnost u prozi Karima Zaimovića“ (2005.). Analiza idejne fakture „Zatočenika slike“ bi zahtijevala više prostora, budući da se kroz jednu priču prelamaju mnogostruki vjerski i moralni izazovi, povijesna i tragična iskustva, tranzicijska vremena otuđenosti i otkačenosti, sumnjivih i poremećenih vrijednosti, u kojima na talasima medijske moći i životnih inercija žive likovi koji najčešće nisu svjesni da su uvučeni u ulogu koju nisu birali. Napose, u skladu sa učenjem o decentriranim značenjima, i ovaj roman će biti čitan u ovisnosti od čitaočevih životnih i kulturalnih iskustava.

Sarajevo, decembar 2010.

Indira Kučuk Sorguč

**Arhitektura romana
ZATOČENIK SLIKE**

I	Lebiba je ustala iz postelje	5
II	Ode Nuraga na izložbu	9
III	Vršanin u programu (Radijski dijalog označen grafičkim znakom mikrofona.)	12
IV	Nuraga pred galerijom Prvi blok: marketing – reklame – oglasi 1. Suhomesnati proizvodi 1f, 2. Remza Halvađija 1f, 3. Magična krema Bibal 3f, 4. Nezanosane torbe 1f, 5. Sve po marku 2f	16
V	Frizerajska sjećanja a) Blokovi foto-inserata sa tv: friz 1/4, friz 2/4, friz 3/2, friz 4/8, friz 5/4 b) Faksimil plakate za izložbu	24
VI	Priča Lebibina i Nuragina	37
VII	Lebibini snovi Drugi blok: marketing – reklame – oglasi 1. Saljevam stravu, 2. Sadaka vas spasila (1+1f)	47
VIII	Jevrosima čita Aleksandra Aleksandar Adamović: Duhovno sazvučje prirode	56
IX	Ukrcavanje u kočije	61

X	Vršaninovi slikarski jadi Strip: sedam tabli	66
XI	Film o Vršaninu Foto-inserti sa tv: ftv1, ftv2, ftv3, ftv4 – naslovna, ftv5/4, ftv6/4, ftv7/4, ftv8/4, ftv9, ftv 10/4, ftv11/4	80
XII	Traženje lijeka	87
XIII	Omerov dolazak Fatmir Alispahić: U traganju za bosanskim vremenom	94
XIV	Trokolica, ramovi i zubi	100
XV	Čupavci u Patriotskoj stranci Blok faksimila novinskih tekstova o Vršaninu a) zbirni faksimil – ilustrativno: 06, 20, 24-28, 26, 32, 59, 60 (Folder Faks) b) Salvador iz našeg sokaka - tekstualno c) Dobri će doći u Sarajevo – faksimil kompletnog teksta	107
XVI	Izložba na kraju puta a) Foto-reportaža: Galerija Novi hram, fotografije 1-9, na dvije str. b) Zbirni faksimil – ilustrativno: Dobri je bio u Sarajevu, Mistik Fikro, Izložba „Mehlem levhe“, na jednoj str.	116
XVII	Fak-fak-fakultet Na RTL-u Foto-inserti sa tv: rtl1, rtl2/4, rtl3, rtl4, rtl5, rtl6, rtl7, rtl8, rtl9	133
XVIII	Fotografija Nurage, Lebibe i Elmedina (porodica Mehmedović) + faksimil poruke	146

XIX	Isp'o si u novinama Čitulja – tekst čitulje grafički ukomponiran sa ostalim čituljama u dnevnim novinama	157

SPECIJALNI DODACI 161-173

O glumcima u romanu 1f * O pravoj
Lebibi 0f * O autoru stripa 2f * O autoru
frizure 1f * O zidaru koji je mokrio krv pa
više ne mokri 1f * O „Tv Tuzlarijama“ i
„UKW događaju“ 1+3f * O pojavi Omera
Pobrića u Galeriji Novi hram 1f * O mis-
terioznoj sarajevskoj tetki bez portfelja 0f
* O tehničkoj urednici 1f * O mentoru za
pitanja života i smrti u romanu 1f * O au-
toru romana koji i u romanu i u stvarnosti
izdaje potvrde o smrti 1f * U pripremi:
Firbadija 2f *

RECENZIJE

Prof. dr. Pavo Živković: Zatočenik simulakruma	174

Indira Kučuk Sorguč: Mixmedijalni iskorak romaneskne umjetnosti	176

ARHITEKTURA ROMANA 180

Ovo je znak da je roman zaršen

Osvanula je nedjelja, 12. 12. 2010. godine, dan pun jedinica, dvojki i minusa. Fatmir već mjesec dana džidža ovaj roman, dokundisalo i njemu i romanu. Ipak... Mogao je one fotografije zamijeniti sa ovim, pa je poranio da to uradi. Otključa bravu svog Forda Escorta karavana (iz 1992., motor 1.3, potrošnja četiri litre na otvorenom), a vrata okovana ledom. Galantno i ekstravagantno povuče šteku, a šteka mu ostane u rukama. Ostadoše vrata ćelava, k'o i vlasnik auta. Kroz gepek je ušao u auto, i otvorio vozačka vrata. Šta da se radi?

Grof montira bravu na vratima romana

- Grofe, jesi li okahvenisao?
- Kahvenišem.
- Htio bih da najavim jednu zvaničnu posjetu. U Forda mi pukla šteka.

Sat vremena poslije, Fatmir je ložio vatru u grofovoj zatočenoj radionici, dok je grof Enes Spahić zagledao kako da opravi puknutu šteku. Na radiju je Šaban Šaulić pjevao pjesmu: „Hajde mala da pravimo lom“. Grof Enes je začas izumio rješenje: šteku koja je u kontri, na zadnjim desnim vratima, prebacit će naprijed, a ovu od naprijed, prebacit će nazad, jer tu nazad svakako sjedi Darisova sjedalica.

- A koja te nevolja natjera da izlaziš jutros? – upita grof Enes.

- Ma znaš onaj roman gdje si ti mentor... Mislio sam još neke fotografije da izburgijam.

- Poslušaj ti mene... Ovaj kvar... Ovo je znak da je roman završen.

CIP - katalogizacija u publikaciji

(Faksimil teksta iz "Dnevnog avaza" od 28. XII 2010. godine)

Objavljen „Zatočenik slike“ Fatmira Alispahića

Prvi bh. „miksmidijalni roman“

Izdavačka kuća „Off-set“ objavila je prvi roman Fatmira Alispahića pod naslovom „Zatočenik slike“, što je ujedno, kako ga autor naziva, prvi „miksmidijalni roman“ u našoj književnosti, pošto radnju romana ravnopravno nose različiti mediji i žanrovi.

U romanu su zastupljeni strip, televizija, radio, umjetnička slika i fotografija, novinski faksimili, pa čak i reklame i osmrtnice, dok se kao žanrovi pojavljuju poezija, intervju, reportaža, esej i likovna kritika.

Riječ je o prvom romanu u kome su angažirani glumci i u kome stvarne i ja-

vne ličnosti sudjeluju u stvaranju stvarnosti. Roman na više mjesta oponaša filmsku organizaciju, pa ima čak i poglavje „Specijalni dodaci“, sa desetak fotografija koji objašnjavaju okolnosti u romanu i oko njega. „Zatočenik slike“ je prvi naš roman koji će u predstavljanju, na internetu, ali i na koricama knjige, koristiti marketinšku formu trailera.

„Zatočenik slike“ je zasnovan na istinitoj priči, o teško obojeloj ženi koja nadu pronalazi u ljekovitim slikama, čiji je autor slikar i iscjelitelj Fikret Vršanin. Zaplet se događa kada slikar odluči da pobjegne iz simulakruma, iz

Korice knjige: Zanimljivo mijesanje žanrova
medijske slike koja je stvorena o njemu i njegovim ljekovitim slikama - kaže Alispahić.

Roman sadrži 119 različitih ilustracija, među kojima su table stripa, reklame za shirbaze, plakati i slike. **A. G.**

Njeko š njekim njakav cirkuz gonja! Je l' to bilo ili to nije bilo?

PRESS CLIPPING

PRESS CLIPPING